

Armi Rasilainen

TARTU KIRJAAN! LUKUDIPLOMI INNOSTAA JA KANNUSTAA LUKEMAAN

Kemin kaupunginkirjaston lukudiplomi 1.–9.-luokkalaisille

TARTU KIRJAAN! LUKUDIPLOMI INNOSTAA JA KANNUSTAA LUKEMAAN

Kemin kaupunginkirjaston lukudiplomi 1.–9.-luokkalaisille

Armi Rasilainen
Opinnäytetyö
Kevät 2018
Kirjasto- ja tietopalvelun
tutkinto-ohjelma
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Kirjasto- ja tietopalvelun tutkinto-ohjelma

Tekijä: Armi Rasilainen

Opinnäytetyön nimi: Tartu kirjaan! Lukudiplomi innostaa ja kannustaa lukemaan: Kemin kaupunginkirjaston lukudiplomi 1.–9.-luokkalaisille

Työn ohjaaja: Jorma Niemitalo

Työn valmistuslukukausi ja -vuosi: Kevät 2018

Sivumäärä: 59 + 65

Opinnäytetyöni tarkoituksena on ollut suunnitella ja toteuttaa Kemin kaupunginkirjaston lukudiplomi 1.–9.-luokkalaisille. Lukudiplomi on suunniteltu osaksi Kemin kaupunginkirjaston ja Kemin peruskoulujen välistä yhteistyötä. Lukudiplomin tavoitteena on innostaa ja kannustaa koululaisia lukemaan, ja tämän tavoitteen toteutumista voidaan myöhemmin tarvittaessa selvittää.

Opinnäytetyö on toiminnallinen, ja sen lopputuloksena on konkreettinen tuotos. Tuotos koostuu oppilaille suunnitellusta lukudiplomimateriaalista sekä Kemin kaupunginkirjaston henkilökunnalle, oppilaiden huoltajille ja opettajille suunnatusta ohjeistuksesta. Oppilaiden lukudiplomimateriaali koostuu diplomitehtävistä sekä diplomivihosta, josta löytyvät kunkin luokan diplomikirjalistat, luetujen kirjojen seurantataulukot sekä oppilaille suunnattu ohjeistus.

Opinnäytetyön teoreettisessa viitekehyksessä tarkastellaan lukutaidon roolia lasten ja nuorten elämässä: tutkitaan kielellisen kehityksen ja lukutaidon keskinäistä suhdetta ja avataan lukutaidon ja monilukutaidon käsitteitä. Tämän lisäksi teoriaosuudessa tuodaan esiin suomalaisten lasten lukutaitotuloksia PISA- ja PIRLS-lukutaitotesteissä, perehdytään lukemisen hyötyihin sekä tarkastellaan tietotekniikan vaikutusta lukutaitoon ja lukuharrastukseen.

Tietoperustassa käsitellään myös keskeisimpiä lasten- ja nuortenkirjallisuuden lajeja ja syvennytään kirjaston tehtävään lukutaidon ja lukuharrastuksen edistäjänä. Kirjaston keskeisiä lukemaan innostamisen ja kannustamisen keinoja – lukudiplomia ja kirjavinkkausta – tuodaan esille. Lopuksi esitellään opinnäytetyön toimeksiantaja Kemin kaupunginkirjasto sekä kirjaston tarjoamat lasten- ja nuorten kirjastopalvelut, ja kerrotaan, miten Kemissä toteutetaan kirjaston ja koulujen välistä yhteistyötä.

Raporttiosuudessa kerrotaan, miten lukudiplomi ja siihen liittyvät materiaalit on suunniteltu ja toteutettu. Lukudiplomiprosessi käydään läpi vaihe vaiheelta. Esille tulee niin kirjalistojen laatiminen ja diplomikirjojen valitseminen listoille kuin tehtävälisteröiden koostaminen ja ohjeistusten laatiminen. Raporttiosuudessa käsitellään myös diplomivihkojen ja diplomitodistusten suunnittelua ja toteutusta. Lopuksi käydään läpi Kemin kaupunginkirjaston lukudiplomin jatkokehittämiseen ja markkinointiin liittyviä ideoita.

Asiasanat: lukudiplomit, lukutaito, lukuharrastus, kirjastopalvelut, koulut, lastenkirjallisuus, nuortenkirjallisuus

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree programme in Library and Information Services

Author: Armi Rasilainen

Title of thesis: Take a book! Reading diploma inspires and encourages to read: The reading diploma of Kemi City Library for grades 1–9

Supervisor: Jorma Niemitalo

Term and year when the thesis was submitted: Spring 2018 Number of pages: 59 + 65

The purpose of my thesis was to design and accomplish the reading diploma of Kemi City Library for grades 1–9. The reading diploma was designed to be part of the cooperation between the Kemi City Library and comprehensive schools in Kemi. The purpose of the reading diploma is to inspire and encourage pupils to read. If necessary, the realization of this goal can be investigated later.

This is a project-based thesis and the result of it is a concrete output. The output consists of the reading diploma material for pupils and the reading diploma instructions for Kemi City Library personnel, for pupils' supporters and for pupils' teachers. The reading diploma material for pupils consists of the list of tasks for diploma books read together with the reading diploma book which consists of lists of diploma books, a table for them to mark the books they have read and the reading diploma instructions for them.

In the theoretical background of the work the role of the literacy in children's and young people's lives is examined. The focus lies on the relationship between the linguistic development and literacy and definition of literacy. The literacy results of Finnish children in PISA and PIRLS literacy tests are presented. Furthermore, the benefits of reading and how information technology affects literacy and reading habits are discussed. The theoretical background also concentrates on topics such as the main genres of children's and young people's literature, and the role libraries have in literacy development and how they can inspire and encourage children to read. The commissioner of the thesis, Kemi City Library and their library services for children and young people are introduced, as well as how library cooperates with comprehensive schools in Kemi.

In the report part there is an account of the process related to creating the reading diploma and other materials. The planning and implementation process is dealt with phase by phase. Furthermore, preparing the book lists, selecting the reading material are explained. The report part also concentrates on descriptions for how the list of tasks for diploma books read is made, how the reading diploma instructions is made and how the diploma certificates is designed and executed. Lastly, there is a discussion for how Kemi City Library can develop the reading diploma in the future, and what the library can do to market the reading diploma for the schools and pupils.

Keywords: reading diplomas, literacy, reading as recreation, library services, schools, children's literature, juvenile literature

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	7
2	LUKUTAIDON ROOLI LASTEN JA NUORTEN ELÄMÄSSÄ.....	9
2.1	Kielellinen kehitys ja lukutaito	9
2.1.1	<i>Lukemisen perustaito ja sujuva lukeminen</i>	11
2.1.2	<i>Monilukutaito</i>	12
2.2	Suomalaisten lasten lukutaito tutkimusten valossa: PISA ja PIRLS	13
2.3	Lukuharrastus ja lukemisen hyödyt.....	16
2.4	Tietotekniikka – uhka vai mahdollisuus?	19
3	LASTEN- JA NUORTENKIRJALLISUUS	21
3.1	Lasten- ja nuortenkirjallisuuden yleisiä piirteitä	21
3.2	Kuvakirjat.....	23
3.3	Helppolukuiset kirjat.....	23
3.4	Runot.....	24
3.5	Sadut ja fantasia	24
3.6	Muita lasten- ja nuortenkirjallisuuden lajeja.....	26
4	KIRJASTO INNOSTAA JA KANNUSTAA LUKEMAAN.....	28
4.1	Yleinen kirjasto lukutaidon edistäjänä.....	28
4.2	Lukuinto-ohjelma.....	29
4.3	Lukudiplomi	31
4.4	Kirjavinkkaus	32
5	TOIMEKSIANTAJAN JA TOIMINTAYMPÄRISTÖN ESITTELY	34
5.1	Kemin kaupunginkirjasto toimintaympäristönä	34
5.2	Kemin kaupunginkirjaston lasten- ja nuortenpalvelut.....	35
5.3	Kirjaston ja koulujen välinen yhteistyö Kemissä.....	36
6	LUKUDIPLOMIN TOTEUTTAMINEN	38
6.1	Kirjalistojen ja kirjaryhmien luominen.....	38
6.2	Diplomikirjojen valitseminen	40
6.3	Tehtävälislojen laatiminen.....	43
6.4	Diplomivihkojen ja diplomitodistusten laatiminen	45
6.5	Ohjeistuksen laatiminen	46
7	POHDINTA	48

LÄHTEET.....	52
OSA 2.: Kemin kaupunginkirjaston lukudiplomimateriaali.....	59

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni on toiminnallinen, ja se on suunniteltu vastaamaan Kemin kaupunginkirjaston tarpeisiin. Opinnäytetyöni tarkoituksena on edistää Kemin kaupunginkirjaston ja Kemin peruskoulujen välistä yhteistyötä suunnittelemalla ja toteuttamalla Kemin kaupunginkirjaston lukudiplomi 1.–9.-luokkalaisille. Kemissä ei ole ennestään olemassa varsinaista lukudiplomia – tosin 2. luokille ja 6. luokille on ollut tarjolla pyynnöstä laaditut lukudiplomikirjalistat, ja niillä onkin ollut jonkin verran käyttöä. Opinnäytetyönä laatimani lukudiplomi ei kuitenkaan pohjaudu ennestään käytössä olleisiin kirjalistoihin, vaan olen suunnitellut ja toteuttanut sen alusta alkaen itse.

Lukudiplomit ovat yksi konkreettinen tapa toteuttaa kirjaston ja koulun välistä yhteistyötä. Useat kirjastot tarjoavat lukudiplomeja koulujen tarpeisiin. Opinnäytetyötäni varten olenkin tutkinut laajasti erilaisia Suomessa käytössä olevia lukudiplomeja. Tutkiessani niitä olen huomannut, että diplomeja on monenlaisia ja monen tasoisia. Yhteistä kaikille on se, että niiden avulla pyritään herättämään ja ylläpitämään lasten ja nuorten kiinnostusta kirjallisuutta ja lukemista kohtaan. Lukudiplomeja tarjotaan jonkin verran myös lukiolaisille ja toiseen asteen opiskelijoille. Tarjolla on myös esimerkiksi päiväkotikäisille tarkoitettuja lukudiplomeja ja Suomi toisena kielenä -lukudiplomeja.

Opinnäytetyöni ei toiminnallisen luonteensa vuoksi sisällä varsinaista tutkimusongelmaa. Toiminnallisessa opinnäytetyössä on tärkeää, että siinä yhdistyvät sekä käytännön toteutus että tutkimusviestinnän keinoin tapahtuva raportointi. Toiminnalliselle opinnäytetyölle on tyypillistä, että se tarjoaa ammatillisen kentän käytännön toimiin liittyvän ratkaisun sekä konkreettisen tuotoksen tai tapahtuman. (Vilka & Airaksinen 2003, 9–10.) Tässä tapauksessa lopputuloksena on tuotos, johon kuuluu kirjaston henkilökunnalle, oppilaiden huoltajille ja opettajille laaditut lukudiplomiohjeistukset, lukudiplomiin kuuluvat tehtävälistat, 1.–9. luokkien oppilaille laaditut lukudiplomivihot – joihin on sisällytetty diplomikirjalistat, luettujen kirjojen seurantataulukot ja ohjeistus – sekä diplomin suorittamisesta myönnettävät diplomitodistukset.

Opinnäytetyöni koostuu kahdesta osasta. Ensimmäinen osa muodostuu opinnäytetyön teoreettisesta viitekehyksestä ja toiminnallisen työn raportoinnista. Toinen osa koostuu laatimistani lukudiplomimateriaaleista ja ohjeistuksista.

Koska lukudiplomin tehtävänä on kannustaa lukemaan ja edistää lasten ja nuorten lukutaitoa, on paikallaan tutkia lukutaitoa ja lukuharrastusta. Tarkastelenkin työn teoreettisessa viitekehyksessä lukutaidon roolia lasten ja nuorten elämässä. Käyn läpi, miten lapsen kielellinen kehitys ja lukutaito kietoutuvat toisiinsa, mitä lukutaidolla tarkoitetaan ja mitä hyötyä lukutaidosta on. Tarkastelen kansainvälisissä lukutaitotutkimuksissa – PISA:ssa ja PIRLS:ssä – esiin tulleita, suomalaisten lasten lukutaitotuloksia sekä tietotekniikan vaikutusta lukutaitoon ja lukuharrastukseen.

Lukudiplomi tarjoaa kirjoja ja luettavaa, joten teoriaosuudessa on paikallaan tarkastella erilaisia kirjallisuudenlajeja sekä kirjaston roolia. Perehdynkin keskeisimpiin lasten- ja nuortenkirjallisuudenlajeihin ja tuon esiin lasten- ja nuortenkirjallisuuden käsitteenä. Kirjaston rooli lukutaidon kehittämisessä ja ylläpitämisessä tulee myös ilmi. Diplomikirjoja voi nostaa kirjastossa esille kirjavinkkauksessa, joten kirjavinkkauksellekin on omistettu työssä oma osansa. Lukudiplomia käsittelen osana kirjaston palveluita. Esittelen myös toimeksiantajani Kemin kaupunginkirjaston toimintaympäristöineen sekä toimeksiantajan tarjoamat lasten- ja nuortenpalvelut koulu yhteistyöineen.

Vaikka käytänkin raportissani useissa kohdissa ilmaisua ”lukudiplomin suorittaminen”, ei lukudiplomin perusajatus ole suorituskeskeisyys. Vaikka lukudiplomi tietynlaista suorittamista vaatiikin, suoritus ei ole itsetarkoitus. Lukudiplomin suorittamisen periaatteena on vapaaehtoisuus, lukutaidon ja lukuharrastuksen ylläpitäminen sekä lukemisen ilon korostaminen.

2 LUKUTAIDON ROOLI LASTEN JA NUORTEN ELÄMÄSSÄ

Lukeminen on välttämättömyys nykyisessä yhteiskunnassamme. Painettuun sanaan luotetaan ja sitä arvostetaan maailmanlaajuisesti. Elämme erilaisten tekstien ympäröimänä: logoja, mainoksia ja kirjaimia näkyy ympäristössä niin paljon, että lapsen lukutaito kehittyy ikään kuin itsestään. (Sarmavuori 2011, 13; Heikkilä-Halttunen 2016, 165.)

Hyvä lukutaito ja etenkin kyky tulkita lukemaansa on ehkä tärkeämpää kuin koskaan. Koska lukutaito kehittyy vain lukemalla, on lapsen lukuharrastuksen varhainen tukeminen ja lapsen tutustuttaminen kieleen sekä kirjalliseen maailmaan tärkeää. Lukudiplomi voi vastata tähän tarjoamalla ajanmukaista, lapsen lukutaitoa tukevaa, mielekästä luettavaa. Se voi olla omalta puoleltaan mahdollistamassa kynnystä tarttua kirjaan silloin, kun siinä on otettu huomioon myös heikommat lukijat.

2.1 Kielellinen kehitys ja lukutaito

Hyvä lukutaito ei ole pelkkää mekaanista lukutaitoa. Taito lukea ei ole syntymälahjaksi saatu ominaisuus, vaan se kuuluu osana kielelliseen kehitykseen. Muiden taitojen tapaan se vaatii siis opettelua. Kyseessä on pitkä ja vaihteleva prosessi, jossa tarvitaan kärsivällisyyttä. Lapsuudessa saadut monipuoliset kokemukset sekä puhutusta että kirjoitetusta kielestä ovat lapselle avuksi lukemaan opeteltaessa. Lukemisvalmiutta harjaannuttaa varhaislapsuudesta lähtien lapsen ja hänen kasvattajansa välinen kielellisesti rikas vuorovaikutus sekä erilaiset kielellisiä virikkeitä sisältävät leikit ja pelit. (Hakamo 2011, 56; Sarmavuori 2011, 13; Heikkilä-Halttunen 2016, 174; Niilo Mäki Instituutti 2018a, viitattu 9.4.2018.)

Kielellinen kehitys on kiinteästi yhteydessä lukutaitoon. Tekstin ymmärtäminen vaatii lapselta peruslukutaidon ohella riittävän sanavaraston sekä ymmärtämyksen sanojen erilaisista merkityksistä. Lukemisen taustalla ovat lapsen kirjaintuntemus, äännetietoisuus, kuullun ymmärtäminen, motivaatio ja kirjain-äännevästävyyden tunnistaminen. Lapsi oppii ymmärtämään kirjoitusjärjestelmän periaatteita ja kiinnittämään huomiota erilaisiin teksteihin toimiessaan vuorovaikutuksessa muiden ihmisten sekä kirjallisen ympäristön kanssa. Lukutaidon alkuvaiheessa lapsen kielellisillä ja kognitiivisilla taidoilla on suuri merkitys lukutaidon oppimiseen. (Eskelä-Haapanen 2015, viitattu 13.4.2018; Edu.fi 2017, viitattu 12.4.2018.)

Kielen oppimisessa lapsen kolme ensimmäistä vuotta ovat erityisen herkkää aikaa. Kielellinen kehitys alkaa jo vauvaiässä, kun lapsi on vuorovaikutuksessa ympärillä olevien ihmisten kanssa. Vauvan ääntely muuttuu puolen vuoden iässä jokelteluksi, josta voidaan jo erottaa toistuvia tavurakenteita. Vuoden iässä lapsi pyrkii toistamaan aikuisten käyttämiä sanoja ja oppii ensimmäiset omat sanansa. Kahden vuoden iässä lapsi osaa jo yhdistellä sanoja ja muodostaa lauseita, kolmevuotiaana puhe on jo lähes täysin ymmärrettävää. Paljon toistoa sisältävät tarinat ovat tässä vaiheessa lapselle mieluisia. (Hakamo 2011, 13–15.) Tutkimuksen mukaan vanhemman, erityisesti isän, äänen lukeminen edistää lapsen kielellistä kehitystä ja laajentaa sanavarastoa (Duursma 2014, 296).

Neljän vuoden iässä lapsi on jo kehittynyt taitavaksi kertojaksi ja keskustelijaksi. Hän kykenee ilmaisemaan omia tunteitaan ja ajatuksiaan loogisin lausein. Leikki-ikäinen lapsi on myös etevä keksimään omia uudissanoja. 4–5-vuotiasta lasta kiinnostaa tässä vaiheessa erilaiset kertomukset, sadut ja tietokirjat. Häntä alkaa kiinnostamaan enemmän ympäröivä maailman ja toisten, kaukais-tenkin maiden lasten erilainen elämä. (Hakamo 2011, 15; Heikkilä-Halttunen 2016, 36, 42.)

Kiinnostus kirjaimia ja äännteitä kohtaan kasvaa, kun lapsi lähestyy esikouluikää. Kirjainten ja ään-ten yhteyden ymmärtäminen onkin ensimmäinen askel kohti lukutaitoa. Kirjainten nimien tunte-minen puolestaan ennustaa alkavaa lukutaitoa. Kuusivuotias lapsi jaksaa jo keskittyä monivaihe-ten tarinoiden seuraamiseen. Aapiset ja aakkosrunokuvakirjat ovat tässä iässä erityisen otollista luettavaa. Luku- ja kirjoitustaidon sekä sananvaraston kehittymisen vuoksi on tärkeää, että lapsella on mahdollisuus vaikkapa leikin varjolla harjoittaa arkista kanssakäymistä ja olla vuorovaikut-uksessa muiden ihmisten kanssa. Myös pitkäkestoisten kirjojen säännöllinen lukeminen on tärkeää, erityisesti lapsen keskittymiskyvyn harjoittamiseen. (Hakamo 2011, 15; Heikkilä-Halttunen 2016, 153–154; Niilo Mäki Instituutti, 2018b, viitattu 9.4.2018; Niilo Mäki Instituutti 2018c, viitattu 9.4.2018.)

Koulun alkaessa lapsi on ollut jo pitkään kosketuksissa kirjoitetun kielen kanssa. Lapsi voikin oppia lukemaan ja kirjoittamaan sujuvasti jo ennen kouluikää. Yli puolet ekaluokan aloittavista lapsista tuntee kirjaimet ja kolmasosa kykenee lukemaan vähintäänkin yksittäisiä sanoja. Kirjainten nimeä-misen taito erottaakin heikot lukijat ja normaalilukijat toisistaan lukutaidon varhaisessa vaiheessa, mutta myöhemmin ero tasaantuu. Ensimmäisen lukuvuoden loppuun mennessä suurin osa eka-luokkalaisista lukee jo melko sujuvasti. (Hakamo 2011, 56–57; Heikkilä-Halttunen 2016, 173; Niilo Mäki Instituutti 2018c, viitattu 9.4.2018.)

2.1.1 Lukemisen perustaito ja sujuva lukeminen

Lukemisen perustaidolla eli dekodauksella tarkoitetaan lukemista, jossa äänteiden ja tavujen yhdistäminen on automatisoitunut. Lukeminen ei enää etene kirjain kerrallaan, vaan sanan osia ja sanoja hahmotetaan jo kokonaisuuksina. Tätä seuraa kyky ymmärtää lukemansa sisältö. (Niilo Mäki Instituutti 2018d, viitattu 9.4.2018.) Kyky ymmärtää lukemaansa vaatii lukijalta ”taitoa yhdistää useiden peräkkäisten virkkeiden merkitykset yhteen ja päätellä, miten esitetyt asiat liittyvät toisiinsa kokonaisuudeksi”. Tähän tarvitaan kyky yhdistää tekstiin muistissa olevia taustatietoja, jotta tekstistä muodostuisi ymmärrettävä kokonaisuus (Edu.fi 2017, viitattu 12.4.2018)

Sujuva lukeminen edellyttää lukemisen perustaidon hallintaa. Sujuvalla lukemisella tarkoitetaan lukemista, joka on kohtuullisen nopeaa, virheetöntä ja ääneen lukiessa vivahteikasta. Lukemisen nopeudella ei kuitenkaan tarkoiteta pelkkää mekaanista nopeutta, vaan siihen sisältyy peruslukutaidon hallinta ja luetun ymmärtäminen. Ymmärrys luetusta tekstistä puolestaan on edellytys lukemisen vivahteikkudelle. (Niilo Mäki Instituutti 2018d, viitattu 9.4.2018.)

Sujuvan lukemisen omaksuminen on tärkeää, koska lukemisen hitaus ja luetun vaillinainen ymmärtäminen vaikuttavat esimerkiksi opiskeluun. Hitaasti lukevalla kuluu lukemista edellyttäviin tehtäviin moninkertaisesti enemmän aikaa kuin sujuvasti lukevilla, ja lukeminen tuntuu työläältä. (Niilo Mäki Instituutti 2018d, viitattu 9.4.2018.) Janhusen ja Kalliomäen pro gradu -tutkielman mukaan kuudennen luokan oppilaat, joiden lukusujuvuus on heikko, suoriutuvat huonosti arvioidessaan kaupallisesti värityneen nettisivun tiedon luotettavuutta (2016, viitattu 13.4.2018). Heikko lukusujuvuus heikentää lukemisintoa ja nostaa kynnystä tarttua kirjaan vapaaehtoisesti. Lukutaito ei kuitenkaan kehity ilman harjoittelua. Harjoittelun puute voi puolestaan johtaa lukemisen pysyviin ongelmiin, jotka haittaavat lukemista vielä aikuisenakin. (Niilo Mäki Instituutti 2018d, viitattu 9.4.2018.)

Hyvän lukutaidon saavuttaminen edellyttää lapselta myös koulun ulkopuolella tapahtuvaa sitoutuvaa, aktiivista lukemista. Tärkeää lukuinnon syttymiseksi on, että lapsi löytää itseään kiinnostavaa luettavaa ja että hän voi jakaa lukukokemuksia muiden kanssa. (Edu.fi 2017, viitattu 12.4.2018.) Lukudiplomi voikin toimia siteenä sekä kodin että koulun – kuten myös kodin ja kirjaston sekä koulun ja kirjaston – kesken ja tarjota luontevan väylän lukemisen ja lukuharrastuksen laajentamiselle koulun ulkopuolelle. Lisäksi lukudiplomi tarjoaa parhaimmillaan monipuolisen kattauksen erilaisia kirjoja, joiden joukosta on helppo poimia itseään kiinnostavaa, mielekästä luettavaa.

2.1.2 Monilukutaito

Monilukutaidolla tarkoitetaan moninaisten tekstien tulkitsemisen ja tuottamisen taitoja. Käsite pitää sisällään sekä kirjoitetun että puhutun kielen lukutaidon, kuvanlukutaidon, matemaattisen lukutaidon sekä media- ja digitaalisen lukutaidon. Monilukutaitoon liittyy myös kyky hankkia ja muokata sekä arvioida ja arvottaa tietoa. Termi *moni* viittaa lisäksi kulttuuriseen moninaisuuteen sekä monikulttuurisuuteen. Monilukutaitoon yhdistettynä sillä tarkoitetaan ymmärrystä, että tekstien tuottamiseen ja tulkitsemiseen liittyy erilaisia kulttuurisidonnaisuuksia, jotka tulee tunnistaa ja tunnustaa. (Harmanen, Mustaparta & Nissilä 2014, viitattu 13.4.2018; Sintonen & Kumpulainen 2018, viitattu 13.4.2018.)

Erlaisissa tekstiympäristöissä toimimiseen ei enää riitä pelkkä perinteinen, kirjainmerkeillä kirjoitetun tekstin luku- ja tulkitsemistaito. Tietoa voidaan nykyään tuottaa ja esittää moninaisin keinoin – esimerkiksi sanallisesti, kuvallisesti tai auditiivisesti – ja monilukutaidon avulla ihminen kehittyy erilaisten viestien tulkittajana ja tuottajana. Monilukutaidon käsite on kiinteästi yhteydessä nykyiseen mediakulttuuriin ja -teknologiaan sekä koko medioituneeseen maailmaan. Tekstejä ja viestejä välitetään monimediaisesti, ja monilukutaitoa tarvitaan mediaympäristössä toimimiseen. On tärkeää kyetä tarkastelemaan ja tuottamaan mediasisältöä luovalla, vastuullisella ja kriittisellä tavalla. (Harmanen ym. 2014, viitattu 13.4.2018; Sintonen & Kumpulainen 2018, viitattu 13.4.2018.)

Perusopetuksen opetussuunnitelma määrittelee monilukutaidon taidoksi ”hankkia, yhdistää, muokata, tuottaa, esittää ja arvioida tietoa eri muodoissa, eri ympäristöissä ja tilanteissa sekä erilaisten välineiden avulla”. Opetussuunnitelmassa on mainittu monilukutaito yhtenä laaja-alaisen osaamisen päämäärinä. Monilukutaidon avulla kehitetään kriittisen ajattelun ja oppimisen taitoja sekä pohditaan ja tarkastellaan esteettisiä ja eettisiä kysymyksiä. Ympäröivän maailman tulkitseminen ja monimuotoisen kulttuurin hahmottaminen on yksi monilukutaidon tavoitteista. (Opetushallitus 2014, 22, 100–101.)

Monilukutaitoa voidaan pitää lukemisen näkökulmasta tarkasteltuna tekstin tulkitsemistaitona ja sen tilannesidonnaisuuksien ymmärtämisenä (Harmanen ym. 2014, viitattu 13.4.2018). Monilukutaidon osaamisen kehittymiseksi on välttämätöntä rikas tekstiympäristö, monilukutaitoa hyödyntävä pedagogiikka ja oppiaineiden sekä muiden toimijoiden kanssa tehtävä yhteistyö. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa nähdään kirjasto – ja erityisesti kirjasto oppimisympäristönä – tärkeänä koulujen yhteistyötahona. Opetussuunnitelmassa mainitaan useassa kohdassa tavoite, että

oppilasta tulisi kannustaa aktiiviseen kirjaston ja kirjastopalveluiden käyttöön. Esimerkiksi vuosiluokkien 3.–6. yleistavoitteissa todetaan: ”erilaisten tekstien aktiivinen lukeminen ja tuottaminen koulutyössä ja vapaa-aikana sekä teksteistä nauttiminen – niin tulkitsijan kuin tuottajan roolissa – edistää monilukutaidon kehittymistä.” (Opetushallitus 2014, 22,29,157.) Onkin siis perusteltua todeta, että niin kirjasto kuin sen tarjoama lukudiplomikin ovat hyödyllisiä ja perusteltuja monilukutaidon kehittämisen ja ylläpitämisen välineitä.

2.2 Suomalaisen lasten lukutaito tutkimusten valossa: PISA ja PIRLS

Lukutaidon arviointi PISA-tutkimuksissa ei kohdistu lukemisen tarkkuuteen, vaan arvioinnilla pyritään selvittämään kykyä soveltaa taitoa arjessa. Oppilaan tulee sekä osata käyttää ja soveltaa lukemaansa että arvioida lukemansa tekstin merkitystä. Arvioinnin kohteeksi pyritään valitsemaan mahdollisimman autenttisia, arjen todellisuuteen liittyviä tekstejä ja tehtäviä. Tekstiaineisto koostuu niin asiateksteistä, kaunokirjallisuudesta kuin kuvallista materiaalia sisältävästä aineistosta. Lukutaitoa arvioidaan sekä avoimilla tehtävillä että monivalintatehtävillä. (Vettenranta, Välijärvi, Ahonen, Hautamäki, Hiltunen, Leino, Lähteinen, Nissinen, Nissinen, Puhakka, Rautopuro & Vainikainen 2016, 15.)

Maailmanlaajuisena ilmiönä nähdään, että tytöt ovat lukutaitoa mittaavissa testeissä saaneet jo vuosikymmenien ajan keskimäärin paremmat pisteet kuin pojat. Suomessa tämä kehitys on kuitenkin vielä pidemmällä: tyttöjen ja poikien lukutaidon välillä on suuri ero. PISA 2015 -mittauksissa ero oli pisteissä laskettuna 47. Käytännössä tämä vastaa jopa yli vuoden eroa koulun oppimäärän hallinnassa. Piste-ero on kuitenkin edelliseen tutkimukseen verrattuna hieman kaventunut. Syynä tähän nähdään sekä poikien edellisestä mittauksesta hieman parantunut lukutaidon taso että tyttöjen pistemäärällä mitattuna laskenut lukutaidon taso. (Vettenranta ym. 2016, 49.)

Tyttöjen lukemisesta ei kuitenkaan ole oltu Suomessa erityisesti huolissaan, kun taas poikien lukeminen on herättänyt huolta jo pidemmän aikaa. PISA 2015 -tulokset vahvistavat näitä ajatuksia, joskin sijoitus on edelliseen PISA-mittaukseen nähden nousussa. Suomalaiset tytöt sijoittuivat vuonna 2012 PISA-lukutaitotutkimuksessa kolmannelle sijalle (556 pistettä), kun taas uusimmassa tutkimuksessa sijoitus oli ensimmäinen (551 pistettä). Suomalaispojat puolestaan nostivat sijoitustaan: vuoden 2012 kolmastoista sija (494 pistettä) muuttui vuonna 2015 seitsemänneksi (504 pis-

tettä). Edellisessä lukutaito pääaineena järjestetyssä PISA-mittauksessa vuonna 2009 suomalaispojat sijoituivat neljänneksi (508 pistettä) ja tytöt ensimmäisiksi (563 pistettä). (Vettenranta ym. 2016, 49.)

PISA-testeissä pistemäärillä mitataan lukutaidon suoritustasoa. Näitä tasoja on yhteensä kuusi: erittäin heikko lukutaito (262–334 pistettä), heikko lukutaito (335–406 pistettä), välttävä lukutaito (407–479 pistettä), tyydyttävä lukutaito (480–552 pistettä), hyvä lukutaito (553–625 pistettä), erinomainen lukutaito (626–698 pistettä) ja huippulukutaito (yli 698 pistettä). Suoritustasoittain tarkasteltuna tytöt siis saavuttivat PISA 2015 -testeissä hyvän lukutaidon tason ja pojat tyydyttävän lukutaidon tason. Keskimääräinen taso (526 pistettä) oli tyydyttävä. Käytännössä tämä tarkoittaa, että huippulukutaitoon yltävät lukijat kykenevät monipuoliseen tiedon soveltamiseen ja erinomaiseen lähteiden vertailuun. Erittäin heikot lukijat puolestaan suoriutuvat lähinnä selkeätekstisistä ja yksinkertaisista tiedonhaun tehtävistä. Tietoyhteiskunnassa pärjätäkseen lukijan tulisi kuitenkin saavuttaa vähintään välttävä lukutaito – sillä selviytyy useimmista tehtävistä, joita yhteiskunnassa aktiivisesti toimiminen edellyttää. (Vettenranta ym. 2016, 26–27.)

Lukutaidon suoritustasoa mittaavissa PISA-testeissä tuli vuonna 2015 ilmi, että pojista jopa 16 prosenttia ja tytöistä vajaa 7 prosenttia jäi välttäväksi määritellyn lukutaidon tason alle. Huippulukutaidon tason saavutti pojista 9 prosenttia ja tytöistä lähes 19 prosenttia. Vuoteen 2009 verrattuna merkittävää oli molempien sukupuolten heikkojen lukijoiden prosenttiosuuden kasvu. Tyttöjen heikko lukutaito oli kasvanut 2,5 prosenttiyksikköä ja poikien 3,1 prosenttiyksikköä. (Vettenranta ym. 2016, 51.)

Kansainvälisen alakoululaisten – pääosin neljäsluokkalaisten – lukutaitoa mittaavan PIRLS-tutkimuksen mukaan Suomi on edelleen lukutaidon kärkimaita. PIRLS 2016 -tutkimuksessa Suomi sijoittui 50 osallistujamaan tai -alueen joukossa viidennelle sijalle. Edelliseen, vuoden 2011 tutkimukseen verrattuna laskua oli vain 2 pistettä, joten lukutaidon voidaan katsoa olevan yhä samalla tasolla. Suomalaisten tyttöjen lukutaito oli tutkimuksessa 22 pistettä korkeampi kuin poikien, mikä on suurempi kuin kansainvälinen keskiarvo. Kansainvälinen keskiarvo tyttöjen ja poikien eroissa oli 19 pistettä tyttöjen hyväksi. (Leino, Nissinen, Puhakka & Rautopuro 2017, 5, 14–15.)

PIRLS-tutkimuksessa arvioinnin kohteena oli neljä erilaista lukemisen prosessia: tekstissä selkeästi ilmaistun tiedon hakeminen, yksinkertaisten päätelmien tekeminen, tekstin sisältämien ajatus-

ten ja tiedon tulkitseminen ja yhdistäminen sekä tekstipiirteiden, kielen ja tekstin sisällön arvioiminen. Nämä prosessit muodostivat tiedon hakemisen ja yksinkertaisten päätelmien alueen sekä luetun tulkitsemisen ja arvioimisen alueen. Tutkimuksen tehtävistä noin puolet kuului kumpaankin alueeseen. Suomalaislapset saivat tiedon hakemisen ja yksinkertaisten päätelmien alueesta 10 pistettä enemmän kuin tiedon tulkintaan ja arvioimiseen liittyvästä alueesta. Tyttöjen hyväksi ero oli tiedon hakemisen ja yksinkertaisten päätelmien alueella 20 pistettä, tiedon tulkintaan liittyvällä alueella 21 pistettä. (Leino ym. 2017, 21.)

Tutkimuksen kokonaistuloksia tarkasteltiin neljäsosittain. Erinomaiseen suoritustasoon vaadittiin 625 pistettä, korkeaan 550 pistettä, tyydyttävään 475 pistettä ja heikkoon suoritustasoon 400 pistettä. Suomalaisista oppilaista 18 prosenttia ylsi erinomaiselle suoritustasolle ja 62 prosenttia korkealle. Kaikista oppilaista vähintään 98 prosenttia ylsi vähintään heikolle suoritustasolle. Oppilaista 2 prosenttia ei kuitenkaan yltänyt edes heikolle tasolle. Suhteutettuna ikävuosiltaan saman ikäiseen väestöön tämä vastasi vertailussa yli 1000:ta neljännen luokan oppilasta. Vuoteen 2011 verrattuna muutos – yksi prosenttiyksikkö – oli tilastollisesti merkittävä. (Leino ym. 2017, 16.)

PIRLS-testien avulla selvisi muun muassa, että lukemisesta pitävät ja lukutaitoonsa luottavat saavuttivat testeissä parhaat pistemäärät. Lukemisharrastus ja lukemisaktiivisuus korreloi suoraan lukutaitotuloksen kanssa. Oppimiseen tähtäävän lukemisen tiheydellä taas ei ollut suoraa yhteyttä lopputulokseen. Erilaisten tekstilajien lukemisesta vain kaunokirjallisuudella oli merkitsevä, suora ja positiivinen yhteys lukutaitotestien kokonaispistemäärään. Joka päivä tai lähes joka päivä kaunokirjallisuutta lukevat oppilaat saivat testeissä keskimäärin 48 pistettä korkeamman tuloksen kuin oppilaat, jotka eivät lue juuri koskaan. (Leino ym. 2017, 27.)

Huolimatta yhä suhteellisen hyvistä lukutaitotuloksista kaikki suomalaislapset eivät koe lukemista itselleen mieluisaksi. Heikkilä-Halttunen (2016, 177–178) muistuttaakin, että olisi tärkeää etenkin tasa-arvon näkökulmasta, että pojatkin saataisiin innostumaan lukemisesta entistä enemmän. Tämä onkin perusteltua, kun tarkastellaan lukutaitotutkimuksissa esiin tulleita tosiasioita. Vaikka lukutaidon taso on PISA-tutkimusten mukaan joiltakin osin parantunut, ovat erot vielä isoja ja varsinkin välttävän tai heikon lukutaitotason alle jäänyt joukko on hätkähdyttävän suuri. Tutkimuksissa korostunut lukutaitoero tyttöjen ja poikien välillä on myös huolestuttava, ja sen kaventamiseen sekä molempien sukupuolten lukutaidon tukemiseen tulisikin mielestäni panostaa voimakkaasti. Koen, että lukudiplomin kautta lapsia ja nuoria voidaan houkuttaa lukemaan matalalla kynnyksellä. Luku-

taito parantuu vain lukemalla, mutta lukeminen voi olla myös mukavaa ja palkitsevaa. Lukudiplomissa pyritään yleensä ottamaan monenlaiset lukijat huomioon, joten se sopii niin vähemmän lukeville kuin jo lukemista harrastaville. Lukudiplomi myös sitouttaa lukemaan: kun omaa edistymistään voi seurata ja siitä palkitaan, uuteen kirjaan on helpompi tarttua.

2.3 Lukuharrastus ja lukemisen hyödyt

Heikkilä-Halttusen mukaan lasten lukuharrastus edellyttää myös aikuisen panosta. Kirjastot voivat sijaita pitkänkin matkan päässä kodista, joten lasta voi joutua kuljettamaan kirjastoon. Aikuisen tulisi myös osoittaa kiinnostusta lapsen lukemaa kirjallisuutta kohtaan. (2016, 125–126.) Vaikka kouluikäiset lapset ovatkin koulukirjoja lukiessaan päivittäin tekemisissä erilaisten tekstien kanssa, mukaan pelkästään niitä lukemalla ei saavuteta sujuvaa lukutaitoa. Lukevan aikuisen malli on lapsille – etenkin pojille – tärkeä. Lukeva aikuinen innostaa poikia lukemaan ja muuttaa heidän lukemisasenteitaan. (Kummala-Mustonen 2002, 105; Lukuinto.fi 2018a, viitattu 9.4.2018.)

PIRLS-tutkimus osoittaa, että vanhempien lukutottumukset vaikuttavat lasten lukutaitopistemäärään. Mitä enemmän vanhempi käytti aikaa lukemiseen, sen merkittävämpi oli keskimääräinen pistemäärän nousu. Vähiten lukevien vanhempien lapset puolestaan erottuivat joukosta matalalla pistemäärällään. Myös vanhempien lukemista kohtaan tuntema mielenkiinto oli yhteydessä lasten pistemäärään. (Leino ym. 2017, 36–37.)

Tuorein lasten mediabarometri kertoo, että lähes kaikille 0–8-vuotiaille lapsille luetaan ääneen tai he itse lukevat kirjoja, lehtiä tai sarjakuvia. Käytännössä kaikki yli puolivuotiaat suomalaislapset olivat tutkimuksen mukaan viikoittain jollakin tavalla tekemisissä lukemisen kanssa. Kolme neljäsosaa lapsista luki itse tai selaili kirjoja, lehtiä tai sarjakuvia lähes joka päivä. Pelkästään tekstiä sisältäviä kirjoja, lehtiä tai verkkomateriaalia lukivat tai kuuntelivat lähinnä 7–8-vuotiaat lapset. Kouluikäiset tytöt lukivat enemmän pelkästään tekstiä sisältäviä kirjoja kuin pojat, kouluikäiset pojat taas lukivat tyttöjä enemmän sarjakuvia. Neljäsosa 7–8-vuotiaista pojista ja yli kolmasosa saman ikäisistä tytöistä luki lähes päivittäin pelkkää tekstiä sisältäviä kirjoja, kun taas viikoittain molemmista ryhmistä niitä luki puolet. (Suoninen 2014, 48–50.)

Mediabarometrin tulokset kertovat lukuharrastuksesta sen, että lapset ovat sekä ennen peruskoulun aloittamista että juuri sen aloitettuaan runsaasti ja aktiivisesti tekemisissä erilaisten tekstien

kanssa. Näenkin lukudiplomin olevan hyvin luonteva tapa lasten lukuharrastuksen ylläpitämiseen, erityisesti jos lapsi saadaan houkuteltua lukudiplomin pariin jo ensimmäiseltä luokalta alkaen. Näin lukuharrastukseen tulee jatkuvuutta ja suunnitelmallisuutta. Parhaimmillaan tämä voisi ennaltaehkäistä sellaisen tilanteen syntymistä, jossa lapsi jää syystä tai toisesta vaille ympäristön tarjoamia, itselleen sopivia lukemisen virikkeitä.

Mitä hyötyä lukemisesta – erityisesti kaunokirjallisuuden lukemisesta – sitten on? Sen lisäksi että kaunokirjallisuus parantaa lukutaitoa se vaikuttaa useilla muillakin tavoilla. Asiatiedon lukeminen on toki tärkeää, mutta se yksistään ei riitä ainoaksi ymmärryksen rakentajaksi. Myös kaunokirjallisuus kasvattaa sekä tietoa että ymmärtämystä. Kaunokirjallisuus tarjoaa elämyksiä, ruokkii tunteita sekä edistää niin emotionaalista kuin sosiaalista kasvua. Tarinat ruokkivat kielitajua, mielikuvitusta ja ajatuskykyä. Fiktion avulla eettinen, empaattinen ja vastuullinen ajattelu lisääntyy. Kaunokirjallisuus tarjoaa uudenlaisia kokemuksia ja auttaa sekä muodostamaan omia mielipiteitä että perustelemaan niitä. (Kajannes 2011, 33.)

Ihmiset, joiden lukutaito on parempi, keskeyttävät koulunkäynnin epätodennäköisemmin kuin ne, joiden lukutaito on alhainen. Heillä on myös parempi mahdollisuus työllistyä. Epävarmoissa, alhaisen palkkatason työpaikoissa vaaditaan myös hyvää lukutaitoa esimerkiksi turvallisuusyistä. Työpaikan onnettomuus- ja tapaturmatilastot nousevat, kun työntekijä ei kykene lukemaan ja ymmärtämään turvallisuus- ja käyttöohjeita luku- tai kielitaidon ongelmien vuoksi. (EU High Level Group of Experts on Literacy 2012, 21, 23.)

Alhaisen lukutaidon omaavat ihmiset joutuvat todennäköisemmin turvautumaan erilaisiin sosiaalietuuksiin, ja he kärsivät todennäköisesti huonommasta terveydestä ja epäterveellisemmistä elintavoista. Lapset, joiden vanhempien lukutaito on alhainen, kamppailevat todennäköisemmin lukuongelmien ja huonon koulumenestyksen kanssa. Alhainen lukutaito rajoittaa yksilön mahdollisuutta hyödyntää kykyjään täysimittaisesti sekä vähentää kansalaisaktiivisuutta. Se myös vähentää yleistä tuottavuutta, lisää köyhyyttä, estää innovaatioita ja hillitsee talouskasvua. (EU High Level Group of Experts on Literacy 2012, 21.)

Monet aiemmin lukutaidottomat ihmiset ovat todenneet, että kohentunut lukutaito on vaikuttanut positiivisesti niin heidän työhönsä kuin henkilökohtaiseen ja sosiaaliseen elämäänsäkin. Lukutaidon kohentuminen vaikuttaa positiivisesti myös koko yhteiskuntaan, muun muassa vähentämällä

ihmisten eriarvoisuutta, parantamalla kansalaisten terveyttä ja hyvinvointia, lisäämällä ihmisten sosiaalista yhteenkuuluvuutta, lisäämällä inhimillisen pääoman määrää ja parantamalla yritysten tuottavuutta ja turvallisuutta. Hyvä lukutaito on vahvasti yhteydessä taloudelliseen kasvuun. (EU High Level Group of Experts on Literacy 2012, 26.)

Teoksessa *100 Syytä lukea – Lukukipinän sytytyskirja* kirjastonhoitaja ja kirjallisuuskouluttaja Marika Helovuori kertoo ytimekkäästi lukemisen hyödyistä eri ikäryhmille. Hänen mukaansa lastenkirjallisuuden lukemisella voi olla käänteentekevä vaikutus sellaisen lapsen elämään, joka kokee olevansa erilainen kuin muut tai jonka elämässä ei ole läsnä kannustavaa aikuista. Kirjojen tarinat rohkaisevat lasta olemaan oma itsensä. Tarinat voivat auttaa lasta tunnistamaan omat vahvuutensa ja innostaa häntä kehittämään lahjakkuuttaan, joka on voinut jäädä ympäristöltä huomaamatta. (2016, 33.)

Kuten aiemmin on jo tullut ilmi, poikien lukutaito herättää huolta. Mikä saisi pojat tarttumaan kirjaan? Suomessa syksyllä 2014 esitelmöinyt yhdysvaltalainen lukutaitoprofessori William G. Brozo tarjoaa erilaisia neuvoja erityisesti heikosti lukevien poikien tukemiseksi. Tärkeintä on valita aihe, joka aidosti kiinnostaa lukijaa. Tässä vaiheessa teoksen mukaansatempaavuus on tärkeämpää kuin sen korkea kirjallinen taso. Helppolukuiset, lapsen ja nuoren omasta maailmasta kertovat aiheet innostavat lukemaan. Samaa sukupuolta olevat lukukaverit, isät ja isoisät voivat myös toimia tärkeinä innostajina kirjallisuuden pariin. Samalla kuva siitä, että lukeminen on kaikille sopiva harrastus – ikään tai sukupuoleen katsomatta – vahvistuu. (Lukukeskus 2018, viitattu 9.4.2018.)

Poikien lukemisen edistämiseksi on viime vuosina pyritty järjestämään erilaisia kampanjoita. Mikko Toiviainen (2016, viitattu 14.4.2018) koordinoi vuonna 2016 #pojatkinlukee-kampanjan, jonka tarkoituksena oli sosiaalista mediaa hyödyntäen nostaa esiin lukeminen ja lukemisen aikaansaamat positiiviset vaikutukset, sekä edistää niin poikien kuin nuorten miestenkin lukemista. Kaupallisista toimijoista ainakin Elisa on havainnut poikien lukutaidon tilan ja pyrkii vuonna 2017 aloittamansa Word-hankkeen kautta etsimään ”uusia tapoja saada nuoret miehet sanojen pariin”. Hankkeessa on mukana tuttuja nimiä, kuten jalkapalloilija Sebastian Sorsa ja vapaaottelija Teemu Packalén. (Elisa 2018, viitattu 14.4.2018.) Kaupallisilla toimijoilla onkin resursseja sekä kampanjoiden koordinoimiseen ja näkyvyyden saavuttamiseen että nuorten ihailmien henkilöiden ja esiintyjien mukaan värväämiseen. Yksi – ehkä jopa hieman rohkea ajatus – onkin, että kirjastot voisivat tehdä yhteistyötä myös kaupallisten toimijoiden kanssa etenkin silloin, kun tavoite on yhteinen.

2.4 Tietotekniikka – uhka vai mahdollisuus?

Lukuharrastuksen pahimpana uhkana ja haastajana pidetään nykyään tietokoneita ja pelimaailman aiheuttamaa addiktiota. Erittäin aktiivinen pelaaminen onkin kielteisesti yhteydessä lukuinnostukseen ja lukutaitoon. (Heikkilä-Halttunen 2016, 217.) Tietokoneen kohtuullinen käyttö puolestaan voi jopa tukea perinteistä lukutaitoa, etenkin kun on kyse pojista. Tämä voi liittyä siihen, että muuten vähän lukevat pojat kohtaavat verkossa erilaisia tekstejä ja kehittävät siten – kuin huomaamattaan – omaa lukutaitoaan, 15-vuotiaiden lukemista PISA-aineistojen pohjalta tutkinut Kaisa Leino toteaa. (2014, 12.)

Tekstiä luetaan yhä enemmän mobiililaitteilla, ja siten lukemiseen tulee uusia ulottuvuuksia. Pelkän elektronisen tekstin lukeminen ei kuitenkaan välttämättä riitä hyvän lukutaidon saavuttamiseen. Tietokoneen ja internetin tarjoamien tekstien lukeminen ei kokonaan pysty korvaamaan perinteistä lukemista, vaikka digitaalinen ympäristö tarjoaakin vaihtoehtoisia lukumateriaalia ja uusia lukemisen tapoja. Digitaalinen maailma on tuonut siis tekstin lukemistapaan ihan uuden ulottuvuuden. Siinä missä aiemmin on pidetty itsestään selvänä, että teksti luetaan alusta loppuun saakka, digitaalinen lukeminen mahdollistaa tekstin nopean selailun. Tekstistä voi aiempaa helpommin poimia vain pääkohdat ja jättää muun tekstin jopa kokonaan lukematta. (Herkman & Vainikka 2012, 145–146; Leino 2014, 12, 118; Heikkilä-Halttunen 2016, 179.)

Yhtenä lukemisen haasteena nähdäänkin silpputeksti, joka tulee vastaan erityisesti sosiaalisessa mediassa. Tietokoneiden ja tablettien käyttäminen edellyttää usein nopeaa, silmäilevää ja valikoivaa lukemista. Lyhyiden, sirpaleisten tekstien lukeminen ja ymmärtäminen väsyttää aivoja ja tekee rauhattomaksi. Työterveyslaitoksen aivotutkija Minna Huotilainen toteaa Helsingin Uutisten artikkelissa, että pitkään tekstiin syventyminen puolestaan rentouttaa, lievittää stressiä, parantaa ajattelua ja vaikuttaa kognitiiviseen toimintaan. (Helsingin Uutiset 2015, viitattu 15.4.2018; Heikkilä-Halttunen 2016, 218.) Heikkilä-Halttusen mukaan yhä useammalta lapselta on hukassa isojen aihekokonaisuuksien käsittelyyn vaadittava syventävä lukutaito, minkä on huomattu vaikuttaneen kielteisellä tavalla alakoulujen viimeisten luokkien suoriutumiseen reaaliaineissa (2016, 218).

Säännöllinen ja toistuva kaunokirjallisuuden lukeminen sekä osallistuminen lukutaitoa kehittävään toimintaan ovat edelleen tärkeimpiä luku- ja kirjoitustaidon edistäjiä. Leinin tutkimuksessa kuitenkin selvisi, että eri medioita ja tekstejä monipuolisesti lukevat nuoret pärjäsivät tutkimuksessa lähes yhtä hyvin kuin kaunokirjallisuutta lukevat. Nuoret, joiden tietokoneen käyttö oli vähäistä, ja nuoret,

jotka lukivat vähiten painettuja tekstejä – varsinkin kaunokirjallisuutta – pärjäsivät testeissä huonoiten. (Leino 2014, 12, 118.)

Neurotutkimus viittaa siihen, että paperilta lukiessa asiat ymmärretään syvällisemmin ja ne siirtyvät paremmin pitkäaikaiseen muistiin. Huomio on helpompi keskittää yhteen asiaan kerrallaan, ja siten kognitiivinen kuormitus pysyy matalampana. (McDonald 2016, viitattu 14.4.2018.) Perinteinen painettu teksti puolustaa siis yhä paikkaansa, ja se voi tarjota lukijalle tilaa ja aikaa rauhoittua kiireisen mediamaailman keskellä. Perinteisten painotekstien rinnalle tulleet uudenlaiset formaatit – kuten e-kirjat ja äänikirjat – voivat kuitenkin kannustaa lukemaan sellaisia henkilöitä, joille painetun tekstin lukeminen on haastavaa tai epämieluisaa (Lukukeskus 2017, viitattu 14.4.2018). Lukemisesteisille ihmisille äänikirjat voivat olla ainoa todellinen vaihtoehto, eikä tätäkään lukemisen muotoa pitäisi mielestäni millään tavalla väheksyä.

Lukudiplomi pyrkii omalta puoleltaan vastaamaan sirpaleisten mediatekstien luomaan ongelmaan tarjoamalla mielekästä, pitkäkestoisempaa luettavaa lyhyiden tekstinpätkien vastapainoksi. Lukemaan kannustetaan myös uusien formaattien avulla. Esimerkiksi Helmet-kirjastojen lukudiplomikirjoja voi kuunnella äänikirjoina tai lukea e-kirjoina (Helmet-kirjastot 2018, viitattu 15.4.2018). Tietotekniikkaa voidaan tällä tavalla hyödyntää – perinteisen kirjan rinnalla – edistämään lukemisharastusta. EU:n kirjallisuusraportti näkeekin, että voimakas älylaitteiden yleistyminen avaa myös mahdollisuuksia. Digitaalisia lukuympäristöjä voidaan luoda esimerkiksi tarinoita pullollaan olevia digitaalisia kirjastoja hyödyntämällä. (EU High Level Group of Experts on Literacy 2012, 65.)

3 LASTEN- JA NUORTENKIRJALLISUUS

Lapsi on lukijana/kuulijana viisas. Lapselle ei pidä kirjoittaa ylhäältä alaspäin, kieli saa olla rikasta, soivaa, houkuttelevaa. Vieraat sanat ruokkivat mielikuvitusta. Kaikkea ei aina tarvitse ymmärtää, vaikka ymmärtämisen ja puhki selvittämisen pakko meitä helposti riivaa-kin. Lapsen omiin mielikuviiin ja kykyyn täyttää aukot voi luottaa. (Tapola 2017, 25.)

On tärkeää, että lapselle ja nuorelle tarjotaan hänen ikä- ja kehitystasonsa huomioon ottavaa kirjallisuutta. Suomessa ilmestyy vuosittain satamäärin eri-ikäisille lapsille ja nuorille suunnattuja kirjoja, joten kaikille varmasti löytyy mielekästä luettavaa (Heikkilä-Halttunen 2016, 145). Laajan tarjonnan etuna on nimekkeiden runsaus: lukijalla on vara valikoida joukosta eniten kiinnostusta herättävät teokset. Laaja tarjonta voi kuitenkin myös vaikeuttaa itseä kiehtovan luettavan valintaa. Yksittäinen teos voi helposti hukkaa tarjonnan runsauteen. Erilaiset kirjalistat ja -suositukset, kirjavinkkaukset sekä lukudiplomit tutustuttavat lapsia ja nuoria niin tuoreisiin uutuuksiin, kestopuosikkeihin kuin iki-ihaniin klassikoihinkin. Lukudiplomi mahdollistaa kirjallisuuden eri genreihin tutustumisen. Tämä voi parhaimmillaan johtaa oman kirjallisen maun löytymiseen ja lukuinnostuksen syttymiseen.

3.1 Lasten- ja nuortenkirjallisuuden yleisiä piirteitä

Lasten- ja nuortenkirjallisuus, jota kutsutaan myös nuorisokirjallisuudeksi, on erityisesti lapsille ja nuorille suunnattua ja heille kirjoitettua kirjallisuutta. Siihen kuuluvaksi luetaan myös alun perin aikuisille suunnattu, mutta nuorison omaksuma kirjallisuus, aikuisten kirjallisuudesta muokattu nuorisokirjallisuus sekä nuorison itsensä kirjoittama kirjallisuus. Nuorille aikuisille suunnattu kirjallisuus on nuorten ja aikuisten kirjallisuuden rajavyöhykkeellä. (Karasma & Suvilehto 2014, 12–14.)

Kirjojen luokittelu lastenkirjoihin ja nuortenkirjoihin ei ole aivan yksiselitteistä. Yleisesti katsotaan, että 10 vuoden iässä siirrytään lastenkirjojen parista nuortenkirjoihin. Tässä vaiheessa kiinnostus satuihin vähenee ja suuntautuu realistisempaan kerrontaan, seikkailuihin ja niin sanottuun tyttö- ja poikakirjallisuuteen. Murrosikäisyyteen liittyvät asiat alkavat kiinnostamaan, ja omaan sukupuoleen ja identiteettiin liittyvä kirjallisuus tulee yhä mielenkiintoisemmaksi ja ajankohtaisemmaksi. (Karasma & Suvilehto 2014, 13–14.)

Lastenkirjallisuus on niin sanotusti aikansa lapsi. Karasman ja Suvilehdon mukaan se on sidoksissa oman aikansa vallitseviin kasvatusta- ja kasvatustieteellisiin periaatteisiin. Vanhempi lastenkirjallisuus pyrki tukemaan lapsen moraalista kehitystä tottelevaisuuteen, hurskauteen, nöyryyteen ja avuliaisuuteen. (Karasma & Suvilehto 2014, 14.)

Nykyinen lastenkirjallisuus puolestaan kertoo lapselle vaikeistakin asioista, kuten kuolemasta, avioerosta, saastumisesta sekä sodista ja pyrkii tällä tavalla sopeuttamaan lasta elämään nykytodellisuudessa (Karasma & Suvilehto 2014, 14). Moderni lastenkirja puolustaa myös moniarvoisuutta, monikulttuurisuutta ja kansainvälisyyttä. Lyhyen muotonsa vuoksi lastenkirjoilla on kyky reagoida nopeasti ajan ilmiöihin. (Heikkilä-Halttunen 2015, viitattu 9.4.2018; sama 2016, 42–43.)

Moderni nuortenromaani on nuori laji, ja nuortenromaani-termin vakiintuminen Suomessa on tapahtunut suhteellisen vasta, 1950-luvulla. Tämän vuoksi nuorten kirjallisuuden kohdistuva tutkimuskaan ei ole aina ollut kovin perusteellista eikä syvällistä. Yhtenä nuortenkirjallisuuden tunnuspiirteenä on nähty tarttuminen aiheisiin, jotka ovat olleet vaikeasti käsiteltäviä – jopa tabuja. Nykyinen nuortenkirjallisuus kykenee – lastenkirjallisuuden tapaan – pureutumaan esitystapansa ansiosta nopeasti ajankohtaisiin ilmiöihin ja yhteiskunnallisiin muutoksiin. (Heikkilä-Halttunen & Rättyä 2003, 5, 7; Rättyä 2003b, 184.)

Rättyän mukaan nuortenromaanin tärkeimmät määrittäjät ovat nykyisin ”identiteetin muutoksen kuvaus ja nuoret päähenkilöt”. Nuortenromaneissa kuvataan yleensä lyhyttä, jonkinlaiseen identiteettikriisiin keskittynyttä ajanjaksoa. Henkilöhahmot pohtivat omaa identiteettiään ja sen kehittymistä kukin omalla tavallaan, toiset syvällisesti ja vaikeita tilanteita kohdatessaan, toiset romanssien ja ihastumisien keskellä. Myös omaa ulkonäköä ja suhtautumista muihin ihmisiin – ja omaan perheeseen – punnitaan. (Rättyä 2003a, 99, 106.)

Lasten- ja nuortenkirjallisuus – nuorisokirjallisuus – itsessään ei ole genre, vaan sitä voidaan luonnehtia eräänlaiseksi sateenvarjogenreksi. Se merkitsee sitä, että käsitteen ”nuorisokirjallisuus” alle voidaan sijoittaa samoja kirjallisuuden genrejä, joita esiintyy aikuisillekin suunnatussa kirjallisuudessa. Klassisen genrejaon mukaiset epiikka, lyriikka ja draama sekä yleisemmät lajikatégoriat – kuten novellit, jännityskirjallisuus, sarjakuvat ja tietokirjallisuus – esiintyvät myös nuorisokirjallisuudessa. (Rättyä 2003b, 171; Mustola 2014, 16.)

3.2 Kuvakirjat

Kuvakirja on kaunokirjallinen teos, jossa kuva ja teksti muodostavat luontevan, keskenään vuorovaikutteisen kokonaisuuden. Ne voivat muodostaa sekä yhteisiä että omanlaisiaan merkityksiä. Hyvässä kuvakirjassa on monia tasoja, ja sitä voi tarkastella monesta eri näkökulmasta. Sama kirja voi toimia lukutilanteen mukaan niin kuva-, katselu- kuin kuvakertomuskirjana. Kielelliselle kehitykselle kuvakirja on olennaisen tärkeä. (Suvilehto 2014, 18–19.) Vaikka perinteisesti teksti on ehkä koettu kuvaa tärkeämmäksi, mielestäni kuvakirja on parhaimmillaan silloin, kun teksti ja kuva ovat tasavertaisessa asemassa keskenään. Kuvat voivat elävöittää tekstiä, mutta samalla myös etäännyttää lasta tekstissä käsitellyistä vaikeista aiheista.

Kuvakirjoissa käsitellään lapselle tärkeitä aiheita. Kirjojen avulla lapsi voi turvallisesti tutustua vaikeisiin ja surullisiin aiheisiin. Fiktio keinoin esiin nostettuja aiheita on turvallista käsitellä tarinan tuomassa, etäännytyksessä ilmapiirissä. Lapsi voi tunnetasolla kuitenkin samaistua tarinan hahmojen kokemuksiin, iloihin, suruihin ja pelkoihin. (Suvilehto 2014, 19.) Maahanmuuttajalapsen voi esimerkiksi olla lohdullista tarttua kirjaan, jossa käsitellään erilaisuuden, pakolaisuuden ja oman identiteetin rakentumisen teemoja.

Vaikka kuvakirjat perinteisesti ehkä mielletäänkin nimenomaan lastenkirjoiksi, sopivat ne yhtä hyvin myös koululaisille. Kuten Heikkilä-Halttunen toteaa, lasten- ja nuortenkirjalla ei ole mitään ikärajaa (Kirjastot.fi 2013, viitattu 19.5.2018). Kuvakirja on koulunsa aloittavalle lapselle yleensä jo entuudestaan tuttu, joten se toimii matalan kynnyksen kirjana aloittelevalle lukijalle. Kuvakirjojen aiheetkin ovat hyvin moninaisia, ja monet lasten kuvakirjasuosikit kiinnostavat myös aikuisia – esimerkkinä mainittakoon vaikkapa Mauri Kunnaksen Koiramäki-kirjat.

3.3 Helppolukuiset kirjat

Helppolukuisella kirjalla tarkoitetaan teosta, joka on niin ulkoasultaan kuin sisällöltään helpompi lukea ja sisäistää kuin perinteinen lukuromaani. Sen teksti on joko tarkoituksella kirjoitettu helppoon muotoon, tai ulkoasulla ja taitolla on lisätty sen helppolukuisuutta. Helppolukuisuudestaan huolimatta kirjat eivät ole mielikuvituksettomia ja tylsiä, eivätkä kielellisesti liian yksinkertaisia. (Ekebon 2001, 52.) Helppolukuiset kirjat käsittelevät samoja aiheita ja teemoja kuin muutkin lastenkirjat, ja

monet helppolukuiset kirjat ja sarjat – kuten Tuula Kallioniemen Reuhurinne-sarja tai Martin Widmarkin Lasse-Maijan etsivätoimisto -sarja – ovatkin varsin tunnettuja.

Muita hitaammin lukemaan oppiva, lukivaikeuksista kärsivä tai lukumotivoitumaton lapsi on vaarassa syrjäytyä joukosta, joka on jo löytänyt lukuilon ja kirjojen maailman. Monet maahanmuuttaja-taustaiset lapset kuuluvat tähän joukkoon. Jokaiselle on kuitenkin mahdollista löytää kirja, joka kiinnostaa ja innostaa. (Ekebom 2001, 49.) Nähdäkseni helppolukuiset kirjat ovat kaventamassa kuilua näiden ryhmien välillä ja madaltamassa kynnyksiä tarttua kirjaan.

3.4 Runot

Runous eli lyriikka on hyvin vanha kirjallisuuden laji. Tyypillistä runolle on kielellinen tiiviys, pieneen määrään sanoja on upotettu mahdollisimman paljon merkityksiä. Runo voi avautua joka lukukerralla uudella tavalla ja paljastaa erilaisia merkityksiä. Runoissa on tietty rytmi ja poljento sekä omanlainen, proosasta erottuva muoto. Runoa rytmittävien taukojen havaitseminen voi vaatia useamman lukukerran erottuakseen, koska niitä ei aina voi hahmottaa runon graafisesta muodosta. Runo jakautuu usein säkeisiin, säepareihin ja säkeistöihin. (Heinonen 2002, 124–126.)

Lastenrunoissa käytetään hyvin konkreettista kuvakieltä, ja runot ovat usein kuin pieniä tarinoita, joissa kuvataan erilaisia tapahtumia, tilanteita, tunnelmia tai repliikkejä. Suosittuun kuvakieleen kuuluvat erilaiset eläimet, linnut ja hyönteiset sekä satuolennot. Runojen miljöö on vaihtunut viime vuosisadan maalaismaisemasta urbaanimmaksi. Luonnon elollistaminen on yksi lastenrunoudessa käytetyistä keinoista, jolla tavoitetaan lasten ajattelun ja runouden yhtymäkohta. (Heinonen 2002, 128–129.) Runoihin liittyy myös voimakkaasti elämyksellisyys ja kielen kokemisen rikkaus: runot välittävätkin usein erilaisia tunnelmia ja tunteita. Kielen rytmi – joka korostuu erityisesti runoissa – on merkityksellinen lukemaan opeteltaessa. (Karasma 2013, 259, 262.)

3.5 Sadut ja fantasia

Ylösen (2000,9) mukaan ”sadun tarkka määrittely on viivan piirtämistä veteen”. Sadut voidaan rajata kahteen kategoriaan: satojen vuosien takaa kumpuaviin *kansansatuihin*, joiden tekijää ei tiedetä, tai *taidesatuihin*, joiden kirjoittaja tiedetään. Yhteinen piirre saduille on se, että ne ovat useita

episodeja sisältävää kertomataidetta, joissa on normaaliymmärryksen ylittäviä kokemuksia ja ainakin yksi todellisuudessa mahdoton asia. Usein yliluonnolliset asiat tapahtuvat muuten arkisen tuntuuisessa maailmassa. Tapahtumien kulku on ennakoitavissa, millä on merkitystä myös sadun lukijalle, erityisesti lapselle. Yksityiskohdat vaihtelevat, mutta kokonaisuus on helppo hahmottaa ja lukija voi myös luottaa oikeudenmukaiseen loppuratkaisuun. (Sama 2000, 9–10, 14.)

Molemmissa satutyypeissä on suunnilleen samanlainen rakenne joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta. Kertomuksen alussa ilmeentyy yleensä *ongelma*, joka täytyy ratkaista. Se voi olla joku odottamaton tapahtuma tai mahdottomalta tuntuva tehtävä, josta täytyy selviytyä. Ongelman parissa painivalle päähenkilölle voi ilmestyä *auttaja* – kuten jalo prinssi – joka tukee tavoitteeseen pääsyä, tai *este* – kuten pahansuopa noita – joka pyrkii estämään päähenkilön tai auttajan aikeet. Kertomuksen edetessä päähenkilö *oppii* omista tai muiden kokemuksista ja kasvaa sisäisesti. Saduissa on myös *kriisi*, joka johtaa ongelman ratkaisuun. Kriisi johtaa tarinan sankarin tai sankarittaren elämässä *muutokseen*, jonka kautta vaikeudet voitetaan. Lopussa päähenkilö päätyy *hyväksytyyn asemaan ja häntä rakastetaan*. Paha voi saada palkkansa ja auttajat palkintonsa. (Ylönen 2000, 12–14.)

Saduilla on viihdyttävyyden ohella myös muita tarkoituksia ja päämääriä. Satu antaa lapselle valmiuksia elämään, edistää henkistä hyvinvointia ja kehitystä. Satujen avulla lapsi voi kohdata pelkonsa turvallisesti, etsiä omia rajojaan ja uskallustaan. Satu tarjoaa lapselle erilaisia malleja siitä, miten arkielämässä ja ihmissuhteissa toimitaan. Satu myös opettaa, millaista käytöstä ja toimintaa pidetään yleisesti hyväksyttynä ja millaisesta toiminnasta rangaistaan. Asioiden käsitteleminen ja ymmärtäminen kuvitteellisella tasolla kehittää myös lukijan abstraktia ajattelua. Sadun maailman kautta lapsi oppii jäsentelemään myös ympäröivää maailmaa ja todellisuutta. (Ylönen 2000, 27–29.)

Sadulle ja fantasialle yhteistä on mielikuvituksellisuus ja se että tapahtumat eivät ole riippuvaisia realistisen maailman todellisuudesta. Fantasia lajina ei ole yhtä kaavamainen kuin satu, eikä sillä ole yhtä vakiintuneita kerronnan muotoja. Taikuudella on selvempi logiikka fantasiakirjallisuudessa, ja ajan sekä paikan käsittely on yleensä täsmällisempää. Fantasiassa yliluonnolliset ilmiöt ovat usein loogisesti sidoksissa reaalimaailmaan, mutta fantasiakirjallisuuden maailma voi olla myös täysin omanlaisensa, kirjailijan luoma yksilöllinen maailma. (Ihonen 2001, 136–137.)

Fantasiaelementti on kuulunut kirjallisuuteen kauan, vaikka lajina fantasiakirjallisuuden on katsottu syntyneen eurooppalaisessa, valistuksen ajan jälkeisessä kirjallisuudessa. Sen on nähty kehittyneen kansansadusta, taidesadusta ja saksalaisen romantiikan fantasiakirjallisuudesta. Fantasiakirjallisuudessa on yhä kansansadun piirteitä, esimerkiksi ihmisten lailla käyttäytyviä, puhuvia eläimiä. Kuten saduissakin, fantasian kerronnassa on mukana yliluonnollisia, arkitodellisuuden kuulumattomia ja mahdottomia elementtejä. Keskeisiä teemoja ovat näkymättömyys, vaihtoehtoiset todellisuudet, muodonmuutokset, erilaiset ilmestykset, myyttiset ja yliluonnolliset olennot, hyvän ja pahan välinen taistelu sekä hallinta ja tuho. Fantasiaromaaneissa, kuten saduissakin, on monesti piilotettuna eettinen opetus. Päähenkilö etsii omaa tietänsä ja paikkaansa elämässä yrityksen ja erehdyksen kautta, usein siinä onnistuen. (Sarmavuori 2011, 227–228; Sisättö 2015, 8; Tieteen termipankki 2017, viitattu 12.4.2018.)

Nuorten kirjallisuudessa fantasiakirjallisuus – kuten kauhu ja scifikin – on kasvattanut suosiotaan yhä enemmän. Sitä käännetään ja kirjoitetaan Suomessa enemmän kuin realistista kirjallisuutta tai perinteistä seikkailukirjallisuutta. Fantasiakirjallisuudelle ominaista on nykyään teosten sarjamuotoisuus, ja etenkin trilogia on suosittu muoto. Yleisiä ovat myös erilaiset esiosat sekä sivuhenkilöiden maailmaa valottavat pienoisromaanit. (Sisättö 2015, 7–8.)

Suosituista fantasiakirjasarjoista kirjoitetaan usein oheisteoksia (Sisättö 2015, 8). Esimerkkinä tällaisesta ovat J. K. Rowlingin Harry Potter -sarjassa mainitut erilaiset oppikirjat ja tarinakokoelmat, jotka on tuotu kirjan maailmasta fyysisiksi teoksiksi. Potter-kirjat itsessään ovat taas vedonneet moneen, joka ei ole aikaisemmin lukenut, ja niitä lukemalla myös moni poika on löytänyt kirjojen maailman (Kapari-Jatta 2008, 42). Voikin olla, että scifi- ja fantasiakirjallisuuden yllätyksellisyys, mielikuvituksellinen maailma ja uudenlaiset seikkailut houkuttelevat nykyajan lukijaa yhtä lailla, kuin entisajan poikien seikkailukirjallisuus houkutteli lukijoita omana aikanaan.

3.6 Muita lasten- ja nuortenkirjallisuuden lajeja

Sarjakuvat miellyttävät joitakin lapsia lukuharrastuksen alusta alkaen. On siis perusteltua tarjota lapselle luettavaksi monipuolista ja laadukasta sarjakuvakirjallisuutta. Lasten sarjakuvat käsittelevät samoja aiheita kuin muukin lastenkirjallisuus, ja kuvakirjojen tapaan teksti ja kuva ovat sidoksissa toisiinsa. (Heikkilä-Halttunen 2016, 79.)

Tietokirjat vastaavat lapsen luontaiseen tiedonhaluun. Monet lapset syventyvätkin mieluummin tietokirjan faktoihin kuin kertomakirjallisuuden tarjoamiin fiktiivisiin seikkailuihin. Laadukas lasten tietokirja on selkeän ulkoasunsa lisäksi sisällöltään harkittu: tietoa tarjoillaan sopiva määrä, jotta lukija välttyy tietoähkyä. (Heikkilä-Halttunen 2016, 82.) Viimeisen kahden vuosikymmenen aikana kotimainen lasten tietokirjallisuus on yleistynyt, ja nykyään jo yli puolet uusista nimekkeistä on tuotannoltaan kotimaista. Tämä on tuonut tietokirjoihin uudenlaisia aiheita ja erilaista perspektiiviä. Tietokirjojen välityksellä voidaan nostaa esiin moraaliin ja eettiseen toimintaan liittyviä näkökulmia vaikkapa erilaisia kysymyksiä ja pohdintatehtäviä hyödyntäen. (Hiidenmaa 2017, 2–4.)

Loivamaan mukaan lasten ja nuorten **dekkareilla** on pyritty tietoisesti sytyttämään nuorison lukuinnostusta 1970-luvulta lähtien. Moderni lasten- ja nuortendekkari onnistuu sisällyttämään itseensä elementtejä myös muista kirjallisuuden lajeista. (2007, 7, 16.) Tyypillistä lasten ja nuorten dekkareille ovat hullunkuriset tai kummallisesti käyttäytyvät virkavallan edustajat, jotka päätyvät nokkelien lasten päihittäviksi (Heikki-Halttunen 2012, viitattu 21.4.2018).

4 KIRJASTO INNOSTAA JA KANNUSTAA LUKEMAAN

Kirjastoilla on käytössään monia hyödyllisiä resursseja, kuten erilaisia kokoelmia ja ammattitaitoista, osaavaa henkilökuntaa, joita voidaan ja joita myös tulee hyödyntää kirjastotyössä monin erilaisin keinoin. Lasten- ja nuorten kohdalla tämä tarkoittaa lukemaan innostamista, lukemisen edistämistä ja lukumotivaation herättämistä. Suomessa on useissa kirjastoissa käytössä lukudiplomi ja erilaisia kirjavinkkauksia tehdään laajasti. Tämän lisäksi monet kirjastot tekevät mediakasvatustyötä. Kirjaston säännöllinen käyttö ja kirjastonkäytön opetus ovat keskeisessä asemassa lukutaidon kehittämisessä (Heikkilä-Halttunen 2016, 147).

Kirjasto tukee lukutaidon kehittymistä laajan kirjallisuuskokoelman, lukuvinkkien ja erilaisten lukemaan innostamiseen tähtäävien tapahtumien – kuten kirjavinkkausten – kautta. Kirjastot tarjoavat usein myös erilaisia lukupiirejä ja kirjailijavierailuja. Aineiston esillepano, aineistonäyttelyt ja erilaiset teemahyllyt tarjoavat asiakkaille uusia lukuvinkkejä ja uutta luettavaa. Verkkokirjastojen sivuilta voi löytää eri aiheista ja teemoista koottuja lukuvinkkejä. (Hietanen 2014, 32.) Monet kirjastot julkaisevat verkkosivuillaan myös lapsille suunnattuja ja lapsia kiinnostavia kirjavinkkejä (Heikkilä-Halttunen 2016, 147). Myös lasten omia kirjavinkkejä löytyy esimerkiksi Piki-kirjastojen verkkosivuilta (Pirkanmaan kirjastot 2018, viitattu 19.5.2018).

4.1 Yleinen kirjasto lukutaidon edistäjänä

Yleisten kirjastojen toiminta perustuu kirjastolakiin, jossa on määritelty yleisten kirjastojen tehtävät. Lain mukaan kirjaston kuuluu muun muassa ”ylläpitää monipuolista ja uudistuvaa kokoelmaa, edistää lukemista ja kirjallisuutta” sekä ”tarjota tietopalvelua, ohjausta ja tukea tiedon hankintaan ja käyttöön sekä monipuoliseen lukutaitoon” (Laki yleisistä kirjastoista 1492/2016 6 §, viitattu 25.1.2018). Myös UNESCO ottaa kantaa lasten- ja nuorten kirjastopalveluihin. Lasten lukutottumusten luominen ja vahvistaminen sekä luovuuden ja mielikuvituksen kehittäminen kuuluvat UNESCO:n mukaan kirjaston palveluiden ytimeen (Suomen UNESCO-toimikunta 2001, 5). UNESCO:n suositusten voidaankin nähdä tukevan kirjastolaissa mainittuja kirjaston tehtäviä.

Hyvään lukutaitoon liittyy sekä lukemisaktiivisuus että lukuharrastus. Lapset, joiden perheissä lukeminen on arkipäiväistä ja kirjastonkäyttö säännöllistä, saavat kotoa mallin lukemisen harrastamiseen. Myös koulumaailmassa lapsi voi saada lukemisen mallia opettajan tekemistä tekstivalinnoista, opettajan ääneen lukemisesta ja muiden luokkatovereiden lukuharrastuksesta. (Niilo Mäki Instituutti 2018e, viitattu 9.4.2018.)

Kirjojen ja muun lukumateriaalin näkyvyys ja saatavuus on lukukulttuurin olennainen tekijä kodeissa, kouluissa ja yhteiskunnassa. Lapset, jotka kasvavat kodeissa, joissa on useampia kirjoja tarjolla, saavuttavat paremman lukutaidon riippumatta perheen sosiaalisesta taustasta. Ei kuitenkaan ole itsestään selvää, että jokainen koti tarjoaa suotuisan ympäristön hyvän lukutaidon kehittymiselle. (EU High Level Group of Experts on Literacy 2012, 40.) Kattava kirjastoverkko voi olla omalta puoleltaan ehkäisemässä eriarvoisuutta. Kunnallinen kirjastolaitos mahdollistaa sen, että lastenkirjallisuuden harrastaminen on Suomessa käytännössä ilmaista (Heikkilä-Haltonen 2016, 125). Lasten lukutaitoa vahvistamalla kirjastot lisäävät omalta puoleltaan todennäköisyyttä siihen, että lapset hankkivat tulevaisuudessa tuottavuutta parantavan ja yleistä koulutustasoa nostavan korkeamman koulutuksen (Idström 2016, 25).

EU:n kirjallisuusraportin mukaan kirjastot ovat entistäkin keskeisemmässä asemassa kirjallisuuden ja tarinoiden saattamisessa kaikkien ulottuville ja lukemisen nostamisessa entistä näkyvämpään asemaan. Tämä voi vaatia luovia ratkaisuja – esimerkiksi kirjaston sijoittamista ostoskeskukseen tai rautatieasemalle tai kokoelman jalkauttamista perheiden suosimiin paikkoihin. Kirjaston rooli nähdään tärkeänä etenkin perheille, joilla ei ole varaa hankkia lapsilleen kirjallisuutta. (EU High Level Group of Experts on Literacy 2012, 41, 64.)

4.2 Lukuinto-ohjelma

Lukuinto-ohjelma oli Opetus- ja kulttuuriministeriön valtakunnallinen hanke, jota toteuttivat Oulun yliopiston humanistinen ja kasvatustieteiden tiedekunta vuosina 2012–2015. Lähtökohtana ohjelman perustamiselle oli huoli suomalaisten lasten ja nuorten heikentyneistä PISA- ja PIRLS-tuloksista. Hankkeessa oli mukana kirjastoja ja kouluja 30 paikkakunnalta ympäri Suomea. Kirjastot ja koulut muodostivat pilottipareja, jotka Lukuinto-ohjelmaa toteuttaessaan etsivät, kehittivät sekä testasivat erilaisia lasten ja nuorten lukemista ja lukumotivaatiota kasvattavia keinoja. Nämä erilaiset

menetelmät johtivatkin lukemisen lisääntymiseen ja lukutaidon parantumiseen ja monipuolistumiseen pilottipaikkakunnilla. Myös monilukutaito kehittyi ja sen merkitys korostui. (Ikonen, Innanen & Tikkinen 2015, 8–9.)

Lukuinto-ohjelmaan liittyvässä Lukuinto-oppaassa on esitelty hyväksi havaittuja toimintamalleja, joita pilottiparit ovat olleet kehittämässä. Toiminnassa on korostettu yhteisöllisyyttä ja osallisuutta, oppijälähtöisyyttä, toiminnallisuutta, teknologiaa ja sen yhä näkyvämpää roolia sekä oppimisympäristön laajentamista esimerkiksi kirjastotiloja hyödyntämällä. (Ikonen ym. 2015, 11.) Erilaisten toimintamallien – kuten mediakasvatusohjelman, digitaalisen tekniikan hyödyntämisen lukemisessa ja peliprojektien – joukosta on kirjastojen ja koulujen mahdollista poimia ja valita erilaisia yhteistyön muotoja ja toimintatapoja. Malleissa on otettu laajasti huomioon eri-ikäiset ja keskenään erilaiset oppijat sekä yhteistyötahojen erilaiset resurssit, joten yhteistyön kehittäminen on mahdollista niukemminkin budjetilla.

Lukuinto-ohjelmassa lukudiplomi näyttäytyy tärkeänä osana koulun ja kirjaston välistä yhteistyötä. Lukuinto-oppaassa esitetystä polkumallista havainnollistetaan, millä tavalla lukudiplomi voi olla läsnä eri-ikäisten lasten ja nuorten elämässä. Alle kouluikäisille lukudiplomi voi yksinkertaisimmallaan olla kirjastolla toimiva perhekerho, jossa lapset kuuntelevat koululaisten ja aikuisten lukemista. Esiopetuksen tarpeisiin voidaan hyödyntää esimerkiksi Oulun pilottiparien Lukuinto-hankkeessa kehittämää *Lukuhöperö*-diplomia. Diplomin tarkoitus on tukea ja kehittää esiopetusikäisten lasten ja heidän vanhempiensa lukuharrastusta. Tässäkään mallissa lapsen ei tarvitse vielä itse osata lukea, vaan huoltajat lukevat ja lapset saavat keskittyä kuuntelemaan. (Ikonen ym. 2015, 25, 31.)

Lappeenrannassa Lukuinto-työryhmä kehitti aloittelevan lukijan AL-KU-lukudiplomin. Kyseisen lukudiplomin on tarkoitus kannustaa aloittelevaa lukijaa lukemaan itse. Jos lapsen oma lukutaito ei kuitenkaan vielä riitä, lukea voi yhdessä aikuisen kanssa. Vanhempien lisäksi opettajat, kirjastoammattilaiset ja kummioppilaat voivat lukea ja kuunnella lapsen lukemista sekä kirjata ylös lapsen tekemiä diplomitehtäviä. (Oikkonen, Juvanen, Lyytikäinen & Ruuttula 2018, viitattu 5.5.2018.) Lukuinto-oppaassa mainitaan myös perinteinen 1.–9.-luokkalaisille suunnattu lukudiplomimalli, jossa kirjasto laatii kirjalistat ja koulu diplomitehtävät (Ikonen ym. 2015, 25).

4.3 Lukudiplomi

Suomessa useilla kirjastoilla, kunnilla ja kaupungeilla on nykyään käytössä oma kouluikäisille lapsille ja nuorille suunnattu lukudiplomi. Diplomien peruseräite sekä muoto ovat yleensä samankaltaiset riippumatta paikkakunnasta, vaikka käytännön toteutuksissa voikin olla eroavaisuuksia. Lukudiplomit koostuvat erilaisista kirjalistaista, joille on poimittu ja ryhmitelty kirjoja eri genreistä. Tarjolla voi olla nykyaikaisen kertomakirjallisuuden ohella esimerkiksi tietokirjoja, kuvakirjoja, runoja ja klassikoita. Lukudiplomin kautta lapsi ja nuori voikin siis luontevasti tutustua kirjallisuuden eri muotoihin ja tyyliin. Lukudiplomi onkin tärkeä lukemaan innostamisen ja lukuharrastuksen ylläpitämisen väline.

Koulu ja kirjasto laativat usein lukudiplomin yhteistyössä keskenään. Kirjasto laatii itse diplomin kirjalistaoneen, koulu taas diplomitehtävät. Opettajan rooliksi jää sitouttaa koko koulu – oppilaat ja opettajat – sekä kodit lukudiplomin suorittamiseen. Hän myös tutustuttaa oppilaat lukudiplomiin järjestelmällisesti. Kirjastoammattilaisen tehtävä on puolestaan huolehtia siitä, että lasten on helppo löytää itselleen mieluisaa luettavaa, sekä markkinoida ja tuoda lukudiplomia vahvasti esille. (Lukuinto.fi 2018b, viitattu 13.4.2018.)

Lukudiplomin suorittamiseen yleensä kuuluvien tehtävien avulla prosessoidaan luettuja teoksia. Heikkilä-Halttunen toteaa, että toiminnalliset menetelmät voivat omasta puolestaan toimia motivoivina tekijöinä lukuharrastuksessa. Luettua kirjaa voidaan työstää monin eri tavoin, esimerkiksi piirtämällä tai näyttelemällä. Ääneen lukeminen voi puolestaan helpottaa luetun ymmärtämistä ja lukemisen sujuvuutta. (2016, 193.)

Lukudiplomin suorittaminen perustuu vapaaehtoisuuteen. Lukudiplomin tarkoituksena on kannustaa eritasoisia lukijoita ilman paineita kirjallisuuden pariin. Sen avulla voidaan myös osoittaa lukuharrastuneisuus. (Heikkilä-Halttunen 2016, 195–196.) Tutkimusten mukaan vapaavalintaisen, itsenäisen lukemisen on todettu monipuolistavan sanavarastoa ja sujuvoittavan lukemista. Samalla lukija tottuu puhekielestä eroavaan kirjalliseen kieleen. Lukumotivaation herättämiseen tarvitaan kuitenkin lisäksi malleja, esimerkkejä ja motivaatiota – tämä koskee erityisesti aloittelevaa lukijaa. (Linna 2012, 9, 47.) Lukudiplomi kirjalistaoneen ja tehtävineen voikin toimia aloittelevan lukijan lukumotivaation ja lukuinnostuksen herättäjänä. Lukemisen mallia ja esimerkkiä puolestaan voidaan saada esimerkiksi lukevalta aikuiselta, tai vaikkapa lukudiplomia suorittavalta luokkakaverilta.

Lukudiplomia voi markkinoida ja nostaa esiin kouluissa ja kirjastoissa monella eri tavalla. Kirjasto voi esimerkiksi vinkata diplomikirjoja. Koulussa taas voidaan järjestää diplomin suorittaneille oppilaille tilaisuus, jossa heidät palkitaan. Tilaisuudessa voidaan lisäksi esitellä oppilaiden tekemiä diplomitehtäviä. Tehtävistä voidaan koostaa näyttely joko koulun tai kirjaston seinille. (Lukuinfo.fi 2018b, viitattu 13.4.2018.) Kirjavinkkaus on luonteva tapa tuoda lukudiplomia oppilaille tunnetuksi. Näyttävä huomioiminen voi puolestaan olla kannustamassa oppilasta lukudiplomin suorittamiseen. Huomioiminen on myös hyvä tapa muistuttaa koko koululle, että lukudiplomi on olemassa.

Lukudiplomia on tärkeää kehittää ja päivittää. Huomiota kannattaa kiinnittää siihen, että lukudiplomi on toimiva, joustava ja visuaalisesti miellyttävä. Kirjalistalle on suositeltavaa valita nykyaikaisia kirjoja. (Lukuinfo.fi 2018b, viitattu 13.4.2018.) Joustavuutta voidaan lisätä esimerkiksi valitsemalla diplomilistalle riittävän monipuolinen ja runsas kirjakattaus, joka ottaa huomioon eri tasoiset lukijat. Toinen keino on tarjota oppilaalle mahdollisuus sopia opettajan kanssa sellaisen kirjan lukemisesta, joka ei ole valmiilla listalla. Tällä tavoin otetaan huomioon sellaisetkin lukijat, jotka eivät syystä tai toisesta löydä listalta itselleen sopivaa luettavaa.

4.4 Kirjavinkkaus

Kirjavinkkaus on yksi tapa tutustuttaa lapsia ja nuoria erilaisiin kirjoihin sekä lukuharrastukseen. Suomessa kirjavinkkauksen uranuurtajana on pidetty seinäjokelaista kirjastonhoitajaa ja taiteilijaa Marja-Leena Mäkelää. Hänen voidaan sanoa levittäneen kirjavinkkauksen ideaa Suomeen kiertämällä kouluja ja kirjastoja ympäri maan useiden vuosikymmenten ajan ja kouluttamalla myös uusia kirjavinkkareita. Hänelle on myönnetty Suomen Kirjailijaliiton palkinto ansioistaan vuonna 2015. (Suomen Kirjailijaliitto 2015, viitattu 23.1.2018.)

Mäkelän mukaan kirjavinkkauksen perimmäisenä tarkoituksena on innostaa ihmisiä – erityisesti lapsia ja nuoria – lukuharrastuksen pariin. Kirjavinkkaus on yksinkertaisimmillaan kirjan esittelyä, siitä kertomista ja puhumista. Se on myös kirjan ilosanoman levittämistä, ”lukemaan innostamista, julistamista ja houkuttamista, saarnaamista ja viettelemistä, maanittelemista ja paasaamista”. (Mäkelä 2015, 19.) Kirjavinkkariksi sopii kuka tahansa joka pitää sekä kirjoista ja lukemisesta että muiden ihmisten parissa toimimisesta (sama 1999, 42).

Kirjavinkkauksia voidaan järjestää esimerkiksi kirjastoissa, kouluissa tai erilaisissa laitoksissa. Kirjavinkkausta tehdään usein erilaisille ryhmille, kuten koululuokille. Kirjoja voidaan vinkata kaikille iästä ja asemasta riippumatta (Mäkelä 2015, 38). Mäkelä (1999, 53) muistuttaa, että kirjavinkkaustilanteessa täytyy osata ottaa huomioon eritasoiset lukijat. Heikompia lukijoita varten tarvitaan kuvitettuja, helppoja ja ohuita kirjoja. Uutuuskirjojen ohella olisi hyvä vinkata myös jotain suosittua ja tuttua kirjaa.

Lukuinto-ohjelmassa esitellään pilottiparien kehittämä ja toteuttama kirjavinkkauksen malli, joka sopii mainiosti kirjaston ja koulun välisen yhteistyön välineeksi. Tässä mallissa kirjaston väki valmentaa koululaisista kirjavinkkareita. Oppilaista muodostetaan 10–15 hengen vinkkariryhmä ja siihen valitaan koululaisia eri luokilta. Oletus on, että kirjavinkkareilla on kummioppilas, jolle voidaan ryhtyä *kummivinkkariksi*. Tulevalle vinkkariryhmälle järjestetään viisi tapaamista, joiden aikana heidät perehdytetään kirjavinkkaukseen, ja he pääsevät vinkkaamaan kummioppilaalleen itselleen mieluisaa, kummioppilaalle vinkattavaksi sopivaa kirjallisuutta. (Lukuinto.fi 2018c, viitattu 16.4.2018.)

Kirjoja voidaan perinteisen kirjavinkkauksen lisäksi vinkata useilla muilla tavoilla ja tyyleillä. Draamavinkkaus on näistä keinoista yksi. Draamavinkkauksessa perusajatus on sama, mutta kirjan tarinaa ja tapahtumia tuodaan esille draaman keinoin. Vinkkari on usein pukeutunut rooliasuun, ja hänellä voi olla mukanaan erilaista rekvisiittaa ja lavastusta. Draamavinkkauksessa vinkkarin on tärkeää samaistua esittämäänsä hahmoon tai tilanteeseen, ja vinkkarin on uskottava itse luomaansa illuusioon. Improvisointikyky on tärkeää – tosin niin on myös uskollisuus vinkattavalle kirjalle. (Suomen Kirjastoseura 2018, viitattu 5.5.2018.)

Draamavinkkaus on keino tuoda kirjan maailmaa eläväksi aivan uudella tavalla. Se on viihdyttävää, eikä vaadi onnistuakseen suurta rahallista panostusta. Se mahdollistaa myös kuulijoiden osallistamisen – heille voidaan jakaa rooleja, joiden kautta he voivat osallistua vinkkauksen kulkuun. (Suomen Kirjastoseura 2018, viitattu 5.5.2018.)

5 TOIMEKSIANTAJAN JA TOIMINTAYMPÄRISTÖN ESITTELY

Kemi on Meri-Lapissa sijaitseva noin 21 250 asukkaan kaupunki. Kemin ikärakenne on korkea ja väestönkasvu negatiivinen. Vuonna 2017 alle 15-vuotiaiden osuus Kemin väestöstä oli 14,5 %, 15–64-vuotiaiden osuus 60,1 % ja yli 64-vuotiaiden osuus 25,4 %. Ulkomaan kansalaisten osuus Kemin väestöstä puolestaan oli 3,6 % Väestötappiota vuonna 2017 oli edelliseen vuoteen verrattuna 0,7 %. (Tilastokeskus 2018, viitattu 20.5.2018.)

Kemissä toimii kuusi peruskoulua ja yksi lukio. Peruskoulua suoritti vuonna 2016 yhteensä 1894 oppilasta. Koulutuspalveluja tarjoavat Ammattiopisto Lappia, Lapin AMK, Kivalo-opisto sekä musiikkiopisto, ja Lapin yliopistolla ja Oulun yliopistolla on toimipisteet Kemissä. Tämän lisäksi maahanmuuttajille järjestetään koulutusta. Kemissä on yhteensä kaksitoista päiväkotia, joissa järjestetään sekä koko- että osapäivähoitoa. (Kemin kaupunki 2017a, 7, viitattu 26.1.2018; Kemin kaupunki 2018b, viitattu 26.1.2018; Kemin kaupunki 2018c, viitattu 26.1.2018.)

5.1 Kemin kaupunginkirjasto toimintaympäristönä

Kemin kaupunginkirjasto sijaitsee Kemin kulttuurikeskuksessa. Kirjastolla ja Kemin taidemuseolla on yhteinen palvelutiski, mutta erillinen asiakaspalvelu. Kulttuurikeskuksen tiloissa toimivat kirjaston lisäksi muun muassa Kemin historiallinen museo, Kemin taidemuseo, Kemin Kaupunginteatteri, Kivalo-opisto ja Meri-Lapin musiikkiopisto (Kemin kulttuurikeskus 2018, viitattu 25.1.2018). Kemin kirjastolla ei ole yhtään sivutoimipistettä eikä kirjastoautoa, vaan yksi kirjasto palvelee kaikkia kaupunkilaisia.

Kemin kaupunginkirjasto tarjoaa perinteisen kirjastoaineiston ohella myös muita palveluja. Kirjastossa on vapaa pääsy langattomaan verkkoon, minkä lisäksi asiakkaat voivat käyttää tietokoneita ja tulostimia. Musiikin harrastajilla on mahdollisuus varata käyttöönsä äänieristetty huone, jossa voi pianon-, kitaran- ja sähkörumpujen soiton ohella myös laulaa. Lehtilukusalissa sijaitsee lava, joka esiintymiskäytössä suosittu. (Kemin kaupunki 2017b, 34.)

Kemin kaupunginkirjasto on osa Lapin kirjasto -kimppaa. Kemin lisäksi siihen kuuluvat Enontekiö, Inari, Kemijärvi, Keminmaa, Kittilä, Kolari, Muonio, Pelkosenniemi, Pello, Posio, Ranua, Rovaniemi,

Salla, Savukoski, Simo, Sodankylä, Tervola, Tornio, Utsjoki ja Ylitornio. Joitain oppilaitos- ja museokirjastoja on myös kimpassa mukana. (Lapin kirjasto 2018, viitattu 13.4.2018.) Lapin kirjastoilla on yhteinen strategia vuosille 2017–2020. Kirjastojen visiona on olla aktiivinen osa lappilaisten elämää. Yhtenä tavoitteena on, että jokainen lappilainen lukee. Tehtäväksi on määritelty muun muassa lukutaidon ja lukemiskulttuurin edistäminen lukemaan innostamalla. Erilaiset formaatit ja genret – kuten äänikirja, e-kirja, kaunokirja ja tietokirja – on nostettu lukemaan innostamisen tehtävässä esille. Erilaiset formaatit mahdollistavat sen, että jokaiselle lukijalle löytyy sopivaa luettavaa. (Avi.fi 2018, viitattu 13.4.2018.)

Jokainen lappilainen lukee -tavoitteen yhdeksi kohderyhmäksi mainitaan lapset ja nuoret. Tälle ryhmälle järjestetään systemaattista kirjavinkkausta ja tiedonhallintataitojen opetusta – näillä keinoilla pyritään saavuttamaan mainittu tavoite. Kuukausittain vaihtuvilla aineistonäyttelyillä puolestaan avataan lasten- ja nuorten kokoelmien sisältöä. (Avi.fi 2018, viitattu 13.4.2018.) Kemin kaupunginkirjastolle suunniteltu ja toteutettu lukudiplomi tukee tämän tavoitteen toteutumista. Kirjavinkkauksen ja kirjanäyttelyiden avulla voidaan avata myös lukudiplomin kirjalistojen sisältöä. Tällä tavalla myös edistetään lukudiplomin tunnettuutta koululaisten keskuudessa.

5.2 Kemin kaupunginkirjaston lasten- ja nuortenpalvelut

Kirjastossa on erillinen lasten- ja nuortenosasto. Lasten- ja nuortenaineiston lisäksi osaston kokelmiin kuuluu nuorten aikuisten aineisto. Lasten aineisto on sijoitettu aivan lasten- ja nuortenosaston palvelutiskin läheisyyteen. Tämän vuoksi apu kirjastonkäyttöön on helposti pienten asiakkaiden saatavilla. (Kemin kaupunki 2018a, viitattu 25.1.2018.) Lasten alueella sijaitsee myös käsikirjasto, johon kuuluu kirjastossa luettavaksi tarkoitettuja kuvakirjoja. Nuorten alue sijaitsee osaston perällä, ja sieltä löytyy nuorten- ja nuorten aikuisten aineiston lisäksi esimerkiksi pöytiä, joiden ääressä voi lueskella vaikkapa sarjakuvia tai pelata kirjastokäyttöön hankittuja lautapelejä (sama 2018).

Lukukoira vieraillee Kemin kaupunginkirjastossa lähes viikoittain, ja se vaikuttaakin olevan hyvin suosittu palvelu. Vuoden 2017 aikana Lukukoira kävi kirjastolla 43 kertaa, ja sille käytiin lukemassa yhteensä 165 kertaa. Yksi lukutuokio kesti noin 15 minuuttia. (Kemin kaupunginkirjasto 2017a.) Lukukoira toimintaa yhteistyössä kirjaston kanssa vetää Suomen Karva-Kaverit ry. Kirjastossa on varattuna yksityinen huone rauhallista lukutapahtumaa varten. Koiralle lukeminen on hyödyllistä

erityisesti juuri lukemaan oppineille tai jonkinlaisista lukemisvaikeuksista kärsiville. Koira on armollinen kuuntelija, joka ei naura, arvostele tai hoputa. (Suomen Karva-Kaverit ry 2018, viitattu 14.4.2018.) Lukukoiralta voi lukea vaikka lukudiplomikirjoja, ja epävarma – tai lukemaan opetteleva tai juuri lukemaan oppinut – lapsi voi saada siitä lisää intoa ja varmuutta lukemiseen ja lukudiplomin suorittamiseen.

Kemin nuorisotyön liikkuva nuorisotila Puuhapaku järjestää erilaisia pop-up-nuorisotiloja ympäri Kemiä ja vierailee säännöllisesti myös kirjastossa. Nuoret voivat itse ehdottaa tapahtumapaikkoja, koska Puuhapaku menee sinne, minne nuorisokin menee. (Kemin nuorisotyö 2018, viitattu 14.4.2018.) Vuonna 2017 Puuhapaku vieraili kirjastolla yhteensä 20 kertaa ja kävijöitä oli yhteensä 201. Eniten kävijöitä, yhteensä 26, keräsi syyskuussa 2017 järjestetty pelikonsolipäivä. Kesä-, heinä- ja elokuun Puuhapaku oli tauolla. (Kemin kaupunginkirjasto 2017a.) Lasten- ja nuorten aineistosta vastaava kirjastonhoitaja Ilkka Leinonen kertoo, että Puuhapakun henkilökunnan mukaan Puuhapaku tavoittaa kirjastolta myös sellaisia asiakkaita, jotka eivät yleensä vieraile nuorisotiloilla (sähköpostiviesti 13.4.2018).

Kirjasto järjestää lapsille ja nuorille aktiivisesti myös muita tapahtumia. Vuonna 2017 lastenosastolla järjestettiin muun muassa Talvibingo, satumaalausta ja satuhetkiä. Lisäksi asiakkaat pääsivät osallistumaan kirjanjulkistamistilaisuuteen, tietokilpailuihin, Kemin kaupunginteatterin järjestämään Yökyöpelit-esitykseen ja Satupäivään. Kirjastolla pidettiin myös Kemin Työväen Shakkikerho ry:n koordinoima koululaisten shakkiturnaus, joka houkutteli 30 osanottajaa. (Kemin kaupunginkirjasto 2017a.)

5.3 Kirjaston ja koulujen välinen yhteistyö Kemissä

Kemin kaupunki on laatinut 1.–9. luokkalaisille suunnatun kulttuurikasvatussuunnitelman, johon on kirjattu myös kirjaston eri vuosiluokille tarjoamat palvelut. Ensimmäisellä luokalla olevat tutustutetaan kirjastoon Kirjastoleikin avulla. He oppivat kirjastonkäytön perustiedot: lainaamisen, palautuksen, kiinnostavan aineiston paikantamisen ja sen, miten kirjastossa tulee käyttäytyä. Neljäsluokalaisille on tarjolla Kirjastoseikkailu, joka tutustuttaa oppilaat lasten- ja nuortenosaston eri aineistolajeihin. Heidät tutustutetaan myös verkkokirjaston käytön perusteisiin, kirjaston tiloihin sekä henkilökuntaan. (Kemin kaupunki 2017b, 8, 13.)

Seitsemännen luokan oppilaille on oma Kirjastoseikkailu, jonka tarkoitus on tutustuttaa oppilaat koko kirjaston aineistoon. Seikkailuun kuuluu internettiedonhaun harjoittelu, tiedon luotettavuuden arviointi ja verkkokirjastonkäytön kertaus. Lisäksi tekijänoikeusasioihin kiinnitetään Kirjastoseikkailussa huomiota. Lukion ensimmäisen vuoden opiskelijat on myös otettu kulttuurikasvatussuunnitelmassa huomioon: heidät perehdytetään tiedonhakuun. Tavoitteena on, että heidän tiedonhankintataitonsa kehittyisivät ja he oppisivat hyödyntämään erilaisia tietolähteitä sekä arvioimaan löydetyn tiedon luotettavuutta. (Kemin kaupunki 2017b,16, 26.)

Kemin kaupunginkirjasto tarjoaa kirjavinkkausta koululuokille sekä kirjastossa että kouluilla. Vuonna 2017 kirjasto järjesti kirjavinkkauksia yhteensä 29 kertaa, joista yksi toteutettiin radiossa ja yksi pidettiin avoimessa perhekerhossa. Kirjavinkkausten yhteydessä esiteltiin usein kirjastoa. Keväällä 2017 kirjasto kiersi vinkkaamassa Taiteen edistämiskeskuksen hankkimien kirjailijavieraiden kanssa. Vinkkauksesta kiinnostuneet 4. luokat saivat vieraakseen Sari Peltoniemen ja 7.–8. luokat Kirsi Kurosen. Vinkkaus järjestettiin siten, että kun kirjaston kirjavinkkari oli puhumassa yhdessä luokassa, kirjailija esitelmöi samanaikaisesti toisessa tilassa. (Kemin kaupunginkirjasto 2017b; Leinonen, sähköpostiviesti 25.1.2018.)

Koska Kemissä ei ole enää kirjastoautoa, sen tarjoamien palvelujen tilalle on täytynyt miettiä uusia ratkaisuja. Kouluille ja päiväkodeille onkin tarjolla erityinen aineistopakettipalvelu (Leinonen, sähköpostiviesti 25.1.2018). Päiväkodin henkilökunta ja koulujen opettajat voivat tilata kirjastolta kirjakäytin. Paketti koostetaan asiakkaan toiveiden ja tiedontarpeen mukaan – esimerkiksi kauno- ja tietokirjoista – tai teeman mukaan – vaikkapa vuodenajoista ja eläimistä kertovista kirjoista. Paketit kootaan kirjastossa, josta kuljetuspalvelu toimittaa ne sovittuun aikatauluun mukaan perille. Halutessaan tilaajat voivat myös itse noutaa paketin kirjastolta.

6 LUKUDIPLOMIN TOTEUTTAMINEN

Aloitin lukudiplomin toteuttamisen niin sanotusti puhtaalta pöydältä, koska minulla ei ollut käytössäni minkäänlaisia lukudiplomin kehittämiseen ja toteuttamiseen tarkoitettuja ohjeita. Lukudiplomin suorittamisesta minulla oli omakohtaista kokemusta vain vanhemman näkökulmasta, mutta koin sen antavan itselleni hyvää pohjatietoa ja varmuutta lukudiplomin suunnittelemiseen. Lukudiplomin hahmottelemisen aloitin tutkimalla ensin laajasti Suomessa käytössä olevia diplomeja ja tekemällä niistä havaintoja.

Kirjalistojen aiheissa on pyritty ottamaan huomioon monipuolisuus. Erilaisia ja erityyppisiä kirjallistoja oli perusteltua luoda, koska lukudiplomin yksi tavoite on tarjota lapsille ja nuorille mahdollisuus tutustua erilaisiin kirjallisuuden lajeihin. Lisäksi erityyppiset kirjalistat tarjoavat lukemiseen vaihtelua. Lukudiplomin suorittaja voi löytää yllättäviäkin kirjasuosikkeja genreistä, jotka ovat jääneet hänelle aiemmin vieraiksi.

Kaikella laatimallani lukudiplomiaiaineistolla on yhtenäinen visuaalinen ilme. Muokattavissa olevassa tekstissä käyttämäni kirjasintyypit ovat hyvin yleisiä – leipätekstissä Arial ja tehosteena Bookman Old Style. Tämä mahdollistaa sen, että diplomiaiaineistoa voi myöhemmin helposti muotoilla eri tekstintäyttöohjelmilla. Kirjasintyyppin valintaan vaikutti myös sen luettavuus ja selkeys.

6.1 Kirjalistojen ja kirjaryhmien luominen

Ennen opinnäytetyön toiminnallisen osuuden aloittamista pidin palaverin Kemin kaupunginkirjaston lasten- ja nuorten aineistosta vastaavan kirjastonhoitaja Ilkka Leinosen kanssa. Kävimme keskustelussa läpi kirjalistojen lukumäärää ja aihepiirejä. Keskustelun lopputuloksena päädyimme siihen, että alakoulun lukudiplomilistojen kirjaryhmien määrä on kaikilla sama – kuusi kirjaryhmää jokaisella listalla – ja että jokaisesta kirjaryhmästä luetaan vuosittain yksi teos. Yläkoulun luettavien kirjojen lukumääräksi vakiintui myöhemmin seitsemän kirjaa lukuvuotta kohti.

Keskustelimme myös alustavasti kirjalistojen aiheista, kirjojen saatavuudesta ja siitä, laaditaanko eri luokille osittain yhteiset kirjalistat. Päädyimme yleisesti käytössä olevaan tapaan, jossa listat oli laadittu 1.–2., 3.–4., 5.–6. ja 7.–9. luokille. Tämä tuntui toimivalta ratkaisulta, koska esimerkiksi 1.–

2. luokkien oppilaat voivat olla keskenään samankaltaisia lukijoita aina lukutaidon tasosta mielenkiinnon kohteisiin. Heikompia lukijoita voi löytyä vielä 2. luokalta, kun taas 1. luokan oppilas voi jo kouluun mennessään lukea sujuvasti – kuten olen asian havainnut koululaisen vanhemman näkökulmasta.

Kirjojen saatavuutta pohtiessamme päädyimme siihen, että Kemin kaupunginkirjasto hankkii tarpeen mukaan lisää teoksia, kun lukudiplomin kirjalistat on ensin laadittu valmiiksi. Vanhojen kirjojen saatavuuteen taas tulisi kiinnittää kirjalistoja laatiessa erityistä huomiota. Totesimme lisäksi, että kaikkia teoksia ei välttämättä tarvitse olla Kemin kirjaston omissa kokoelmissa, kunhan niitä on tarjolla kohtuullinen määrä jonkin muun Lapin kirjaston kokoelmissa.

Aloin hahmottelemaan lukudiplomiin tulevia kirjalistoja tutustumalla ensin laajasti erilaisiin Suomessa käytössä oleviin lukudiplomeihin ja tutkimalla, millaisia listauksia niissä oli käytetty ja miten kirjat oli ryhmitelty. Havaittiin, että kirjalistoja ja -ryhmiä oli monenlaisia. Osa kirjaryhmistä oli otsoikoitu listalle valittujen kirjojen genren mukaan – kuten dekkarit, kaunokirjallisuus ja runot – kun taas osalle kirjaryhmistä oli keksitty hyvinkin mielikuvituksekkaita nimiä. Myös kirjaryhmien määrä vaihteli Piki-kirjastojen kolmesta Salon ja Kaarinan neljääntoista. Totesin, että kirjaryhmien määrä ei ole mitenkään vakiintunut eikä kahta täsmälleen samanlaista lukudiplomia löytynyt.

Tutkin myös, millaisia kirjoja oli listoille poimittu. Alakoulujen listoilla esiintyivät usein runot, sadut, kertomakirjallisuus, kuvakirjat, tietokirjat ja sarjakuvat. Yläkoulun listoilla oli näiden lisäksi usein myös rikos-, fantasia-, scifi- ja muuta genrekirjallisuutta. Kirjojen määrä kirjalistoilla ja kirjaryhmissä oli hyvin vaihteleva. Osa listoista oli hyvinkin tiiviitä, kun toisille taas oli ryhmitelty runsaampi lukumäärä teoksia. Vertailin kirjojen lukumäärää eri kirjaryhmissä ja pyrin löytämään jonkinlaisen keskiarvon, jonka mukaan, mutta kuitenkin joustavasti, valitsisin kirjoja listalle. Ajatuksena oli, että listoille tulisi erityyppisiä teoksia ja monenlaisia lukuvaihtoehtoja, mutta listat pysyisivät kuitenkin helposti hahmotettavina ja määrällisesti tarkoituksenmukaisina.

Hahmottelin alustavan suunnitelman kirjaryhmistä jokaiselle luokka-astekokonaisuudelle. Päädyin käyttämään perinteistä, genreihin pohjaavaa ryhmittelyä sekä ala- että yläkoulun kirjalistoissa. Mietin luettavien kirjojen lukumäärää ja kirjaryhmien aiheiden sekä genrejen välisiä suhteita, ja totesin, että haluan diplomissa tuoda esiin ainakin tyypillisimmät lastenkirjallisuuden lajit. Kirjaryhmien aihepiireissä ja lukumäärissä oli tutkimieni lukudiplomien välillä vaihtelua, eikä yhtä toimintamallia ollut.

Luokkien 1–2 lukudiplomiin valitsin kirjaryhmien aihepiireiksi kuvakirjat, helppolukuiset kirjat, sadut ja klassikot, lasten kertomakirjallisuuden, runot sekä tietokirjat. 3.–4. luokkien listalla päädyin lisäämään kuvakirjojen kanssa samaan ryhmään sarjakuvat, mutta muuten ryhmät olivat samat kuin 1.–2. luokilla. 5.–6. luokkien listalta jätin kuvakirjat ja helppolukuiset kirjat pois, ja yhdistin sadut ja fantasian. Tämän lisäksi listalle valikoituivat klassikot, lasten ja nuorten kertomakirjallisuus, sarjakuvat, runot sekä tietokirjallisuus.

Lisäsin yläkoulun diplomikirjalistaan enemmän kirjaryhmiä kuin alakoulun listoille, ja kasvatin myös kirjaryhmäkohtaista nimekemäärää. Kirjaryhmiä ja nimekkeitä on enemmän kuin alakoululaisilla, koska samoilta listoilta tulisi löytää mielekästä luettavaa kaikkina kolmena lukuvuotena. Lisäksi näen lukemisen ja lukuharrastuksen kilpailevan nuoren ajasta siinä määrin, että tuntui erittäin tärkeältä lisätä entisestään valinnanvapautta ja aiheiden monipuolisuutta. Päädyin siihen, että listalle tulee sekä sellaisia ryhmiä, joista jokaisesta tulee lukea yksi teos, että ryhmiä, joista voi lukea teoksia oman mielenkiintonsa mukaan. Ryhmät, joista tulee jokaisesta lukea yksi teos, ovat sarjakuvat, runot ja novellit, klassikot ja tietokirjat. Valinnaisia ryhmiä ovat fantasia ja scifi, dekkarit ja jännitys, rakkaus, tunteet ja ihmissuhteet, urheilu ja harrastukset sekä muu nuorten kertomakirjallisuus. Näistä ryhmistä tulee lukea yhteensä kolme kirjaa, jokainen kirja eri ryhmästä.

Kiinnitin huomiota myös kirjaryhmien järjestykseen listalla. Ohjausseminaarissani tuli esiin ajatus siitä, että kirjalistoissa ensimmäisenä oleva runokirjaryhmä ei välttämättä houkuttele ja innosta diplomoin suorittamiseen, vaan saattaa tuntua heikommasta lukijasta jopa niin vaikealta, että into loppahtaa alkumetreille. Välttääkseni tämän järjestin listat siten, että 1.–2. luokkien lista alkaa kuvakirjoilla, 3.–4. luokkien kuvakirjoilla ja sarjakuvilla ja 5.–6. ja 7.–9. luokkien lista sarjakuvilla. Diplomivihkoihin liitettyssä ohjeistuksessa mainitsin myös, että kirjat voi lukea haluamassaan järjestyksessä.

6.2 Diplomikirjojen valitseminen

Kun kirjaryhmät olivat valmiit, aloitin kirjojen valitsemisen listoille. Tässä vaiheessa hylkäsin muiden kirjastojen lukudiplomit ensisijaisena tutkimuksen kohteena, koska en tahtonut niiden vaikuttavan liikaa omiin kirjavalintoihini. Lähtökohtana kirjojen valitsemiselle oli se, että ne olisivat saatavuuden ja ajanmukaisuuden vuoksi tuoreemmasta päästä – klassikkokirjallisuutta ja joitakin poikkeuksia

lukuun ottamatta. En systemaattisesti torjunut vanhempaakaan tuotantoa, mutta pyrin mahdollisuuksien mukaan löytämään tuoreemman vaihtoehdon.

Listoille tulevien kirjojen löytämiseen ja niiden sisältöön tutustumiseen käytin apuna monenlaisia keinoja. Ensimmäiseksi tutustuin kaikkien löytämieni kotimaisten kustantajien tarjontaan tutkimalla kustantajien kirjakatalogeja, verkkosivuja ja verkkokauppoja. Kustantamoita oli sekä pienempiä – kuten Robustos, Kvaliti ja Maahenki – ja suurempia, esimerkiksi WSOY, Otava ja Tammi. Perehdyin myös erityisesti pohjoista kirjallisuutta kustantavan kemiläisen Nordbooksin valikoimiin. Tein listan, johon poimin jokaisen potentiaalisen teoksen tiedot ja kirjoitin ajatukseni siitä, mille luokkasteelle itse ajattelin teoksen sopivan. Jos kustantaja oli ilmoittanut oman ikäsuosituksensa, kirjasi sen myös ylös suuntaa antamaan.

Kustantajien tarjonnan lisäksi kävin läpi kirjoja esitteleviä internetsivuja. Tutustuin syvemmin moniin kirjoihin muun muassa lukemalla Kirjavinkit.fi -sivuston kirjaesittelyjä. Tutkin *Kirjasammosta* löytyviä erilaisia virtuaalikirjahyllyjä, listauksia, vinkkejä ja luetteloita. *Suomen Kirjavinkkariyhdistyksen* sivuilta löysin #pojatkinlukee-kampanjaan liittyviä vinkkilistoja, joilla esiteltiin erilaista poikien suosiossa olevaa genrekirjallisuutta. Fantasia- ja scifikirjallisuutta taas tutkin Risingshadowin kautta. Päivi Heikkilä-Halttusen blogi *Lastenkirjahylly* oli myös tulvillaan erilaisia vinkkejä, ja sainkin sitä lukemalla diplomiiin monia kirjavinkkejä. Tämän lisäksi luin blogeista erilaisia kirja-arvosteluja, ja tutustuin verkossa kirjakauppojen sekä lasten sarjakuvia tarjoavien verkkokauppojen tarjontaan. Tutustuin myös kirjastojen verkkosivuilla oleviin vinkkeihin ja listoihin ja tein erilaisia aineistohakuja.

Verkkosivujen tutkimisen lisäksi pyysin opiskelukavereitani vinkkaamaan mielestään listoille sopivaa kirjallisuutta, joten sain tätäkin kautta hyviä vinkkejä. Osallistuin myös 9.2.2018 Oulun kaupunginkirjaston järjestämään vuosittaiseen *Kirjasaari*-tapahtumaan, jossa esitellään poimintoja edellisen vuoden lasten- ja nuortenkirjallisuudesta. Hyödynsin lisäksi Oulun kaupunginkirjastolla tarjolla olevia kirjalistoja, joissa esiteltiin muun muassa helppolukuista kirjallisuutta, poikia kiinnostavaa kirjallisuutta ja nuorten elämään liittyvää kirjallisuutta. Tutkin myös aiempien vuosien *Kirjasaari*-materiaalia. Kirjakaupoissa ja kirjastoissa kulkiessani pidin silmällä tarjontaa. Hyödynsin lisäksi omaa äänikirjaharrastustani – käyttämieni äänikirjasovellusten valikoimasta löytyi runsaasti lapsille ja nuorille suunnattua materiaalia, jota läpi käymällä löysin diplomilistoille lisää vaihtoehtoja. Lisäksi poimin ideoita Kaisa Laaksosen teoksesta *Suuri lukuseikkailu*.

Valitsin kirjoja myös käymällä Kemin kirjastolla tutkimassa lasten- ja nuortenaineistoa. Kirjojen kuntoa, lukumäärää ja kuvitusta pystyi näin tutkimaan ja havainnoimaan konkreettisesti. Paikan päällä käymisestä oli hyötyä myös sen vuoksi, että pääsin selailemaan teoksia ja löysin monia kirjoja, joita en ollut internetin tai muiden lähteiden kautta saavuttanut – ja teoksia, joiden olemassaoloa en ollut tiennyt tai muistanut. Tällä tavalla diplomiiin löytyi myös sellaista aineistoa, joka ei ollut ihan tuoretta, mutta vaikutti sopivalta, ajankohtaiselta ja mielenkiintoiselta. Erityisen hyödyllistä oli sarjakuvakokoelman tutkiminen, koska sarjakuvat tuntuivat jääneen muita lähteitä tutkiessani hieman pimentoon.

Kokosin kirjalistojen kirjaryhmiä osittain samaan aikaan kun tutkin erilaisia kirjavaihtoehtoja ja kirjatarjontaa. Tässä vaiheessa päätin tutustua taas muihin lukudiplomeihin. Lisätessäni kirjan listalle tutkin, löytyikö sama nimeke myös joltakin muulta diplomilistalta ja jos löytyi, minkä ikäisille lukijoille sitä oli tarjottu. Huomasin, että ajatukseni kirjan kohderyhmästä kävi usein yksiin sen kanssa, miten ne oli sijoitettu muille diplomilistoille. Toki löytyi myös paljon hajontaa ja erilaisia näkemyksiä – jokin teos saattoi olla toisaalla 3.–4.-luokkalaisten, toisaalla yläkoululaisten kirjalistalla. Käytin muiden ratkaisuja lähinnä suuntaa antavina. Sijoitin teokset listoille sen mukaan, mille ryhmälle itse ajattelin niiden sopivan niin sisältönsä ja kielensä kuin aiheensakin perusteella. Muiden listoista sain apua varsinkin silloin, kun olin itse hieman epävarma kohderyhmästä.

Pidin uuden palaverin kirjastonhoitaja Ilkka Leinosen kanssa siinä vaiheessa, kun olin kasannut kirjalistat noin puoliväliin. Kirjaryhmien sisältöön tuli tässä vaiheessa pari pientä muutosta ja lisäystä, mutta runko pysyi muuttumattomana. Leinoselta sain myös lisää hyviä sarjakuva- ja kirjavinkkejä.

Koostettuani kirjalistat valmiiksi lähetin ne Ilkka Leinoselle sähköpostitse. Hänen antamansa palautteen perusteella tein listoille vielä pieniä muutoksia, täsmennyksiä ja lisäyksiä. Koostin lopuksi kaikista kirjoista yhtenäisen listan, jonka kävin Leinosen kanssa läpi. Tässä vaiheessa listoille tuli vielä pari pientä muutosta.

Kirjat on valittu siten, että kirjoja löytyy myös heikommille lukijoille – muun muassa maahanmuuttajille. Helppolukuisempi kertomakirjallisuus on merkitty tähdellä (*). Olen myös lisännyt kirjalistoihin vaihtoehdon, että oppilas voi sopia opettajansa kanssa sellaisen kirjan lukemisesta, joka ei ole päätyntä listalle. Tämä lisää valinnan vapautta ja voi toimia hyvin, etenkin kun on kyse oppilaasta, joka ei löydä listalta mielekästä luettavaa sen vuoksi, että on joko hyvin edistynyt lukija, tai lukijana

heikompi. Olen pyrkinyt ottamaan myös edistyneemmät lukijat huomioon laatiessani kirjalistoja. Myös oppilaat, jotka lukevat mielellään sarjakirjoja, on otettu huomioon siten, että he voivat lukea kirjasarjasta minkä tahansa osan.

Oppilas voi sopia opettajansa kanssa diplomin suorittamisesta muulla kuin suomen kielellä. Olen jättänyt asian opettajan arvioitavaksi siksi, että hän kykenee pedagogisen osaamisensa vuoksi paremmin arvioimaan, mikä palvelee oppilasta parhaiten. Onko esimerkiksi maahanmuuttajaoppilaalle parempi, että hän ylipäättään lukee – vaikkapa omalla äidinkielellään – vai onko parempi lukea nimenomaan suomen kielellä? Suomen kielellä lukeminen voisi auttaa oppilasta laajentamaan sanavarastoaan ja kehittämään kielitaitoaan – ja tällä tavalla myös muiden aineiden opiskelu ja Suomeen kotoutuminen voisi helpottua. Jotta oppilas innostuisi lukemaan, voisi kuitenkin olla parempi, että hän saisi lukea kielellä, joka on hänelle luontevampi. Jonkinlainen välimuoto – diplomien suorittaminen molemmilla kielillä – olisi yksi varteenotettava vaihtoehto. Koska tämä asia on niin moniulotteinen, luotan tässä opettajan harkintaan ja ammattitaitoon.

Kirjoja – niin yksittäisiä teoksia kuin listalla mainittuja kirjasarjojen osia – on kaikille kirjailijoille valittu yhteensä 689 nimekettä. Näistä 11 nimekettä on sellaisia, joita ei tällä hetkellä löydy Kemin kirjastosta, mutta joita löytyy jostakin muusta Lapin kirjastosta. Lapin kirjasto -kimppaan kuuluminen onkin mahdollistanut sen, että diplomilistalle on voinut valita harkitusti teoksia myös Kemin kaupunginkirjaston oman kokoelman ulkopuolelta. Kemin kirjasto voi harkintansa mukaan hankkia kyseiset teokset myös omaan kokoelmaansa, jos se osoittautuu tarpeelliseksi.

6.3 Tehtävälisöjen laatiminen

Minulla oli tehtävälisöjen laatimisen taustalla ajatus, että tehtävät itsessään eivät saa olla lukudiplomin suorittamisessa pääroolissa, eivätkä ne saa muodostaa kynnystä lukudiplomin suorittamiselle. Lukudiplomin ja diplomitehtävien tarkoituksena ei ole saada lukijasta irti maksimaalista suoritusta, vaan korostaa lukemisen iloa. Tehtävien avulla voidaan varmistaa, onko kirja luettu ja onko tekstin sisältö ymmärretty.

Otin huomioon, ettei opettajilla välttämättä ole resursseja ja aikaa valvoa ja tarkistaa lukudiplomitehtävien tekemistä. Tämän vuoksi päätin, että diplomitehtävien teettäminen on opettajille vapaaehtoista ja harkinnanvaraista. Diplomitehtävien pakollisuus olisi voinut aiheuttaa tilanteen, jossa

lukudiplomi olisi oppilaan innostuksesta huolimatta jäänyt suorittamatta. Tehtävien vapaaehtoisuus siis ennaltaehkäisee tällaisen tilanteen syntymistä.

Opettajan harkinnassa on, millä tavalla lukudiplomin suorittamista seurataan. Yksi vaihtoehtoinen tapa on siirtää vastuuta lapsen huoltajille. Nämä voivat kotona seurata lapsen lukudiplomin suoritusta ja kuitata jokaisen kirjan luetuksi lapsen tehtävävihkoon. Tämä vaatii siis kodeiltakin jonkinlaista sitoutumista lapsen ja nuoren lukudiplomisuoritukseen.

Tehtävälistoja päädyin laatimaan kaksi. Toisen tehtävälistan suunnittelin alakoululle, toisen yläkoululle. Etenkin alakoululaisten listaa laatiessani kiinnitin erityistä huomiota siihen, että osa tehtävistä olisi todella helppoja ja sopivia koulunkäyntiään vasta aloitteleville – ja osa tehtävistä hieman vaativampia, vanhemmille oppilaille soveltuvia. Jätin oppilaan itsensä valittavaksi, minkä tehtävän hän tekee luettuaan kirjan. Rajasin kuitenkin tehtävän valintaa hieman: samaa tehtävää ei voi tehdä kuin kerran vuodessa. Se, että oppilas voi itse valita haluamansa tehtävän palvelee sekä niitä oppilaita, jotka innostuvat haastavampien tehtävien tekemisestä, että niitä, jotka haluavat päästä vähän helpommalla. Myös yläkoulun listaan pyrin sisällyttämään monen tasoisia ja monipuolisia tehtäviä. Sekä ala- että yläkoulun listaan lisäsin vaihtoehdon, että opettajan kanssa voi sopia jonkin muun tehtävän tekemisestä, jos listalta ei löydy sopivaa.

Aloitin tehtävälistojen laatimisen hahmottelemalla paperille tehtäväideoita, joita minulla tuli mieleen. Tämän jälkeen tutustuin erilaisiin tehtäviin, joita oli valittu muiden kirjastojen lukudiplomitehtäviksi. Huomasin, että monet tehtävät ovat hyvin yleismaailmallisia: useissa listoissa esiintyi samoja tehtäviä. Tehtäviä oli monen tyyliä, sekä tehtävien toteutustapaan – piirtäminen, kirjoittaminen, esittäminen – että kirjan sisältöön – juoni, miljöö, henkilöhahmot – liittyviä. Myös erilaisille kirjallisuuden lajeille – tietokirjat, kuvakirjat, runokirjat – löytyi omia tehtäviä. Panostin siihen, että tehtävät olisivat mahdollisimman mielenkiintoisia ja innostavia, ettei oppilaiden lukudiplomimotivaatio sammuisi tehtävien vuoksi.

Päädyin siihen, että ryhmittelen ja kokoan tehtävät sekä kirjan sisällön ja tehtävien toteutustavan että kirjallisuuden lajin mukaan. Sovelsin ja muokkasin tarpeen mukaan sekä itse hahmottelemiani että eri kirjastojen tehtävälistoilta poimimiani tehtäviä. Sekä ala- että yläkoulun tehtävälistöihin tuli viisi tehtäväryhmää: kirjan henkilöhahmoihin liittyvät tehtävät, tapahtumiin ja juoneen liittyvät teh-

tävät, tietokirjatehtävät, runokirjatehtävät (yläkoululle runo- ja novellikirjatehtävät) sekä muut tehtävät. Jokaiselle listalle tuli 5–11 tehtävää, joista yksi on avoin, opettajan kanssa sovittava tehtävä. Tehtävät on numeroitu, jotta niiden hahmottaminen olisi helpompaa.

6.4 Diplomivihkojen ja diplomitodistusten laatiminen

Muiden kirjastojen lukudiplomivihkoja tutkiessani törmäsin jälleen monenlaisiin käytäntöihin. Oli kirjastoja, joilla oli diplomivihot käytössä, ja kirjastoja, joilla ei ollut. Myös diplomivihkojen sisältö vaihteli. Joihinkin vihkoihin kirjattiin ylös pelkät lukusuoritukset, joissakin oli mukana kirjalista ja joissakin tehtävälista mahdollisine tehtäville suunniteltuihin sivuineen. Diplomivihkoja oli sekä hyvin koreisteellisia että pelkistettyjä, ja osassa oli mukana erilaisia tehtäviä ja värityskuvia. Monenlaisia toteutuksia siis löytyi, eikä yhtä oikeaa toimintatapaa tässäkään asiassa ollut.

Minulla oli alusta asti selvä ajatus siitä, että suunnittelen diplomivihon osaksi lukudiplomikokonaisuutta. Vihon sisältökin oli mielessäni selvänä: siitä löytyisivät luokkakohtaiset kirjalistat sekä taulukko, johon diplomin suorittaja voisi kirjata lukemansa kirjat. Tahdoin sisällyttää diplomivihon osaksi lukudiplomia monestakin syystä. Vihosta on apua diplomin suorittajalle, koska se konkretisoi lukudiplomia ja auttaa lukijaa hahmottamaan selvemmin, mistä on kyse. Vihon sisältämät kirjalistat helpottavat kirjan valintaa, ja fyysisiin listoihin on helppo palata. Oma vihko, jota voi kuljettaa mukana ja johon saa itse merkitä lukusuorituksensa, voi toimia myös yhtenä kannustimena lukudiplomin suorittamiseen.

Suunnittelin diplomivihkoista sekä visuaalisesti miellyttävät, että käytännölliset. Toteutin alakoululle ja yläkoululle hieman erilaiset vihot. Alakoululaisilla on keskenään lähes samanlaiset vihot, kirjalistat ja kuvitusta lukuun ottamatta. Yläkoulun lista on muodoltaan ja tyyliltään samanlainen, mutta diplomivihon kansi poikkeaa alakoulun kannesta, ja kuvitus on hieman erityyppistä.

Vihkojen kannet suunnittelin FotoJetillä, joka on selainpohjainen graafisen suunnittelun ohjelma. Käytin kansissa ohjelman omia fontteja ja tallensin ne kuvatiedostoina. Vihot toteutin tekstinkäsittelyohjelma Wordilla. Lisäsin vihkoihin mustavalkoisia, vapaasti käytettäviä kuvia Pixabaysta. Valitsin sellaisia mustavalkokuvia, jotka toimisivat sekä sellaisenaan että väritettyinä ja jotka sopisivat aihepiirinsä perusteella diplomivihkoihin. Mustavalkoinen ilme on täysin harkittu. Ajatuksena on,

että väritulostusmahdollisuuden puuttuminen ei saa vaikuttaa tulostettavan materiaalin laatuun. Lisäksi mustavalkoinen kuvitus antaa tilaa oppilaan luovuudelle, kun hän voi itse värittää kuvat haluamallaan tavalla.

Suunnittelin jokaiselle vuosiluokalle oman diplomitodistuksensa, eli diplomin suorittamisesta saatavan kunniakirjan. Suunnittelin todistuksiin yhtenäisen teeman, joka kuitenkin hieman poikkeaa ala- ja yläkoulun kesken. Alakoulun diplomitodistusten teemaksi valitsin lukevat eläinhahmot ja yläkoulun teemaksi lukevat fantasiahahmot. Kuvituksen todistuksiin tein itse alusta asti. Piirsin ensin hahmot paperille ja skannasin kuvat sähköiseen muotoon. Käsittelin kuvia sekä Adobe Photoshop CC:llä että GIMPillä, koska skannatut kuvat olivat laadultaan sopimattomia sellaisenaan käytettäviksi. Sain myös korjattua piirtämisen aikana tulleita virheitä ja piirrettyä joitakin yksityiskohtia GIMPillä kokonaan uusiksi.

Toteutin diplomitodistukset diplomivihkojen tapaan FotoJetillä. Käytin diplomitodistuksissa samoja fontteja, joita olin käyttänyt diplomivihkojen kansissa. Näin aineiston välille syntyi visuaalinen yhteys. Sekä ala- että yläkoulun diplomitodistukset ovat linjassa keskenään, koska niiden muoto ja tyyli on poikkeavuuksista huolimatta yhteinen. Myös diplomitodistusten kuvitus on mustavalkoinen, joten oppilas voi halutessaan itse värittää todistuksessaan olevan kuvan.

6.5 Ohjeistuksen laatiminen

Lukudiplomimateriaaleihin liittyy usein myös jonkinlainen ohjeistus, jossa kerrotaan lyhyesti lukudiplomin ideasta ja suorittamisesta. Käytäntöjä ja ohjeita on monenlaisia. Tutustuin muiden kirjastojen laatimiin diplomiohjeisiin, ja poimin sieltä ideoita seikoista, joita ohjeistuksessa olisi hyvä ottaa huomioon. Kodeille ja kouluille suunnattuja ohjeistuksia löytyi runsaasti, mutta nimenomaisesti kirjaston henkilökunnalle suunnattua ohjeistusta en löytänyt. Tämän uskon johtuvan siitä, että lukudiplomin laatii yleensä kirjaston henkilökunta, ja mahdolliset ohjeet jäävät kirjaston sisäiseen käyttöön.

Olen keskittynyt ohjeistuksissa kertomaan lukudiplomiin liittyvistä perusasioista. Ohjeistusten ei ole tarkoitus olla kaiken kattavia oppaita, vaan niiden tarkoitus on toimia tiedotteiden tapaan helppoina

johdatuksina lukudiplomiaiheeseen. Laadin erilliset ohjeistukset kirjaston henkilökunnalle, oppilaiden huoltajille ja opettajille. Päädyin tähän, koska tahdoin ottaa ohjeistuksissa mahdollisimman hyvin huomioon kunkin ryhmän erityispiirteet.

Koin, että on erittäin tärkeää laatia kirjastolle ohjeistus, koska en kuulu kirjaston henkilökuntaan. Näin ollen kirjaston henkilökunta ei ole päässyt samalla tavalla sisälle diplominlaadintaprosessiin, kuin olisi päässyt suunnitellessaan diplomin itse. Olen suunnitellut sellaisen ohjeistuksen, jonka itse koen kirjastolle hyödylliseksi tässä tilanteessa. Olen sisällyttänyt ohjeistukseen muutaman idean siitä, miten diploma voisi markkinoida kouluille ja miten diplomiaiainestoa voisi nostaa kirjastossa esiin. Tämän lisäksi olen koonnut ohjeistukseen lyhyen listan seikoista, jotka on hyvä tietää lukudiplomista. Listaa on helppo pitää mukana vaikkapa asiakaspalvelutiskissä, ja siitä on helppo löytää nopeasti vastaukset asiakkaiden esittämiin peruskysymyksiin.

Oppilaiden huoltajille laaditussa ohjeistuksessa kerron lyhyesti, mistä lukudiplomissa on kyse ja miten lukudiplomi suoritetaan. Kerron myös lukemisen hyödyistä. Olen kiinnittänyt ohjeistusta suunnitellessani huomiota siihen, mitä lapsen lukudiplomin suorittaminen mahdollisesti edellyttää huoltajilta. Opettajille suunnatussa ohjeistuksessa painotan pedagogista näkökulmaa, lukudiplomin hyödyntämistä osana opetusta ja lukudiplomin suorittamisen vapaaehtoisuutta – joka koskee sekä oppilasta että opettajaa. Ohjeistuksessa on lisäksi maininta, että koulu voi puolestaan kannustaa oppilaita lukudiplomin suorittamiseen vaikkapa antamalla oppilaalle diplomisuorituksesta stipendin.

7 POHDINTA

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli suunnitella ja toteuttaa Kemin kaupunginkirjaston lukudiplomi 1.–9.-luokkalaisille. Opinnäytetyöni oli siis toiminnallinen ja sen päämääränä oli konkreettinen tuotos. Tuotos koostui tässä tapauksessa lukudiplomimateriaalista sekä lukudiplomiin liittyvästä ohjeistuksesta. Lukudiplomimateriaaliin kuuluvat oppilaiden tehtävälistat, diplomitodistukset ja lukudiplomivihot – joihin sisältyy diplomikirjalistat, luettujen kirjojen seurantataulukot ja oppilaille tarkoitettu ohjeistus.

Lasten- ja nuortenkirjallisuus on aina kiinnostanut minua ja olen sitä myös lukenut ja seurannut, joten koin opinnäytetyötä aloittaessani, että minulla on hyvät edellytykset tämän opinnäytetyön tekemiseen. Opinnäytetyöprosessin aikana ajatukseni vahvistui. Hyvät perustiedot lasten- ja nuortenkirjallisuudesta antoivat itsevarmuutta ja helpottivat sekä kirjojen valintaa että sen hahmottamista, minkä ikäiselle lukijalle mikäkin kirja voisi sopia. Eniten aikaa minulla kuluikin etsiessäni kirjastoille teoksia ja tutustuessani niihin. Työtä oli paljon, mutta se tuntui palkitsevalta. Vaikka olenkin lasten- ja nuortenkirjatarjontaa seurannut, löysin myös itselleni uusia tuttavuuksia. Etenkin pienempien kustantamoiden tarjonta – joka ei yleensä ole niin näkyvästi esillä – tuli tutuksi. Löysin diplomia laatiessani myös uusia lukuvinkkejä sekä itselleni että lähipiirilleni.

En ole itse koskaan suorittanut lukudiplomia, mutta se on tullut minulle tutuksi lapseni kautta. Koen, että vanhemman tai huoltajan rooli ja asenne vaikuttaa paljon lukudiplomin suorittamiseen, ja sen vuoksi olenkin vanhemmille laatimassani ohjeistuksessa painottanut kodin tehtävän tärkeyttä. Kirjastolle laatimassani ohjeistuksessa olen puolestaan kertonut, miten kirjaston kannattaa toimia lukudiplomia markkinoidakseen. On tärkeää, että lukudiplomi saa varsinkin aluksi näkyvyyttä, koska sellaisia kirjaston palveluita on luonnollisesti vaikea löytää, joista ei tiedetä. Kirjaston kannattaa markkinoida lukudiplomia näkyvästi etenkin kouluille, oppilaiden vanhemmille sekä oppilaille itselleen. Kouluille kannattaa jalkautua kertomaan, mikä lukudiplomi on. Opettajille lukudiplomia voi mainostaa myös sähköpostitse, ja vanhemmille lukudiplomista voi kertoa vaikkapa koulujen vanhempainilloissa. Oppilaille diplomia voi esitellä esimerkiksi kirjavinkkausten yhteydessä – ja samalla vinkata diplomikirjoja.

Suunnittelemani lukudiplomimateriaalit on määrä julkaista verkossa, jossa ne ovat helposti ja nopeasti saatavilla. Tämä helpottaa sekä kirjaston että koulujen työtä, kun diplomimateriaalia ei tarvitse hakea kirjastolta fyysisesti. Kun julkaisun pysyvä osoite on tiedossa, Kemin kirjaston kannattaa lähettää opettajille linkki julkaisuihin ja lisätä linkin osoite myös diplomiohjeistuksiin. Linkkiä suunnittelemiini diplomimateriaaleihin kannattaa jakaa myös sosiaalisessa mediassa – kuten kirjaston Facebook-sivuilla tai Instagramissa – jotta kaikki kiinnostuneet pääsevät aineistoon käsiksi. Lisäksi Kirjaston kannattaa luoda käytössä olevaan kirjastojärjestelmä Kohaan julkisia kirjalistoja, joita kaikki kirjastonkäyttäjät voivat selailla. Tämän kautta nekin, jotka eivät Kemin kaupunginkirjaston lukudiplomia suorita, saavat hyviä lukuvinkkejä.

Kemin kirjaston olisi hyvä myös tulostaa diplomivihkoja ja tehtävälisteroja asiakkaiden nähtäville sekä koostaa diplomikirjoista kunkin luokka-astekokonaisuuden mukaiset kuvalliset ja värikkäät kirjalistat. Näin innokkaimmat diplomin suorittajat voivat tutustua diplomimateriaaliin välittömästi kirjastossa käydessään. Kansikuvalliset listat auttavat lisäksi avaamaan kirjan sisältöä ja voivat itsessään houkutella oppilasta tarttumaan kirjaan.

Olen toimittanut Kemin kaupunginkirjastolle muun lukudiplomimateriaalin lisäksi aakkostetun luettelon kaikesta lukudiplomimateriaalista. Tämän on tarkoitus helpottaa kirjaston työtä, kun diplomikirjoja ei tarvitse erikseen poimia oppilaiden diplomivihkoista. En sijoittanut kyseistä luetteloa opinnäytetyön osaan 2., koska samat teokset on listattu 2. osassa oleviin oppilaiden diplomivihkoihin.

Olen opinnäytetyöstäni kertoessa saanut ympäristöltä paljon kommentteja siitä, että ”voi kun olisi olemassa aikuisillekin oma lukudiplomi”. Aikuisten lukudiplomi voisikin olla yksi mahdollinen tulevaisuuden kehittämiskohde. Kemin kirjasto voisikin suunnitella ja toteuttaa aikuisten lukudiplomin, ja mahdollisuuksien mukaan perustaa aiheen ympärille vaikkapa lukupiirin, jossa keskusteltaisiin diplomikirjoista. Palkinto voisi olla lasten lukudiplomin tapaan kunniakirja. Voitaisiin myös harkita, että diplomin suorittaneiden nimi mainittaisiin jossakin, esimerkiksi kirjaston vuosikertomuksessa tai vaikkapa kirjaston seinälle tätä tarkoitusta varten sijoitetussa taulussa. Tämän lisäksi kirjasto voisi esimerkiksi arpoa diplomin suorittaneiden kesken vaikkapa kirjakaupan lahjakortteja. Aikuisten lukudiplomi antaisi lasten ja nuorten diplomien tapaan uusia lukuvirikkeitä ja voisi toimia erityisesti niille, jotka ovat vieraantuneet lukuharrastuksesta.

Kemissä voisi laatia lukudiplomin useille muillekin ryhmille, esimerkiksi lukiolaisille ja toisen asteen opiskelijoille. Lukion lukudiplomia suunniteltaessa olisi perusteltua tehdä yhteistyötä lukion äidinkielen ja kirjallisuuden opettajien kanssa. Näin lukudiplomi olisi tukemassa myös lukio-opintoja. Toisen asteen diplomissa painopiste taas voisi olla lukutaidon ja lukuinnostuksen tukemisessa ja ylläpitämisessä sekä ammattiosaamiseen liittyvän ja sitä tukevan kirjallisuuden suosimisessa.

Esikoululaisille, päiväkotikäisille ja suomea toisena kielenä puhuville (S2) olisi myös mahdollista suunnitella ja toteuttaa Kemissä omat diplominsa. Esikoululaisilla lukudiplomi voisi painottua tukemaan kirjaintuntemusta ja lukutaidon alkeita. Lapsi voisi lukea sekä itsenäisesti että aikuisen kanssa. Päiväkotikäisten diplomi puolestaan voisi koostua vaikkapa lasten loruista, lyhyistä satuista ja kuvakirjoista, joita päiväkodeissa tai muissa varhaiskasvatuksen piiriin kuuluvassa ympäristössä luettaisiin lapselle ääneen. S2-lukudiplomin pääpaino olisi puolestaan suomen kielen ymmärtämisen ja osaamisen kasvattamisessa. Diplomi voisi koostua sekä aloittelevalle lukijalle tarkoitetuista helpoista teoksista että jo vähän edistyneemmille lukijoille sopivista, haastavammista teoksista.

Olen aina ajatellut, että jos en jotakin osaa, opettelen. Opinnäytetyötä tehdessäni tämä tarkoitti käytännössä koko diplomin laatimista – en ollut aiemmin laatinut minkäänlaista diplomia, enkä ollut ollut mukana diplomien laadintaprosessissa – joten opettelin. Tässä prosessissa minulle oli suuri hyöty etenkin vertaisarvioijistani, joilta sain hyödyllisiä kommentteja ja arvokasta palautetta työn eri vaiheissa. Opinnäytetyöprosessin aikana opin paljon sekä itsestäni, työskentelystäni että opinnäytetyöni aiheesta. Vaikka prosessi oli paikoitellen työläs ja aikaa vievä, ja tekemäni työ todella suuri, lopputulos on erittäin palkitseva. Huomasin, että minulla on kykyä ja sitkeyttä sekä taitoa toteuttaa suuriakin ammattialani projekteja. Teoriaosuutta kirjoittaessani taas syvensin tietojani käsittelemistäni asioista. Koen, että opinnäytetyön laatiminen on ottanut paljon, mutta antanut vieläkin enemmän: ammatillinen osaamiseni on vahvistunut valtavasti tämän projektin aikana.

Mielestäni opinnäytetyöni on onnistunut erinomaisesti saavuttamaan sille asetetut tavoitteet. Lopputuloksena on laadukas, ammattimainen, yhtenäinen lukudiplomikonaisuus, joka sopii käytettäväksi sellaisenaan. Työn laatukriteerit olivat minulla erittäin korkeat, eikä minun tarvinnut tinkiä kriteereistäni missään vaiheessa. Sekä kirjallisten sisältö, diplomitehtävien monipuolisuus, että diplomien visuaalinen ilme ja kuvitus ovat mielestäni hyvin onnistuneet. Diplomitehtäviä valmistessani pääsin toteuttamaan kädentaitojani – ja vaikka aluksi ajattelin, etteivät piirtäjäntaitoni välttämättä riitä, lopputulos yllätti minut positiivisella tavalla.

Kemin kaupunginkirjastolle laatimani lukudiplomin ensisijainen tavoite on innostaa ja kannustaa koululaisia lukemaan. Voikin olla myöhemmin perusteltua tehdä tutkimus, joka kartoittaa tämän tavoitteen toteutumista. Tutkimuksessa olisi tärkeää huomioida etenkin opettajien näkökanta sekä oppilaiden oma mielipide ja mahdolliset lukudiplomiin kohdistuvat kehittämissideat. Lukudiplomi saa – ja sen tulisikin olla – käyttäjiensä näköinen!

LÄHTEET

Avi.fi 2018. Lapin kirjastojen strategia 2017–2020. Viitattu 13.4.2018, <https://www.avi.fi/documents/10191/9619949/Lapin+kirjastostrategia+ja+seurantamittarit/d0adc741-8005-44c0-86a1-f86f80ea511a>.

Duursma, E. 2014. The Effects of Fathers' and Mothers' Reading to Their Children on Language Outcomes of Children Participating in Early Head Start in the United States. *Fathering* 12 (3) 283–302. Viitattu 12.4.2018, http://www.mensstudies.info/OJS/index.php/FATHERING/article/view/682/pdf_212.

Edu.fi 2017. Lukutaidon oppimisesta ja opettamisesta. Viitattu 12.4.2018, http://www.edu.fi/perusopetus/aidinkieli/ops2016_tukimateriaalit_suomen_kieli/lukutaidon_oppimisesta_ja_opettamisesta.

Ekebom, U.-M. 2001. *Jep, sanoj kirjava kukko: helppolukuiset ja selkokirjat tuovat tasa-arvoa*. Teoksessa T. Korolainen (toim.) *Kirjaseikkailu: lasten ja nuortenkirjallisuuden opas*. Helsinki: Tammi.
Elisa 2018. *WORD: nuoret miehet takaisin sanojen pariin*. Viitattu 14.4.2018, <https://kulma.elisa.fi/word>.

Eskelä-Haapanen, S. 1. Lapsen kielellinen kehitys, kielellinen tietoisuus ja siirtyminen lukijaksi. Jyväskylän yliopisto. Opettajankoulutus. Viitattu 13.4.2018, <https://peda.net/p/annamaija.eskola/mkqv/lom/lkk:file/download/8d39152396522c007a4ee9d48d0e15c1f79fa9b3/Lapsen%20kielellinen%20kehitys%20Eskel%C3%A4-Haapanen.pdf>.

EU High Level Group of Experts on Literacy 2012. Final Report, September 2012. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Viitattu 15.4.2018, http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/repository/education/policy/school/doc/literacy-report_en.pdf.

Finlex 2016. Laki yleisistä kirjastoista 29.12.2016/1492. Viitattu 25.1.2018, <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2016/20161492>.

Hakamo, M-L. 2011. Puhekuplia: Lapsen puheen ja kielellisen tietoisuuden kehittäminen. Helsinki: Lasten keskus.

Harmanen, M., Mustaparta, A-K. & Nissilä, L. 2014. Opetussuunnitelman perusteiden päälinjaukset. Opetushallitus. Viitattu 13.4.2018, http://www.oph.fi/download/162174_Nissila_Mustaparta_Harmanen.pdf.

Heikkilä-Halttunen, P. & Rättyä, K. 2003. Esipuhe. Teoksessa P- Heikkilä-Halttunen & K. Rättyä (toim.) Nuori kirjan peilissä: nuortenromaani 2000-luvun taitteessa. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 30. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, 5–12.

Heikkilä-Halttunen, P. 2012. Nuorten dekkarit koulivat paremmiksi lukijoiksi ja ... ihmisiksi. Viitattu 21.4.2018, <http://lastenkirjahylly.blogspot.fi/2012/09/nuorten-dekkarit-koulivat-lukijoitaan.html>.

Heikkilä-Halttunen, P. 2015. Kuvakirjat helpottavat monikulttuurisuuskeskustelua lapsen kanssa. Virikkeitä 2015 (4), viitattu 9.4.2018, <https://ibbyfinland.wordpress.com/portfolio/kuvakirjat-helpottavat-monikulttuurisuuskeskustelua-lasten-kanssa/>.

Heikkilä-Halttunen, P. 2016. Lue lapselle! Opas lasten kirjallisuuskasvatukseen. Toinen, täydennetty painos. Jyväskylä: Atena. Lastenkirjainstituutin julkaisuja 33.

Heinonen, S-L. 2001. Kuulen runon sykkivän. Teoksessa M. Suojala & M. Karjalainen (toim.) Avaa lastenkirja! Johdatus lastenkirjallisuuden lajeihin ja käyttöön. Helsinki: Lasten Keskus, 123–140.

Helmet-kirjastot 2018. Diplomi 1 (luokat 1-2). Viitattu 15.4.2018, <http://kirjasto.one/lukudiplomi/index.php?dipl=1>.

Helovu, M. 2016. 100 syytä lukea: lukukipinän sytytyskirja. Helsinki: BTJ Finland.

Helsingin uutiset 2015. Aivotutkija lomalaisille: ”Kirjat lievittävät stressiä ja parantavat päätöksentekokykyä”. Viitattu 15.4.2018, <https://www.helsinginuutiset.fi/artikkeli/298432-aivotutkija-lomalaisillekirjat-lievittavat-stressia-ja-parantavat>.

Herkman, J. & Vainikka, E. 2012. Lukemisen tavat: lukeminen sosiaalisen median aikakaudella. Tampere: Tampere University Press.

Hietanen, M. 2014. Monilukutaitoa kirjastosta. Lukemisen taidot ja tasot – ymmärtäväksi lukijaksi kirjaston avulla. Raportti Tampereen kaupunginkirjastosta lukutaidon tukijana. Viitattu 16.4.2018, <https://www.kirjastot.fi/sites/default/files/ancmt/Monilukutaitoa%20kirjastosta.pdf>.

Hiidenmaa, P. 2017. Tietokirjallisuus: hupia, hyötyä, ajankulua ja maailman avarrusta. Teoksessa P. Hiidenmaa, I. Henritius & T. Varpula (toim.) Tietokirjoja kouluun. Lukuvinkkejä alakouluun ja esiopetukseen. Helsinki: Suomen tietokirjailijat ry., 2–11. Viitattu 23.4.2018, https://www.suomen-tietokirjailijat.fi/media/lomakkeet_julkaisut_tietokirjallisuuden-lajit/tietokirjoja_alakouluun_web.pdf.

Idström, A. 2016. Kirjastojen hyötyvaikutukset tutkimusten valossa. Teoksessa N. Sandelius (toim.) Hyötyä, taitoa, elämyksiä – kirjastojen vaikuttavuuden ulottuvuuksia. Kuntaliiton verkkojulkaisu 2016, 23–42. Viitattu 23.1.2018, http://shop.kunnat.net/download.php?filename=uploads/kirjastot_sisalto_ebook.pdf.

Ikonen, K., Innanen, K. & Tikkinen, S. 2015. Lukuinto-opas: Lukumotivaatiota ja monilukutaitoa koulun ja kirjaston yhteistyönä. Oulu: Oulun yliopisto.

Janhunen, E. & Kalliomäki, M. 2016. Lukemisen haasteet ja internetsivujen arviointitaidot kuudesluokkalaisilla. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden laitos. Erityispedagogiikan pro gradu -tutkielma. Viitattu 13.4.2018, <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/49909/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-201605242683.pdf?sequence=1>.

Kajannes, K. 2011. Kannattaako kirjallisuutta opettaa?. Teoksessa K. Suomi & K. Kajannes (toim.) Ymmärrys hoi! Kirja, läppäri ja muuttuva oppiminen. Kuopio: Hai, 32–35.

Kapari-Jatta, J. 2008. Pollomuhku ja posityyhtynen. Helsinki: Tammi.

Karasma, K. 2014. Lastenlyriikka. Sana-akrobatiasta huvia ja oivallusta. Teoksessa K. Karasma & P. Suvilehto (toim.) Ihmejuttuja ja tavattomia tarinoita. Lasten- ja nuortenkirjallisuuden maailma. Helsinki: BTJ Finland, 259–263.

Karasma, K. & Suvilehto, P. 2014. Mitä lasten- ja nuortenkirjallisuudella tarkoitetaan? Teoksessa K. Karasma & P. Suvilehto (toim.) Ihmejuttuja ja tavattomia tarinoita. Lasten- ja nuortenkirjallisuuden maailma. Helsinki: BTJ Finland, 12–16.

Kemin kaupunginkirjasto 2017a. 2017 Tapahtumat. Sisäinen lähde. Tekijän hallussa.

Kemin kaupunginkirjasto 2017b. Kirjastoesitykset, kirjaston käytön opetus, kirjavinkkaukset yms. 2017. Sisäinen lähde. Tekijän hallussa.

Kemin kaupunki 2017a. Tietoja Kemistä 2017. Viitattu 26.1.2018, <http://www.kemi.fi/wp-content/uploads/2017/06/tietoja-kemista-2017.pdf>.

Kemin kaupunki 2017b. Kemin kaupungin kulttuurikasvatussuunnitelma. Viitattu 26.1.2018, <http://keminwww.kemi.fi/d5web/kokous/20173293-3-1.PDF>.

Kemin kaupunki 2018a. Tietoja kirjastosta. Viitattu 25.1.2018, <http://www.kemi.fi/kirjasto/perustietoja-kemin-kaupunginkirjastosta/>.

Kemin kaupunki 2018b. Kemi-info. Viitattu 26.1.2018, <http://www.kemi.fi/kemi-info/>.

Kemin kaupunki 2018c. Koulutus. Viitattu 26.1.2018, <http://www.kemi.fi/palvelut/koulutus/>.

Kemin kulttuurikeskus 2018. Viitattu 25.1.2018, <http://www.keminkulttuurikeskus.fi/etusivu/>.

Kemin nuorisotyö 2018. Puuhapaku kesälaitumilla jälleen. Viitattu 14.4.2018, <http://www.lanuti.fi/Suomeksi/Valitse-kunta!/Kemi/Puuhapaku>.

Kirjastot.fi 2013. Päivi Heikkilä-Halttunen: Ikäraajatonta lasten- ja nuortenkirjallisuutta. Viitattu 19.5.2018, <http://www.kirjastokaista.fi/paivi-heikkila-halttunen-ikarajatonta-lasten-ja-nuortenkirjallisuutta/>.

Kummala-Mustonen, M. 2002. Yhdessäolon ilo: Vanhempainillan perusrunko ja variaatioita. Teoksessa Kirja kantaa – Tarina tukee. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu, 95–111.

Lapin kirjasto 2018. Etusivu. Viitattu 13.4.2018, <https://lappi.verkkokirjasto.fi/web/arena>.

Leino, K. 2014. The relationship between ICT use and reading literacy. Viitattu 9.4.2018, <https://ktl.jyu.fi/julkaisut/julkaisuluettelo/julkaisut/2014/t030.pdf>.

Leino, K., Nissinen, K., Puhakka, E. & Rautopuro, J. 2017. Lukutaito luodaan yhdessä. Kansainvälinen lasten lukutaitotutkimus (PIRLS 2016). Jyväskylä: Koulutuksen tutkimuslaitos. Viitattu 13.4.2018, <https://ktl.jyu.fi/pirls-timss/pirls/PIRLS2016RAPORTTI.pdf>.

Leinonen, I. 2018a. Kirjastonhoitaja, lasten ja nuorten kirjastopalvelut, Kemin kaupunginkirjasto. Sähköpostiviesti 25.1.2018.

Leinonen, I. 2018b. Kirjastonhoitaja, lasten ja nuorten kirjastopalvelut, Kemin kaupunginkirjasto. Sähköpostiviesti 13.4.2018.

Linna, H. 2012. Lukijaksi! Alkuopetuksen kirjallisuuskasvatus. 1. painos. Helsinki: Sanoma Pro.

Loivamaa, I. 2007. Lasten ja nuorten dekkarit. Helsinki: BTJ Finland.

Lukuinto.fi 2018a. Pojat lukevat kaiken – jos innostuvat. Viitattu 9.4.2018, http://www.lukuinto.fi/media/mallisto/oppijat/pojat_lukevat_kaiken.pdf.

Lukuinto.fi 2018b. Lukudiplomi_perusmalli. Viitattu 13.4.2018, http://www.lukuinto.fi/media/mallisto/kirjallisuus_ja_lukeminen/lukudiplomi/lukudiplomi_perusmalli.pdf.

Lukuinto.fi 2018c. Kuinka ohjaat vinkkaamista? Viitattu 16.4.2018, http://www.lukuinto.fi/media/mallisto/kirjallisuus_ja_lukeminen/kirjavinkkaus/vinkkaamisen_ohjaaminen.pdf.

Lukukeskus 2017. 10 faktaa lukemisesta 2017. Viitattu 14.4.2018, <http://www.lukukeskus.fi/10-faktaa-lukemisesta-2017/#fakta-9>.

Lukukeskus 2018. Lukutaitotutkija William G. Brozon materiaalit. Viitattu 9.4.2018, <http://www.lukukeskus.fi/lukutaitotutkija-william-g-brozo-vieraili-suomessa/>.

McDonald, S. 2016. Neurotieteen mukaan paperilta lukeminen vaikuttaa syvällisemmin lukijaan. Viitattu 14.4.2018, <http://www.aikakauslehdet.fi/neurotiede/>.

Mustola, M. 2014. Johdanto. Teoksessa M. Mustola (toim.) Lastenkirja. Nyt. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 7–24.

Mäkelä, M-L. 1999. Kirjavinkkaus sananjalkaseikkailun osana. Teoksessa M-L Mäkelä & E. Kakkuri Sananjalkaseikkailu. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu, 53–55.

Mäkelä, M-L. 2015. Kirjavinkkarikirja. Uudistettu laitos. Helsinki: BTJ Finland.

Niilo Mäki Instituutti 2018a. Lukutaito kehittyy. Viitattu 9.4.2018, <http://www.lukimat.fi/lukeminen/tietopalvelu/lukutaito-kehitty>.

Niilo Mäki Instituutti 2018b. Lukivalmiuksien kehittyminen. Viitattu 9.4.2018, <http://www.lukimat.fi/lukeminen/tietopalvelu/lukutaito-kehitty/lukivalmiuksien-kehittyminen>.

Niilo Mäki Instituutti 2018c. Kirjaintuntemus ja kirjain-äännevastaavuus. Viitattu 9.4.2018, <http://www.lukimat.fi/lukeminen/tietopalvelu/lukutaito-kehitty/lukivalmiuksien-kehittyminen/kirjaintuntemus-ja-kirjain-aaannevastaavuus>.

Niilo Mäki Instituutti 2018d. Sujuvuuden kehittyminen. Viitattu 9.4.2018, <http://www.lukimat.fi/lukeminen/tietopalvelu/lukutaito-kehitty/sujuvuuden-kehittyminen>.

Niilo Mäki Instituutti 2018e. Kirjallisuus lukemaan oppimisen tukena. Viitattu 9.4.2018, <http://www.lukimat.fi/lukeminen/tietopalvelu/lukemaan-opettaminen-1/lukuharrastuksen-tukeminen>.

Oikkonen, P., Juvanen, S., Lyytikäinen, U. & Ruuttula, K. 2018. AL-KU. Alkavan lukijan diplomi. Viitattu 5.5.2018, http://www.lukuinto.fi/media/mallisto/kirjallisuus_ja_lukeminen/lukudiplomi/alku_ohjeet_tehtavat_kirjalistat.docx.

Opetushallitus 2014. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. 4. painos. Määräykset ja ohjeet 2014: 96. Viitattu 13.4.2018, http://www.oph.fi/download/163777_perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf.

Pirkanmaan kirjastot 2018. Lasten omat vinkit. Viitattu 19.5.2018, https://piki.verkkokirjasto.fi/web/arena/lasten_omat_vinkit.

Rättyä, K. 2003a. Nuoren identiteetin etsintää: Jukka Parkkisen Suvi Kinos ja elämän eväät -romaani minän rakentajana. Teoksessa P- Heikkilä-Halttunen & K. Rättyä (toim.) Nuori kirjan peilissä: nuortenromaani 2000-luvun taitteessa. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 30. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, 98–119.

Rättyä, K. 2003b. Nuortenromaanin tutkimus 1960-luvulta 2000-luvulle. Teoksessa P- Heikkilä-Halttunen & K. Rättyä (toim.) Nuori kirjan peilissä: nuortenromaani 2000-luvun taitteessa. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 30. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, 170–198.

Sarmavuori, K. 2011. Opi ja ohjaa lukemista. Helsinki: BTJ Finland.

Sintonen, S. & Kumpulainen, K. 2018. Monilukutaito moninaisuutena, toimintana ja osallisuutena. Viitattu 13.4.2018, <http://mediataidekasvattaa.fi/oppimateriaalit/mita-tarkoittaa/artikkeli-sara-sintonen-ja-kristiina-kumpulainen-monilukutaito-moninaisuutena-toimintana-ja-osallisuutena/>.

Sisättö, V. 2015. Ulkomaisia nuorten tieteis- ja fantasiakirjailijoita. Helsinki: BTJ Finland.

Suomen Karva-Kaverit ry. 2018. Lukukoiratoiminta. Viitattu 14.4.2018, <http://kemi.suomenkarvaverit.fi/lukukoiratoiminta/>.

Suomen Kirjailijaliitto 2015. Suomen Kirjailijaliiton Kirjailija kiittää -palkinto kirjavinkkauksen uranuurtajalle Marja-Leena Mäkelälle. Viitattu 23.1.2018, <http://www.kirjailijaliitto.fi/kirjailijaliiton-tiedotteet/suomen-kirjailijaliiton-kirjailija-kiittaa-palkinto-kirjavinkkauksen-uranuurtajalle-marja-leena-makelalle/>.

Suomen Kirjastoseura 2018. What a DRAMA! Draamavinkkausta nuorille. Viitattu 5.5.2018, <http://suomenkirjastoseura.fi/files/Tyoryhmat/Nuorten%20kirjasto/What%20a%20%20DRAMA.pdf>.

Suomen UNESCO-toimikunta 2001. UNESCO:n yleisten kirjastojen julistus. Yhdistyneiden kansakuntien kasvatus-, tiede- ja kulttuurijärjestön UNESCO:n sopimuksia ja suosituksia N:O 21:. Viitattu 25.1.2018, <http://minedu.fi/documents/1410845/3898342/Unescon+Yleisten+kirjastojen+julistus+ja+Koulukirjastojulistus.+Helsinki+2001.pdf>.

Suoninen, A. 2014. Lasten mediabarometri 2013. 0–8-vuotiaiden mediankäyttö ja sen muutokset vuodesta 2010. Nuorisotutkimusseura: verkkojulkaisuja 75. Viitattu 23.1.2018, <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/lastenmediabarometri2013.pdf>.

Suvilehto, P. 2014. Lasten kirjallisuus. Katselu- ja kuvakirjat. Teoksessa K. Karasma & P. Suvilehto (toim.) Ihmejuttuja ja tavattomia tarinoita. Lasten- ja nuortenkirjallisuuden maailma. Helsinki: BTJ Finland, 17–25.

Tapola, K. 2017. Takaisin kivityömaalle. Teoksessa K. Vajjärvi (toim.) Lohikäärme kylpyhuoneessa ja muuta lastenkulttuuria. Turku: Cultura, 18–29.

Tieteen termipankki 2017. Fantasiakirjallisuus. Viitattu 12.4.2018, <http://www.tieteentermipankki.fi/wiki/Kirjallisuudentutkimus:fantasiakirjallisuus>.

Tilastokeskus 2018. Kuntien avainluvut: Kemi. Viitattu 20.5.2018, <https://www.stat.fi/tup/alue/kuntienavainluvut.html#?year=2017&active1=240>.

Toiviainen, M. 2016. Mikä ihmeen #pojatkinlukee? Viitattu 14.4.2018, <http://rosvot.fi/kalenteri-karju/mika-ihmeen-pojatkinlukee>.

Vettenranta, J., Välijärvi, J., Ahonen, A., Hautamäki, J., Hiltunen, J., Leino, K., Lähteinen, S., Nissinen, K., Nissinen, V., Puhakka, E., Rautopuro, J. & Vainikainen, M-P. 2016. PISA 15 ensituloksia: Huipulla pudotuksesta huolimatta. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2016:41. Viitattu 24.1.2018, <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79052/okm41.pdf>.

Vilka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen oppinäytetyö. Helsinki: Tammi

Ylönen, H. 2000. Lohditut linnut: satujen merkitys lapsille. 1. painos. Helsinki: Tammi.

Tartu kirjaan! Lukudiplomi innostaa ja kannustaa lukemaan

Kemin kaupunginkirjaston lukudiplomimateriaali

**Armi Rasilainen OAMK
Kirjasto- ja tietopalvelualan ko.**

Sisällysluettelo

Lukijalle.....	3
Tietoa kirjaston henkilökunnalle	4
Tietoa oppilaiden huoltajille.....	6
Tietoa opettajille.....	8
Lukudiplomitehtävät 1.–6.-lk.....	11
Lukudiplomitehtävät 7.–9.-lk.....	13
Diplomivihko 1.–2. lk.	15
Diplomivihko 3.–4. lk.	24
Diplomivihko 5.–6. lk.	33
Diplomivihko 7.–9. lk.	42
Diplomitodistus 1.lk.	57
Diplomitodistus 2.lk.	58
Diplomitodistus 3.lk.	59
Diplomitodistus 4.lk.	60
Diplomitodistus 5.lk.	61
Diplomitodistus 6.lk.	62
Diplomitodistus 7.lk.	63
Diplomitodistus 8.lk.	64
Diplomitodistus 9.lk.	65

Lukijalle

Tämä materiaali sisältää Kemin kaupunginkirjaston lukudiplomiaineiston 1.–9.-luokkalaisille. Materiaali koostuu lukudiplomiohjeistuksista, lukudiplomitehtävistä, oppilaiden diplomivihoista sekä diplomitodistuksista. Materiaali on koottu yhteen, jotta lukijan on helpompi saada yleiskäsitys lukudiplomista.

Lukudiplomia koskevat ohjeistukset on laadittu erikseen kirjaston henkilökunnalle, oppilaiden huoltajille sekä opettajille. Ohjeistusten on tarkoitus antaa yleistä tietoa lukudiplomista kunkin ryhmän erityispiirteet huomioiden. Kirjaston ohjeistuksessa keskitytään lukudiplomin esilläpitoon, oppilaiden huoltajille suunnatussa ohjeistuksessa kodin näkökulmaan ja opettajien ohjeistuksessa koulun näkökulmaan.

Oppilaiden ohjeistus sisältyy kunkin luokan lukudiplomivihkoon. Vihot on laadittu 1.–2., 3.–4., 5.–6. ja 7.–9. luokille. Vihot on tarkoitettu oppilaan henkilökohtaiseen käyttöön, ja niistä löytyy ohjeistuksen lisäksi kunkin ryhmän kirjalistat sekä taulukko, johon luetut kirjat on määrä merkitä.

Toivon, että lukudiplomi houkuttelee uusia lukijoita kirjallisuuden pariin ja antaa lukuelämyksiä myös niille, jotka ovat jo löytäneet lukemisen ilon!

Oulussa toukokuussa 2018

Armi Rasilainen

Lukudiplomi innostaa ja kannustaa lukemaan!

Tietoa kirjaston henkilökunnalle

Kemin kouluissa on mahdollisuus suorittaa vapaaehtoinen lukudiplomi. Lukudiplomi on kehitetty osaksi kirjaston ja koulun välistä yhteistyötä. Kirjasto tarjoaa lukudiplomin ja diplomikirjat, ylläpitää lukudiplomia sekä huolehtii diplomimateriaalin koulujen saataville. Koulun tehtäväksi jää valvoa diplomin suorittamista, tulostaa diplomimateriaali ja jakaa diplomitodistukset.

Lukudiplomin tarkoitus on sekä herättää että ylläpitää lapsen ja nuoren lukuharrastusta, vahvistaa lukutaitoa ja motivoida lukemisen pariin. Lukudiplomia kannattaa varsinkin alkuvaiheessa markkinoida ja tuoda esille aktiivisesti. Kyseessä on uusi, upea kirjaston palvelu.

Kirjasto voi esimerkiksi:

- nostaa diplomikirjoja esiin muun muassa erillisen diplomikirjatelineen ja diplomikirjanäyttelyiden avulla
- lisätä diplomikirjoihin vaikka tarran ”diplomikirja” – erottuu selvästi
- laatia diplomikirjalistoista lasten- ja nuortenosastolle kansion, jota asiakkaat voivat helposti selata
 - kuvalliset kirjalistat ovat hyvä ja selkeä vaihtoehto, kirjan kansikuvat auttavat konkretisoimaan ja tuomaan elävällä tavalla esiin kirjan sisältöä
- kertoa lukudiplomista kirjavinkkausten ja kirjaston esittelyjen yhteydessä
 - lukudiplomikirjojen vinkkaus
- laatia mainoksia ja julisteita, sekä paperisia että virtuaalisia
 - huomio visuaaliseen kiinnostavuuteen
 - mainos kirjaston info-televisioon
- kertoa lukudiplomista paikallismediassa
- markkinoida lukudiplomia sosiaalisessa mediassa
- kertoa lukudiplomista kouluille ja opettajille sähköpostitse, tai mennä puhumaan diplomista kouluille tai koulun vanhempainiltoihin
- järjestää yhteisiä diplomikirjojen lukutuokioita
- järjestää koulun kanssa yhteistyössä näyttelyjä oppilaiden tekemistä diplomitehtävistä
- kannustaa lapsia lukemaan diplomikirjoja lukukoiralle.

Alussa kannattaa varautua siihen, että vanhemmat, lapset ja koulun henkilökunta esittävät lukudiplomia koskevia kysymyksiä. Varaudu siis vastaamaan niihin.

Diplomista ja sen suorittamisesta kannattaa tietää ainakin tämä:

1. Kirjasto vastaa kirjojen saatavuudesta, kirjalistojen sisällöstä ja päivittämisestä. Listoja päivitetään tarpeen mukaan.
2. Koulu vastaa diplomisuoritusten valvomisesta, tehtävien tekemisestä sekä diplomitodistusten jakamisesta.
3. Diplomimateriaaliin on linkki Kemin kaupunginkirjaston kotisivuilla.
4. Diplomi on tarkoitettu 1.–9.-luokkalaisille. Joka vuosi luetaan tietty määrä kirjoja (alakoululaiset **kuusi** ja yläkoululaiset **seitsemän**).
5. Kirjalistat on suunniteltu 1.–2.-, 3.–4.-, 5.–6.- ja 7.–9.-luokkalaisille. Luettavat kirjat valitaan erilaisista kirjaryhmistä. Näitä ryhmiä ovat esimerkiksi sadut ja klassikot, kuvakirjat, kaunokirjallisuus, tietokirjat, sarjakuvat ja erilaiset genrekirjat.
6. Kirjalistoilta löytyy myös helppolukuisempia vaihtoehtoja. Niiden merkinä kirjan nimen perässä on tähti (*).
7. Oppilas sopii opettajan kanssa, jos hän haluaa lukea kirjan, jota ei ole merkitty kirjalistaan.
8. Kun yhden lukuvuoden kirjämäärä on luettu, saa lukija palkinnoksi diplomitodistuksen.
9. Diplomikirjoja voi varata ilmaiseksi kaikista Lapin kirjastoista.
10. Opettaja voi soveltaa diplomia oman harkintansa mukaan vastaamaan oppilaidensa tarpeita.

Diplomia kannattaa luonnollisesti päivittää säännöllisin väliajoin. Oppilaiden mielipiteitä voi olla hyvä kuulostella ja teettää opettajilla vaikkapa tietyn ajan kuluttua kysely, miten lukudiplomi on otettu vastaan ja miten se on toiminut.

Innostavaa ja antoisaa yhteistyötä!

Lukudiplomi innostaa ja kannustaa lukemaan!

Tietoa oppilaiden huoltajille

Kemin kouluissa on mahdollisuus suorittaa vapaaehtoinen lukudiplomi. Lukudiplomi on osa kirjaston ja koulun välistä yhteistyötä. Kirjasto tarjoaa lukudiplomin ja ylläpitää sitä, koulu puolestaan valvoo diplomin suorittamista, tulostaa diplomimateriaalin ja jakaa diplomitodistukset. Kodin **tärkeänä tehtävänä** on kannustaa lasta lukemaan ja tarpeen mukaan auttaa lasta diplomikirjojen valitsemisessa ja etsimisessä. Tärkeää on, että lapsi ja nuori saa kuitenkin itse päättää, minkä kirjan hän tahtoo lukea. Kirjaston henkilökunta auttaa mielellään valinnassa ja etsimisessä! Kirjoja voi myös tarvittaessa varata ilmaiseksi muista Lapin kirjastoista.

Lukudiplomin kautta oppilas voi helpolla ja palkitsevalla tavalla tutustua lukuharrastukseen ja erilaisiin kirjallisuuden lajeihin. Lukeminen on hauskaa, mutta ennen kaikkea hyödyllistä. Hyvä lukutaito on välttämätöntä nykyisessä yhteiskunnassa. Se antaa pohjan koulussa pärjäämiselle ja menestykselle niin opiskeluissa kuin yksityis- ja työelämässäkin.

Lukudiplomista on myös muuta hyötyä, se:

- tarjoaa lukuelämyksiä ja herättää lukijassa tunteita
 - kartuttaa yleissivistystä, monipuolistaa sanavarastoa ja antaa virikkeitä mielikuvitukselle
 - innostaa lasta kirjallisuuden pariin ja vahvistaa lukumotivaatiota
 - herättää ja ylläpitää lukuharrastusta.
-

Lukudiplomin voi suorittaa joka vuosi. Jokaiselle luokalle on tarjolla oma diplominsa. Luettavat kirjat valitaan luokkakohtaisilta kirjailistoilta. Listoissa on otettu huomioon myös heikommät lukijat, helppolukuisemmat vaihtoehdot on erikseen merkitty. Oppilas voi myös suorittaa alempien luokka-asteiden lukudiplomin, jos se on jostain syystä jäänyt suorittamatta ja hän haluaa suorittaa sen. Luettavat kirjat valitaan silloin sen luokan kirjailistalta, jonka diplomia suoritetaan.

Lukudiplomia varten alakoulun oppilas valitsee ja lukee vuosittain **kuusi** kirjaa. Kirjat on jaoteltu listalla kuuteen ryhmään, eli oppilas lukee **yhden kirjan kustakin ryhmästä**. Yläkoulun oppilas lukee vuosittain yhteensä **seitsemän** kirjaa, jotka valitaan yhdeksästä eri ryhmästä. Kaikista ryhmistä ei siis tarvitse lukea kirjaa, vaan oppilas voi osittain itse valita mistä ryhmästä kirjan lukee. Tarkemmat ohjeet ovat oppilaan diplomivihossa.

Kirjat voi lukea siinä järjestyksessä, kuin itse tahtoo. Kirjasarjoista voi lukea minkä tahansa osan, vaikka sitä ei olisi erikseen listassa mainittu. Opettajan kanssa voi sopia, jos oppilas tahtoo lukea jonkin kirjan, jota listassa ei ole mainittu. Opettajan kanssa voi myös sopia, jos tahtoo lukea kirjan e-kirjana, kuunnella äänikirjana tai lukea muulla kuin suomen kielellä. Ne, joilla on todettu lukemiseste, voivat suorittaa diplomin Celian avulla.

Oppilas saa koulusta diplomivihon, josta löytyy kirjalistat ja taulukko, johon hän merkitsee luetut kirjat. Jokaiseen luettuun kirjaan liittyy myös pieni tehtävä. Opettaja päättää, teettääkö hän oppilaallaan tehtäviä. Jos opettaja ei teetä tehtäviä, voidaan lukusuoritusta seurata jollain muulla tavalla – esimerkiksi huoltajan allekirjoituksella, kun diplomikirja on luettu. Tarvittaessa opettaja ohjeistaa asiasta tarkemmin.

Kun oppilas on lukenut kaikki yhden lukudiplomin suorittamiseen kuuluvat kirjat, saa hän opettajalta diplomitodistuksen. Opettaja päättää diplomitodistusten jakamisen ajankohdan.

**Lisätietoa lukudiplomin suorittamisesta saa
Kemin kaupunginkirjastosta!**

Lukudiplomi innostaa ja kannustaa lukemaan!

Tietoa opettajille

Kemin kouluissa on mahdollisuus suorittaa vapaaehtoinen lukudiplomi. Lukudiplomi on kehitetty osaksi kirjaston ja koulun välistä yhteistyötä. Kirjasto tarjoaa lukudiplomin ja diplomikirjat sekä ylläpitää lukudiplomia. Koulun tehtäväksi jää valvoa diplomin suorittamista, tulostaa diplomi-materiaali ja jakaa diplomitodistukset.

Lukudiplomin vapaaehtoisuuteen kuuluu sen vapaaehtoisuuden lisäksi se, että myös sen teettäminen on opettajille vapaaehtoista. Lukudiplomin suorittamisesta on kuitenkin paljon hyötyä oppilaille. Lukeminen vahvistaa lukutaitoa. Hyvä lukutaito puolestaan auttaa oppilasta pärjäämään koulussa ja myöhemmin työelämässä.

Lukudiplomin muita hyötyjä:

- tutustuttaa oppilaan helpolla ja palkitsevalla tavalla erilaisiin kirjallisuudenlajeihin
 - kartuttaa yleissivistystä, monipuolistaa sanavarastoa ja antaa virikkeitä mielikuvitukselle
 - innostaa lasta kirjallisuuden pariin ja vahvistaa lukumotivaatiota
 - herättää ja ylläpitää lukuharrastusta ja lukutaitoa.
-

Lukudiplomin voi suorittaa joka vuosi. Jokaiselle luokalle on tarjolla oma diplominsa. Luettavat kirjat valitaan luokkakohtaisilta kirjailistoilta. Listoissa on otettu huomioon myös heikommat lukijat, helppolukuisemmat vaihtoehdot on erikseen merkitty (*). Oppilas voi myös suorittaa alempien luokka-asteiden lukudiplomin, jos se on jostain syystä jäänyt suorittamatta ja hän haluaa suorittaa sen. Luettavat kirjat valitaan silloin sen luokan kirjailistalta, jonka diplomia suoritetaan.

Opettaja voi ottaa diplomin suorittamisen osaksi opetusta. Opettaja voi esimerkiksi lukea diplomikirjaa ääneen luokan yhteisillä lukutunneilla, ja kirjan luettuaan antaa oppilaille suoritusmerkinnän. Diplomi on työkalu, jota opettaja voi harkintansa mukaan muokata ja mukauttaa vastaamaan oman luokkansa ja opetuksensa tarpeita.

Opettaja tulostaa oppilaalle diplomivihon, josta löytyy kirjalistat sekä taulukko, johon oppilas merkitsee luetut kirjat. Tulostettaviin materiaaleihin – diplomivihkoon, diplomitodistuksiin ja tehtävälisteriin – löytyy linkki Kemin kaupunginkirjaston verkkosivuilta. Yläkoulun oppilas voi halutessaan tulostaa diplomivihon ja tehtävälisterit itse.

Lukudiplomia varten alakoulun oppilas valitsee ja lukee vuosittain **kuusi** kirjaa. Kirjat on jaoteltu listalla kuuteen ryhmään, eli oppilas lukee **yhden kirjan kustakin ryhmästä**. Yläkoulun oppilas lukee vuosittain yhteensä **seitsemän** kirjaa, jotka valitaan yhdeksästä eri ryhmästä. Kaikista ryhmistä ei siis tarvitse lukea kirjaa, vaan oppilas voi osittain itse valita mistä ryhmästä kirjan lukee. Tarkemmat ohjeet ovat oppilaan diplomivihossa.

Kirjat voi lukea siinä järjestyksessä, kuin itse tahtoo. Kirjasarjoista voi lukea minkä tahansa osan, vaikka sitä ei olisi erikseen listassa mainittu. Oppilaan kanssa voi sopia, jos tämä tahtoo lukea jonkin kirjan, jota listassa ei ole mainittu. Opettaja päättää, sopiiko kirja listan aiheeseen ja onko kirja oppilaan taitotason huomioon ottaen sopiva.

Opettajan harkittavaksi jää, jos oppilas tahtoo lukea kirjan vaikkapa e-kirjana, kuunnella äänikirjana tai lukea muulla kuin suomen kielellä. Ne, joilla on todettu lukemisesta, voivat suorittaa diplomin Celiaa käyttäen. Tarkoitus on, että jokaisella oppilaalla olisi mahdollisuus lukudiplomin suorittamiseen.

Jokaiseen luettuun kirjaan liittyy pieni tehtävä. Tehtävät eivät ole diplomin suorittamisessa pääroolissa, vaan ne auttavat valvomaan, onko kirja luettu ja onko sen sisältö ymmärretty. Tehdyistä diplomitehtävistä voi järjestää vaikkapa pienen näyttelyn koululla tai kirjastolla.

Opettaja saa itse päättää, teettääkö hän oppilaillaan tehtäviä. Jos opettaja ei teetä tehtäviä, voidaan lukusuoritusta seurata jollain muulla tavalla – esimerkiksi huoltajan allekirjoituksella. Kun diplomikirja on luettu. Tarvittaessa opettaja ohjeistaa oppilaan huoltajia asiasta tarkemmin.

Kun oppilas on lukenut kaikki yhden lukudiplomin suorittamiseen kuuluvat kirjat, saa hän opettajalta diplomitodistuksen. Diplomitodistusten jakamisesta päättää opettaja. Jakamisesta voidaan tehdä myös koulukohtainen päätös, diplomitodistukset voidaan jakaa kaikille lukudiplomin suorittaneille esimerkiksi koulun kevätjuhlassa.

Koulu voi oman harkintansa mukaan palkita ahkeria lukijoita vaikkapa stipendillä, kun esimerkiksi alakoulun (1.–6.-luokat) tai yläkoulun (7.–9.-luokat) kaikki lukudiplomit on suoritettu. Koulut voivat myös harkita, tuleeko oppilaan todistukseen merkintä lukudiplomin suorittamisesta ja vaikuttaako diplomin suorittaminen positiivisesti äidinkielen arvosanaan. Esimerkiksi Oulun kaupunki suosittelee omassa lukudiplomissaan käytäntöä, että diplomin suorittaminen vaikuttaisi korottavasti äidinkielen ja kirjallisuuden arviointiin. (Oulun kaupunki 2018. Alakoulun kirjallisuusdiplomi. Viitattu 4.5.2018, <https://www.ouka.fi/oulu/kirjastoreitti/alakoulun-kirjallisuusdiplomi>).

Lisätietoa lukudiplomista ja sen suorittamisesta saa Kemin kaupunginkirjastosta!

LUKUDIPLOMITEHTÄVÄT 1.–6.-Ik.

Kun olet lukenut diplomikirjan:

- Valitse listalta yksi tehtävä ja tee se. Saman tehtävän voi tehdä korkeintaan kerran vuodessa, eli joka vuosi teet yhteensä **kuusi** erilaista tehtävää.
 - Kirjoita tehtävään tehtävän numero. Kun olet saanut tehtävän valmiiksi, sovi opettajan kanssa sen tarkistamisesta. Opettaja kuittaa suorituksen diplomivihkoosi.
 - Voitte sopia opettajan kanssa myös jostakin muusta suoritustavasta, jota ei tehtävälissä ole mainittu.
 - Jos opettajasi ei teetä tehtäviä, voit tehdä niitä halutessasi omaksi iloksesi!
-

Kirjan henkilöihin liittyvät tehtävät:

1. Piirrä tai kirjoita, mitä jollekin kirjan henkilölle tapahtuu tarinan jälkeen.
 2. Kerro jonkun kirjan henkilön luonteesta. Voit kirjoittaa tai tehdä mind-mapin.
 3. Piirrä kuva tai pilakuva jostakin kirjan henkilöstä.
 4. Mieti ja kirjoita, keneen kirjan henkilöön tahtoisit tutustua ja miksi.
 5. Kirjoita tekstiviesti tai kirje jollekin kirjan henkilölle.
 6. Mieti, kuka kirjan henkilöistä muistuttaa sinua eniten. Voit piirtää tai kirjoittaa.
 7. Tee lista kirjan henkilöistä. Voit myös piirtää.
 8. Piirrä tai kuvaile jonkun kirjan henkilön kotia.
-

Tapahtumiin ja juoneen liittyvät tehtävät:

9. Piirrä lyhyt sarjakuva jostakin kirjan tapahtumasta.
10. Piirrä kuva jostakin kirjan tapahtumapaikasta.
11. Kirjoita lyhyt uutinen jostakin kirjan tapahtumasta.
12. Kirjoita lyhyesti kuvaus kirjan juonesta.
13. Tee kartta kirjan maailmasta tai tapahtumapaikoista.
14. Etsi kuvia, jotka sopivat mielestäsi kirjan tapahtumiin tai tapahtumapaikkoihin.
15. Valitse juonesta jokin tärkeä tai jännittävä kohta. Piirrä siitä kuva, tai kirjoita, miksi valitsit kyseisen kohdan.
16. Etsi kirjasta viisi kysymystä ja kirjoita ne vastauksineen.

Tietokirjatehtävät:

17. Tee kirjasta kolme kysymystä ja kirjoita ne vastauksineen.
 18. Pidä kirjasta lyhyt tietokilpailu luokallesi.
 19. Kerro luokallesi tai kirjoita paperille, mitä olet kirjasta oppinut.
 20. Tee jotakin kirjan ohjeen mukaan (piirustus, leipomus, käsityö).
 21. Piirrä jokin kirjan aiheeseen liittyvä asia, tapahtuma tai esine.
 22. Piirrä tai kirjoita, mikä kirjassa kiinnosti sinua eniten.
 23. Etsi kirjasta 5 mielenkiintoista tietoa, ja kirjoita ne.
 24. Kerro lyhyesti, millainen kirja oli.
-

Runokirjatehtävät:

25. Piirrä jostakin runosta kuva tai sarjakuva.
 26. Poimi runosta riimiparit ja kirjoita ne paperille. Voit myös keksiä uusia riimejä.
 27. Etsi runoista mielestäsi hauskimmat sanat ja kirjoita ne.
 28. Kerro, mikä oli lempirunosi kirjassa ja miksi.
 29. Valitse jokin runo, ja tee siitä uusi runo kirjoittamalla sen sanat uuteen järjestykseen.
-

Muut tehtävät:

30. Etsi kirjasta mielestäsi erikoisia tai hauskoja sanoja ja kirjoita ne.
31. Suunnittele kirjalle uusi kansi.
32. Vinkkaa kirja luokkakavereillesi.
33. Kirjoita tai piirrä, mitä tavaroita kirjassa mainitaan.
34. Suunnittele ja tee kirjasta mainos.
35. Etsi ja kirjoita tietoja kirjailijasta. Merkitse käyttämäsi lähteet.
36. Etsi kirjasta jokin kohta, jonka luet ääneen luokallesi.
37. Tee lista kirjassa esiintyvistä tavaroista, paikoista tai vaikkapa ruoista.
38. Suunnittele ja laadi kirjasta lyhyt sanaristikko.
39. Etsi kirjasta 5-7 lausetta, joista pidät.
40. Jokin muu, opettajan kanssa sovittu tehtävä.

LUKUDIPLOMITEHTÄVÄT 7.–9.-Ik.

Kun olet lukenut diplomikirjan:

- Valitse listalta yksi tehtävä ja tee se. Saman tehtävän voi tehdä korkeintaan kerran vuodessa, eli joka vuosi teet yhteensä **seitsemän** erilaista tehtävää.
 - Kirjoita tehtävään tehtävän numero. Kun olet saanut tehtävän valmiiksi, sovi diplomin suorittamista valvovan opettajan kanssa sen tarkistamisesta. Opettaja kuittaa suorituksen diplomivihkoosi.
 - Voitte sopia opettajan kanssa myös jostakin muusta suoritustavasta, jota ei tehtävälissä ole mainittu.
-

Kirjan henkilöihin liittyvät tehtävät:

1. Esittele kirjan henkilöt. Kirjoita, piirrä tai tee mind-map.
 2. Etsi kirjaan uusi henkilö tai hahmo. Piirrä ja kerro, millainen tämä on ja miten tämä liittyy tarinaan.
 3. Laadi etsintäkuulutus jostakin kirjan roistosta tai pahiksesta.
 4. Piirrä joku kirjan henkilö ja kerro hänestä lyhyesti.
 5. Piirrä pilakuva jostakin kirjan henkilöstä.
 6. Etsi tietoa jonkun kirjan henkilön harrastuksesta.
 7. Laadi jollekin kirjan hahmolle profiili johonkin some-palveluun.
-

Tapahtumiin ja juoneen liittyvät tehtävät:

8. Piirrä kartta kirjan maailmasta tai tapahtumapaikoista.
9. Kirjoita joko uutinen tai lööppi jostakin kirjan tapahtumasta.
10. Tee jostakin tapahtumasta lyhyt sarjakuva.
11. Mieti, miten kirjan tapahtumat voisivat jatkua. Piirrä tai kirjoita.
12. Sijoita jokin kirjan tapahtuma ihan uuteen paikkaan (esim. avaruuteen). Kirjoita tapahtuma uusiksi.
13. Selosta lyhyesti kirjan juoni.
14. Etsi kirjasta jokin jännittävä, nolo tai hauska tapahtuma. Piirrä tai kerro siitä.

Tietokirjatehtävät:

15. Pidä kirjasta lyhyt tietokilpailu (esim. Kahoot!) luokillesi.
 16. Tee jotakin kirjan ohjeen mukaan (piirustus, leipomus, käsityö).
 17. Piirrä jokin kirjan aiheeseen liittyvä asia, tapahtuma tai esine.
 18. Laadi kirjan sisällöstä esite tai juliste.
 19. Etsi kirjasta mielestäsi 7 kiinnostavaa tietoa, ja kirjoita ne.
 20. Etsi lisätietoa jostakin kirjan aiheesta. Merkitse lähteet.
-

Runo- ja novellikirjatehtävät:

21. Kuvita jokin lukemasi runo tai piirrä siitä sarjakuva.
 22. Kerro jostakin kirjan novellista tai piirrä siitä kuva.
 23. Kirjoita valitsemaasi runoon ylimääräinen säkeistö.
 24. Kerro runojen tai novellien aihepiiristä.
 25. Piirrä sarjakuva jostakin novellista.
 26. Tiivistä jonkin novellin sisältö lyhyeksi tekstiviestiksi.
-

Muut tehtävät:

27. Suunnittele ja toteuta kirjatrailerit tai kirjavinkki vaikkapa YouTubeen.
28. Etsi kirjailijasta tietoa ja tee hänestä esittely. Merkitse käyttämäsi lähteet.
29. Etsi netistä lukemasi kirjan arvostelu ja kerro, oletko samaa vai eri mieltä kirjasta ja miksi.
30. Kerro, kenelle suosittelisit kirjaa ja miksi.
31. Suunnittele ja laadi kirjasta mainos, joko juliste tai video.
32. Kirjoita kirjalle uusi takakansiteksti.
33. Jokin muu opettajan kanssa sovittu tehtävä.

Kemin kaupunginkirjaston
LUKUDIPLOMI

Omistaja:

Diplomivihko 1.-2. lk.

Kemin kaupunginkirjaston lukudiplomi

Kemin kouluissa on mahdollisuus suorittaa vapaaehtoinen lukudiplomi. Voit sopia opettajasi kanssa lukudiplomin suorittamisesta. Lukudiplomi vie sinut mukaan jännittäviin seikkailuihin, hauskoihin tapahtumiin ja uusiin maailmoihin. Matkallasi tapaat monenlaisia tyyppisiä: erilaisia ihmisiä, viisaita eläimiä ja jopa puhuvia kasveja! Samalla kun koet erilaisia elämyksiä, tutustut myös erilaisiin kirjallisuuden lajeihin. Löydät kirjoista uusia sanoja ja sanavarastosi kasvaa. Tietokirjoja lukemalla tietosi ja taitosi karttuvat – ja voit jopa löytää itsellesi uuden harrastuksen tai ällistyttää ystäväsi kirjoista oppimillasi tempuilla!

Diplomin suorittaminen

Jokaiselle alakoulun luokalle on oma diplominsa ja joka vuosi luetaan yhteensä kuusi kirjaa. Tästä diplomivihkosta löydät luokallasi laaditut kirjallistat. Tutustu kirjoihin ja valitse jokaisesta ryhmästä sellainen kirja, joka sinua itseäsi kiinnostaa lukea. Voit lukea kirjat siinä järjestyksessä kuin itse haluat. Sovi opettajasi kanssa, jos haluat lukea kirjan e-kirjana, kuunnella äänikirjana tai lukea muulla kuin suomen kielellä.

Kun olet lukenut kirjan, merkitse kirjan tiedot tässä diplomivihossa olevaan luettujen kirjojen listaan. Pyydä opettajan tai vanhemman kuittaus listaan, kun olet lukenut kirjan. Kun olet lukenut kaikki kuusi kirjaa, saat opettajaltasi lukudiplomin. Diplomin jakamisen ajankohdasta päättää opettaja.

Jokaiseen luettuun kirjaan liittyy pieni tehtävä. Tehtävät löytyvät erilliseltä tehtävälialta. Voit sopia tehtävien tekemisestä ja tarkistamisesta opettajasi kanssa. On myös mahdollista, että opettajasi ei teetä tehtäviä, vaan kirjojen lukusuoritusta seurataan jollakin muulla tavalla, esimerkiksi huoltajan allekirjoituksella. Kun kirja on luettu ja mahdollinen tehtävä tehty, opettajasi tai huoltajasi lisää allekirjoituksensa luettujen kirjojen listaan.

Voit myös suorittaa alempien luokka-asteiden diplomin, jos se on jostain syystä jäänyt sinulta väliin ja haluat sen suorittaa. Luettavat kirjat valitaan sen luokan diplomikirjallistalta, jonka lukudiplomia suoritat.

Mukavia hetkiä lukudiplomin parissa!

1.–2. luokkien kirjalliset

Molempina lukuvuosina luetaan yksi kirja jokaisesta ryhmästä, yhteensä siis **kuusi** kirjaa vuodessa. Voit myös lukea kirjan, jota ei ole listassa. Sovi asiasta opettajan kanssa. Helppolukuisempi kertomakirjallisuus on merkitty tähdellä (*). Kirjasarjoista voi lukea minkä tahansa osan.

Kuvakirjat:

Andrén, Emelie: Ruuhkaa autokorjaamolla

Bright, Rachel: Kyllä, sanoi koala **TAI** Minun, sanoi orava

Brown, Peter: Herra Tiikeri villiintyy

Davies, Benji: Vaarin saari **TAI** Toivo ja valas **TAI** Toivo ja talviyö

Donaldson, Julia: Ruma viisikko

Hypen, Tuuli: Veikka ja talvi **TAI** jokin kirja *Veikka-sarjasta*

Hytönen, Ville: Kuka pelkää naamarikoiraa **TAI** Kuka tykkää röhinä-mummusta

Jeffers, Oliver: Lentävä pingviini **TAI** Löytöpingviini

Kanto, Anneli: Vilma Virtanen ja uimataito **TAI** Paavo Virtanen ja tyttöjen tavarat **TAI** jokin kirja *Viisi villiä Virtasta -sarjasta*

Klassen, Jon: Haluan hattuni takaisin

Kunnas, Mauri: Herra Hakkarainen harrastaa **TAI**

Kunnas, Mauri & Tarja: Herra Hakkaraisen seitsemän ihmettä

Pentti, Pipsa: Lyyli ja hurja Paperi-Hukka

Pitkänen, Pasi: Kadonneiden eläinten saari

Portin, Anja: Ava ja oikukas trumpetti

Rönns, Christel: Perin erikoinen muna

Stark, Ulf: Ennen näkymättömiä eläimiä

Teräs, Mila: Aurinkolinnut

Wieslander, Jukka: Mimmi Lehmä uimahallissa **TAI** jokin kirja *Mimmi Lehmä ja Varis -sarjasta*
Jokin muu kuvakirja

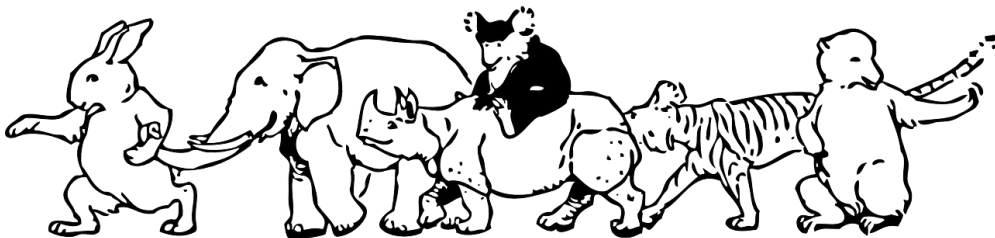

Sadut ja klassikot:

- Barklem, Jill:** Tiheikön väki kevätpuuhissa **TAI** jokin kirja *sarjasta*
- Bergström, Gunilla:** Mikko Mallikas on oikukas* **TAI** jokin kirja *Mikko Mallikas -sarjasta*
- Beskow, Elsa:** Tonttulan lapset **TAI** Peukalo-Liisa **TAI** jokin *Beskowin kuvakirja*
- Dahl, Roald:** Annok iplik **TAI** Nilviöt* **TAI** Tynkätyiset
- Dahle, Stefanie:** Mansikkahaltijatar: lumoavia satuja mansikkamaalta **TAI**
jokin *Mansikkahaltijatar-satukirja*
- Egner, Thorbjørn:** Hyppelihiiri Myökki-Pyökki-metsässä
- Hytönen, Ville:** Ötökkämaan tarinat **TAI** Ötökkämaan talvi
- Jansson, Tove:** Seikkailu merenpohjassa
- Karjalainen, Elina:** Uppo-Nalle **TAI** jokin kirja *sarjasta*
- Knutsson, Gösta:** Pekka Töpöhännän seikkailut **TAI** jokin *Pekka Töpöhäntä -kirja*
- Kunnas, Kirsi:** Punni **TAI** Tiitiäisen tarinoita
- Lindgren, Astrid:** Kultasiskoni **TAI** Metsässä ei ole ryöväreitä
- Peltoniemi, Sari:** Gattonautti ja muita arkisatuja
- Potter, Beatrix:** Petteri Kaniinin tarinat
Jokin muu satu tai klassikko
-

Runokirjat:

- Hytönen, Ville:** Hipinääasi apinahiisi
- Itkonen, Jukka:** Hirvi irstää **TAI** Aakkoslammas loksuhammas
- Korolainen, Tuula:** Haamuhetki kullan kallis
- Kunnas, Kirsi:** Hassut aakkoset **TAI** Kani Koipeliinin kuperkeikat
- Kynsijärvi, Elina:** Loruja ötököistä **TAI** jokin *Kynsijärven runokirja*
- Marttinen, Tittamari:** Riemukas metsäretki
- Nuotio, Eppu:** Hyttysenkesyttävä ja muita haaveammatteja **TAI** Näin pienissä kengissä
- Perkiö, Pia:** Huuhkajan hotelli
- Venho, Johanna:** Linnunmaitoa kainalokanoille
Jokin muu runokirja

Helppolukuiset kirjat:

Anrell, Lasse: Zlatan on tähti **TAI** jokin kirja *Futisjunnut-sarjasta*

Bagge, Tapani: Kotona **TAI** jokin kirja *Kaisa-sarjasta*

Doyle, Malachy: Jalkapalloaaveet **TAI** jokin kirja *Punainen banaani -sarjasta*

Eräpuro, Annika: Hili & Ola ja mahtoton Mauri **TAI** jokin kirja *Hili & Ola -sarjasta*

Gough, Julian: Karhu ja Kaniini: kaverin kamalat tavat **TAI** jokin kirja *Karhu ja kaniini -sarjasta*

Hirvonen, Hannu: Harvapäinen hirvi **TAI** Murisevassa metsässä **TAI** Tärisevä traktori

Huovi, Hannele: Suurkontio Tahmapää **TAI** jokin kirja *Suurkontio Tahmapää -kirja*

Kallioniemi, Tuula: Karoliina ja noidotut tossut **TAI** jokin kirja *Karoliina-sarjasta*

Kirkkopelto, Katri: Kaiken kadottajan arvoitus

Kivekäs, Ansu: Ykkösjätkät ilman jarruja **TAI** jokin kirja *Ykkösjätkät-sarjasta*

Marttinen, Tittamari: Lemmikkien hotelli **TAI** jokin kirja *Leon lemmikkiuutiset -sarjasta*

Niemelä, Reetta: Ystäväni Uljas **TAI** jokin kirja *Tikkumäki-sarjasta*

Nordqvist, Margareta: Justus-ponin seikkailu

Olczak, Martin: Megajätkä: suuri salaisuus **TAI** Megajätkä ja kaksoisolennon arvoitus

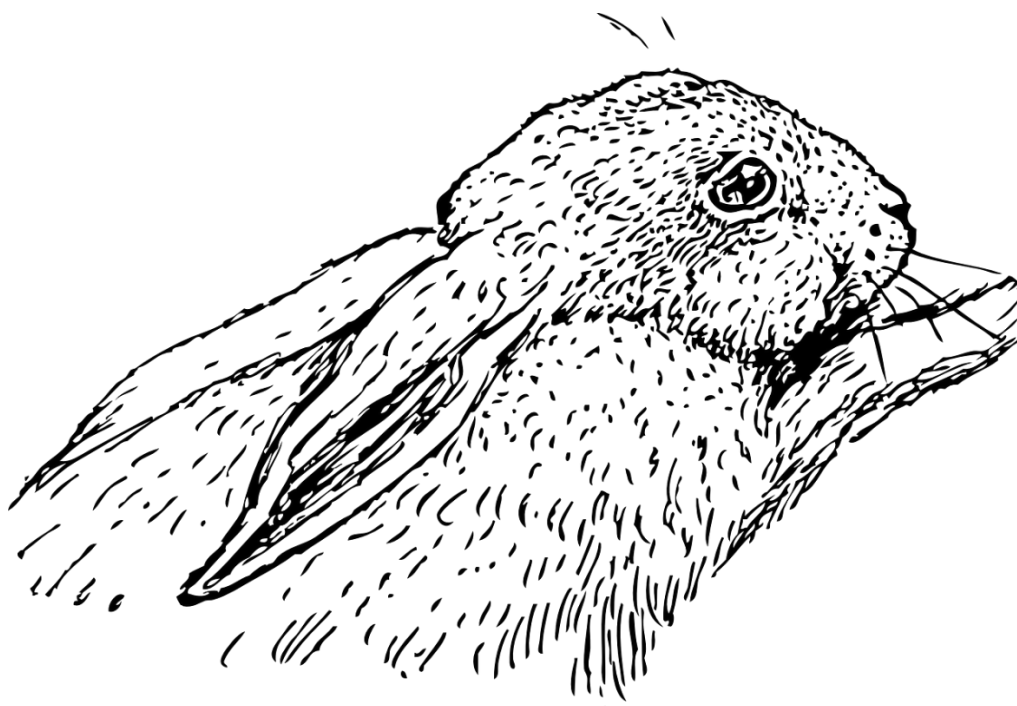
Parvela, Timo: Paten aikakirjat **TAI** jokin kirja *Pate-sarjasta*

Saarinen, Teemu: Mummoni on pankkirosvo **TAI** **Kataja, Sampo:** Pab-lon pot-ku **TAI** jokin kirja *Werner-sarjasta*

Schmacht, Andreas: Leonardo Loikka ja salaperäiset tomaattisammakot

Tolonen, Tuutikki: Auttamistoimisto Luna **TAI** **Lipasti, Roope:** Lätkä-Lauri ja ihmeräpylä **TAI** jokin kirja *Lukupalat-sarjasta*

Jokin muu helppolukuinen kirja

Lasten kertomakirjallisuus:

Barrows, Annie: Isa + Bea* **TAI** jokin kirja *sarjasta*

Bosco, Manuela & Tola, Pamela: Pöytä joka tahtoi kodin

Colfer, Eoin: Tohtori Anna-Liisa

Hai, Magdalena: Kumivamahainen kissa

Huovi, Hannele: Urpo ja Turpo* **TAI** jokin kirja *sarjasta*

Kaskela, Markku: Mustasilmä

Kuutti, Maria: Anna ja Elvis kylpylässä* **TAI** jokin kirja *Anna ja Elvis -sarjasta*

Lagercrantz, Rose: Onnentyttö Dunne* **TAI** jokin kirja *Dunne-sarjasta*

Marttinen, Tittamari: Aada ja jääkarhu: hauska kaupunkiretki* **TAI** jokin kirja *sarjasta*

Parvela, Timo: Ella ja kaverit menevät metsään **TAI** jokin kirja *sarjasta*

Rekola, Teija: Eetu ja ruma rusina **TAI** Eetu ja nokkelat neropatit

Saarikoski, Saska: Meidän isä on hammaspeikko

Savisaari, Aila: Ponku, Peetu ja helppo nakki **TAI** jokin kirja *Ponku ja Peetu -sarjasta*

Snellman, Maami: Jaakko Enkeli Lentokenttä katoaa

Teräs, Mila: Telma ja tarinoiden talo **TAI** jokin kirja *Telma-sarjasta*

Venho, Johanna: Opossumi repussa

Viherjuuri, Heidi: Hilja ja vihreän talon kesä **TAI** jokin kirja *Hilja-sarjasta*

Jokin muu lasten- tai nuortenkirja

Tietokirjat (kirjastoluokka suluissa):

- Anttila, Juhani:** Popin ja pikkukarhun avaruusmatka (85.22 kuvakirjat)
- Butterworth, Chris:** Välipalani: mistä ruoka tulee (67.7)
- Dodson, Emma:** Ällökirja (59.1) **TAI** Ällö eläinkirja (58.9)
- Ekstedt, Katarina:** Eetu pelaa jääkiekkoa (85.22)
- Englert, Christoph:** Määränpäänä avaruus (52.2)
- Helsby, Genevieve:** Eläinten musiikkiopisto (78)
- Henttonen, Juha:** Miina ja Manu kierrättävät (85.22 kuvakirjat)
- Hiltunen, Elina:** Matka ohjelmoinnin maailmaan (61.3) **TAI** jokin kirja *sarjasta*
- Jackson, Tom:** Mahtava dinosauruskirja (55.4)
- Kunnas, Mauri:** Hauska eläinkirja (58.1)
- Kysymysten kirja... miksi? (03) **TAI** Kysymysten kirja... dinosaurukset (55.4) **TAI**
jokin kirja *Kysymysten kirja -sarjasta*
- Mikkelinen, Jerry & Ollila, Jussi:** Maltti ja Valtti liikenteessä (85.22 kuvakirjat)
- Mäkilä, Elli & Roikonen, Jii:** Nettitaidot (61.72)
- Rottböhl, Grethe:** Minun liikennekirjani (69.6) **TAI** Minun polkupyöräkirjani (69.62)
- Ruuska, Kerttu:** Elsa luistelemassa **TAI** Elsa uimahallissa **TAI** Elsa ja Lauri matkustavat **TAI**
Elsa ja Lauri juhlista (85.22 kuvakirjat)
- Strauß, Daniela:** Linnut luonnollisessa koossa (58.12)
- Säfström, Maja:** Tärkeitä tietoja eläimistä (58.9)
- Thomas, Isabel:** Tuuli (55.5) **TAI** jokin kirja *Mitä ihmettä! -sarjasta*
- Uutela, Venla-Maria:** Keppari (79.84) **TAI** Keppihevosten varusteet (79.84)
- Vaismaa, Marketta:** Vesikirja (55.6)
- Varpu, Maarit:** Eläimet puuhissaan (58.9)
- Jokin muu tietokirja*

1. luokalla lukemani kirjat

	Kirjailijan ja kirjan nimi	Mielipiteeni kirjasta	Päiväys	Aikuisen kuittaus
Kuvakirjat		☆☆☆☆☆		
Sadut ja klassikot		☆☆☆☆☆		
Runokirjat		☆☆☆☆☆		
Helppolukuiset kirjat		☆☆☆☆☆		
Lasten kertomakirjallisuus		☆☆☆☆☆		
Tietokirjat		☆☆☆☆☆		

Lopullinen suorituspäivä ja opettajan allekirjoitus:

_____ / _____ / _____

Paljon onnea!

Olet nyt suorittanut 1. luokan lukudiplomin!

2. luokalla lukemani kirjat

	Kirjailijan ja kirjan nimi	Mielipiteeni kirjasta	Päiväys	Aikuisen kuittaus
Kuvakirjat		☆☆☆☆☆		
Sadut ja klassikot		☆☆☆☆☆		
Runokirjat		☆☆☆☆☆		
Helppolukuiset kirjat		☆☆☆☆☆		
Lasten kertomakirjallisuus		☆☆☆☆☆		
Tietokirjat		☆☆☆☆☆		

Lopullinen suorituspäivä ja opettajan allekirjoitus:

_____ / _____ / _____

Paljon onnea!

Olet nyt suorittanut 2. luokan lukudiplomin!

Kemin kaupunginkirjaston
LUKUDIPLOMI

Omistaja:

Diplomivihko 3.-4. lk.

Kemin kaupunginkirjaston lukudiplomi

Kemin kouluissa on mahdollisuus suorittaa vapaaehtoinen lukudiplomi. Voit sopia opettajasi kanssa lukudiplomin suorittamisesta. Lukudiplomi vie sinut mukaan jännittäviin seikkailuihin, hauskoihin tapahtumiin ja uusiin maailmoihin. Matkallasi tapaat monenlaisia tyyppisiä: erilaisia ihmisiä, viisaita eläimiä ja jopa puhuvia kasveja! Samalla kun koet erilaisia elämyksiä, tutustut myös erilaisiin kirjallisuuden lajeihin. Löydät kirjoista uusia sanoja ja sanavarastosi kasvaa. Tietokirjoja lukemalla tietosi ja taitosi karttuvat – ja voit jopa löytää itsellesi uuden harrastuksen tai ällistyttää ystäväsi kirjoista oppimillasi tempuilla!

Diplomin suorittaminen

Jokaiselle alakoulun luokalle on oma diplominsa ja joka vuosi luetaan yhteensä kuusi kirjaa. Tästä diplomivihkosta löydät luokallasi laaditut kirjalistat. Tutustu kirjoihin ja valitse jokaisesta ryhmästä sellainen kirja, joka sinua itseäsi kiinnostaa lukea. Voit lukea kirjat siinä järjestyksessä kuin itse haluat. Sovi opettajasi kanssa, jos haluat lukea kirjan e-kirjana, kuunnella äänikirjana tai lukea muulla kuin suomen kielellä.

Kun olet lukenut kirjan, merkitse kirjan tiedot tässä diplomivihossa olevaan luettujen kirjojen listaan. Pyydä opettajan tai vanhemman kuittaus listaan, kun olet lukenut kirjan. Kun olet lukenut kaikki kuusi kirjaa, saat opettajaltasi lukudiplomin. Diplomin jakamisen ajankohdasta päättää opettaja.

Jokaiseen luettuun kirjaan liittyy pieni tehtävä. Tehtävät löytyvät erilliseltä tehtävälialta. Voit sopia tehtävien tekemisestä ja tarkistamisesta opettajasi kanssa. On myös mahdollista, että opettajasi ei teetä tehtäviä, vaan kirjojen lukusuoritusta seurataan jollakin muulla tavalla, esimerkiksi huoltajan allekirjoituksella. Kun kirja on luettu ja mahdollinen tehtävä tehty, opettajasi tai huoltajasi lisää allekirjoituksensa luettujen kirjojen listaan.

Voit myös suorittaa alempien luokka-asteiden diplomin, jos se on jostain syystä jäänyt sinulta väliin ja haluat sen suorittaa. Luettavat kirjat valitaan sen luokan diplomikirjalialta, jonka lukudiplomia suoritat.

Mukavia hetkiä lukudiplomin parissa!

3.–4. luokkien kirjalliset

Molempina lukuvuosina luetaan yksi kirja jokaisesta ryhmästä, yhteensä siis **kuusi** kirjaa vuodessa. Voit myös lukea kirjan, jota ei ole listassa. Sovi asiasta opettajan kanssa. Helppolukuisempi kertomakirjallisuus on merkitty tähdellä (*). Kirjasarjoista voi lukea minkä tahansa osan.

Kuvakirjat ja sarjakuvat:

Child, Lauren: Miten satujen susista selvittäään

Hakkola, Kalle: Sanni & Joonas: Hugo-serkku **TAI** jokin *Sanni & Joonas -sarjakuva*

Katajavuori, Riina: Mennään jo naapuriin

Kontio, Tomi: Koira nimeltään kissa

Konttila, Tiina & Muhonen, Anne: Sirkus Rinkeli **TAI** Sirkus Rinkeli 2: suuri taikajahti (sarjakuva)

Kunnas, Mauri & Tarja: Koiramäen Martta ja Ruuneperi **TAI** jokin kirja *Koiramäki-sarjasta*

Lehtinen, Emilia: Kultra, voisitko syöstä tulta? **TAI** Ohjeita lohikäärmeiden kasvattajille **TAI** Prinsessa Wilhelmiina ja kohtalon lantti

Lindebaum, Pija: Henna ja hurjat hirvet **TAI** jokin kirja *Henna-sarjasta*

Lindeberg, Minna: Lumi Azharian yllä

Majaluoma, Markus: Sairaana siisti kipsi

Nousiainen, Inka: Yökirja

Paloniemi, Milla: Veera ja minä (sarjakuva)

Vehniäinen, Jarkko: Kamala luonto: Pentukirja

Pearson, Luke: Hilda ja kivipeikko (sarjakuva)

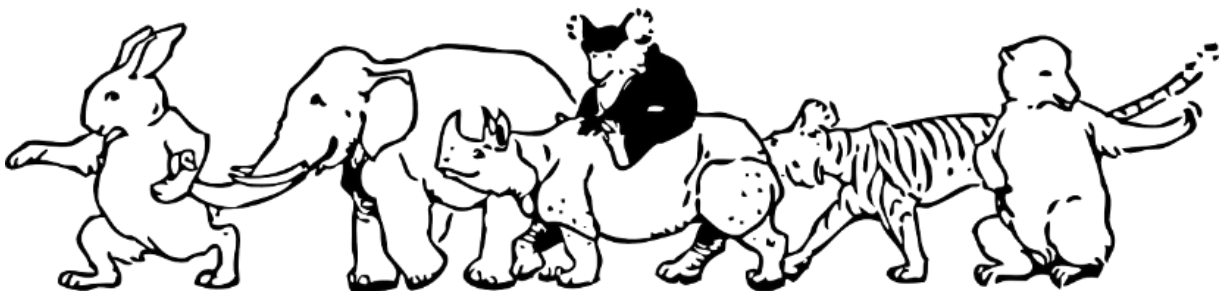
Reittu, Ninka: Kämpälät kohti seikkailua **TAI** jokin kirja *Messi ja Mysteeri -sarjasta*

Savtchenko, Julia: Salainen sienikirja: professori Fungiuksen kadonneet muistiinpanot

Strid, Jakob Martin: Jättipäärynä joka kasvoi talon kokoiseksi

Wolf, Karina: Unettomat

Jokin muu kuvakirja tai sarjakuva

Sadut ja klassikot:

Blyton, Enid: Viisikko aarresaarella* **TAI** jokin kirja *sarjasta*

Bond, Michael: Karhu nimeltä Paddington **TAI** jokin *Paddington-kirja* **TAI** Olga da Polka

Dahl, Roald: Ilmarin ihmelääke **TAI** Kuka pelkää noitua **TAI** Iso kiltti jätti

Grahame, Kenneth: Kaislikossa suhisee

Itkonen, Jukka: Sorsa norsun räätälinä*

Kaiken maailman eläinsadut

Kurenniemi, Marjatta: Onnelin ja Annelin talo **TAI** jokin *Onneli ja Anneli -kirja*

Lagerlöf, Selma: Peukaloisen retket villihanhien seurassa

Lindgren, Astrid: Ronja Ryövärintytär **TAI** Mestarietsivä Blomkvist **TAI** jokin *Lindgrenin kirja*

Luts, Oskar: Pieni sarvipää

Pennanen, Lea: Piilomaan pikku aasi **TAI** Me leijonat **TAI** Kettusaari

Polva, Anni: Tiina **TAI** jokin kirja *sarjasta*

Quiroga, Horatio: Viidakkotarinoita

Salmela, Alexandra: Kirahviäiti ja muita hölmöjä aikuisia*

Spyri, Johanna: Pikku-Heidi **TAI** jokin kirja *Heidi-sarjasta*

Swan, Anni: Jänis Vemmelsäären seikkailuja **TAI**

Jänis Vemmelsäären ja Kettu Repolaisen seikkailuja

Uspenski, Eduard: Krokotiili Gena ja hänen ystävänsä **TAI** Fedja-setä, kissa ja koira **TAI**
jokin kirja *Fedja-setä -sarjasta*

Voipio, Myry: Ylipainoinen yksisarvinen ja muita kertomuksia
Jokin muu satu tai klassikko

Helppolukuiset kirjat:

Badger, Meredith: Yllättävä ystävä **TAI** Leirielämää

Bagge, Tapani: Kiljusen uusi herrasväki

Hakalahti, Niina: Tuukka-Omar ja minilapset **TAI** jokin kirja *Tuukka-Omar -sarjasta*

Hallberg, Lin: Maailman ihanin Sinttu **TAI** jokin kirja *Sinttu-sarjasta* **TAI** Eppu etsii kotia **TAI**
jokin kirja *Eppu-sarjasta*

Hirvonen, Hannu: Listahirmut **TAI** jokin kirja *sarjasta*

Jansson, Anna: Kadonnut pikkuveli **TAI** jokin kirja *Emil Wern tutkii -sarjasta*

Lehtinen, Tuula: Niko ja taistelu Jamijasta

Ljunggren, Magnus: Turnauspäivä **TAI** jokin kirja *Futaajat-sarjasta*

Lähteenmäki, Laura & Lähteenmäki, Ville: Salakari ja kartanon koirat **TAI**

jokin kirja *Salakari-sarjasta*

Nopola, Sinikka & Nopola, Tiina: Hetki lyö, Risto Räppääjä **TAI** jokin kirja *sarjasta TAI*

Heinähattu ja Vilttitossu **TAI** jokin kirja *sarjasta*

Noronen, Paula: Yökoulu **TAI** jokin kirja *sarjasta*

Tiainen, Marja-Leena: Maiju ja Bao

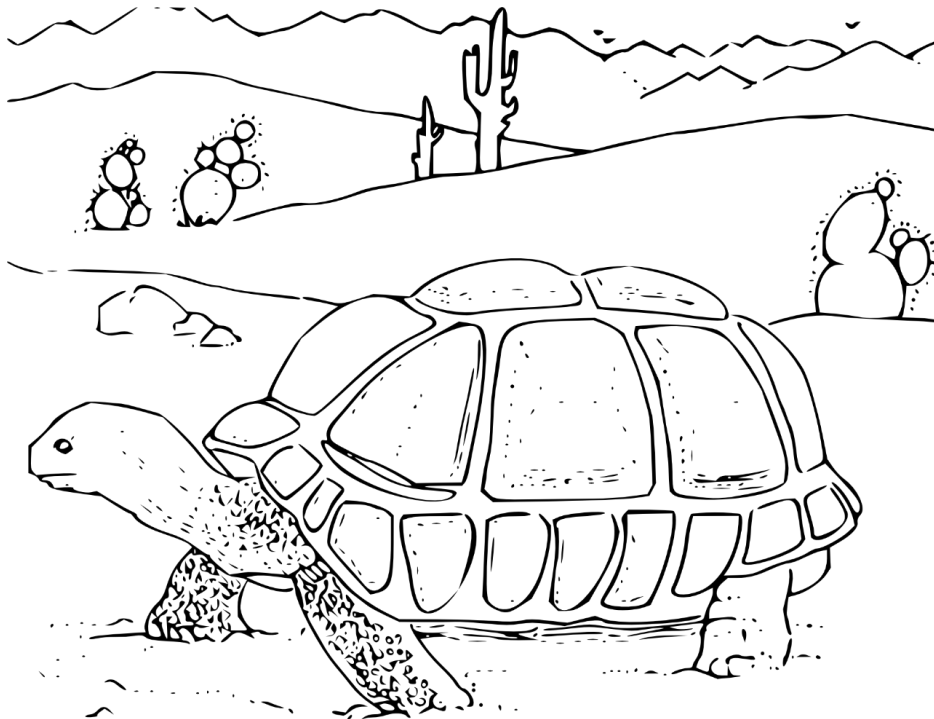
Tuomola, Johanna: Jäätelökioskin arvoitus **TAI** jokin kirja *Kivalan etsivät -sarjasta*

Webb, Holly: Jessi kaipaa kaveria **TAI** jokin *Webbin eläinkirja*

Veirto, Kalle: Etsivätoimisto Henkka & Kivimutka **TAI** jokin kirja *sarjasta*

Widmark, Martin: Polkupyörän arvoitus **TAI** jokin kirja *Lasse-Maijan etsivätoimisto -sarjasta*

Jokin muu helppolukuinen kirja

Lasten- ja nuorten kertomakirjallisuus:

Erlandsson, Karin: Helmenkalastaja

Foxley, Janet: Muncle Trogg: maailman pienin jättiläinen

Gaiman, Neil: Onneksi oli maitoa*

Heinänen, Saku: Zaida ja lumienkeli **TAI** jokin kirja *Zaida-sarjasta*

Helmi, Henna: Nellyn uudet kuviot* **TAI** jokin kirja *Ice Love -sarjasta*

Kaarla Riina & Sami: Arttu Tirttu herää henkiin* **TAI** jokin kirja *Arttu Tirttu -sarjasta*

Kanto, Anneli: Tulikärpäset **TAI** jokin kirja *Futistyttö-sarjasta*

Kolu, Siri: Me Rosvolat **TAI** jokin kirja *sarjasta TAI* Tervemenoa, Taika Taksinen **TAI**
jokin kirja *Taika Taksinen -sarjasta*

Krekelä, Katja: Hurjalinna **TAI** Säihky
Kunnas, Noora: Kaheli sakki ja kauhujen kaappi **TAI** jokin kirja *Kaheli sakki -sarjasta*
Littlewood, Kathryn: Lumoleipomo **TAI** jokin kirja *sarjasta*
Mäkipää, Jari: Masi Tulppa: pääsy kielletty **TAI** jokin kirja *Masi Tulppa -sarjasta* **TAI**
Etsiväkerho hurrikaani ja kadonneet kortit* **TAI** jokin kirja *Etsiväkerho Hurrikaani -sarjasta*
Nesbø, Jo: Tohtori Proktori ja pierupulveri **TAI** jokin kirja *Tohtori Proktori -sarjasta*
Noronen, Paula: Emilian päiväkirja: Supermarsu lentää Intiaan **TAI**
jokin kirja *Supermarsu-sarjasta* **TAI** Tagli ja Telle: tehtävä sirkussaarella **TAI** jokin kirja *sarjasta*
Onkeli, Kreetta: Kesä autokorjaamon yläkerrassa **TAI** Poika joka menetti muistinsa
Palviainen, Jukka-Pekka: Allu ja salainen ihailija **TAI** jokin kirja *Allu-sarjasta*
Reeve, Philip: Emily ja huvipuisto **TAI** Oliver ja meriperuukit **TAI** jokin *Reeven lastenkirja*
Salmi, Veera: Puluboin ja Ponin kirja **TAI** jokin kirja *Puluboi ja Poni -sarjasta*
Sandelin, Annika: Yokon yökirja **TAI** Kiusallista ja huipputärkeää: Yokon yökirja 2
Simukka, Salla: Sisarla
Strandberg, Mats: Yön hirviö
Tolonen, Tuutikki: Mörkövahti **TAI** Mörköreitti
Veirto, Kalle: Jyrsijöiden haaste* **TAI** jokin kirja *Sählymestarit-sarjasta*
Vostokov, Stanislav: Frosjan talo
Jokin muu lasten- tai nuortenkirja

Runokirjat:

Aho, Tuulia: Tähtienlaskijan runoja
Dahl, Roald: Elukat
Hirvonen, Hannu: Hui hai hajamieli!
Huovi, Hannele: Taikavuosi
Itkonen, Jukka: Tiira tiiraa tiiraa **TAI** Taikuri Into Kiemura
Kanto, Anneli: Älytön äyriäinen ja muita eläinriimejä
Kunnas, Kirsi: Tiitiäisen satupuu **TAI** Tiitiäisen kissa- ja koiraystävät
Mander, Sanna: Avain hukassa
Oster, Grigori: Huviksi ja haitaksi
Pothan, Piritta: Varoitus postinkantajalle!
Puhakka, Ismo: Hei hommiin!
Ruohonen, Laura: Allakka pullakka **TAI** Yökyöpelit **TAI** Tippukivitapaus
Tammi, Jari: Nakkikirja **TAI** Kakkikirja
Jokin muu runokirja

Tietokirjat (kirjastoluokka suluissa):

- Bagge, Tapani:** Hämeenlinnan Janne: kuinka Jannesta tuli Jean Sibeliuksen (85.22 kuvakirjat)
- Casta, Stefan:** Suuri hiirikirja (58.11)
- Cruz, Carlos da:** Kuninkaantie (92) **TAI** Suomen keskiaika lapsille (92.2)
- Hoffman, Mary:** Meidän ja muiden tunteet (14.16) **TAI** Meidän ja muiden vihreä kirja (50.1) **TAI** Meidän ja muiden kehot (59.1)
- Hurme, Vuokko:** Housuvaaran huvipuisto: huvipuistotietoa hurjastelijoille (85.22 kuvakirjat) **TAI** Pikkurillin käsikirja (59.6) **TAI** Peukalon käsikirja (30.15)
- Issakainen, Tytti:** A sanoi Agricola (85.22 kuvakirjat)
Jalkapallo: taitolaji (79.31)
- Kangas, Sinimaaria:** Keppareiden kyydissä (79.84)
- Kiiskilä, Jani:** Ikioma Itämeri: näkin kengissä pintaa syvemmälle (56.9)
- Kirkkopelto, Katri:** Soiva metsä: Jean Sibeliuksen matkassa (85.22 kuvakirjat)
- Korolainen, Tuula & Tulusto, Riitta:** Lasten oma vuosikirja (49.262)
- Lappalainen, Elina:** Nakki lautasella: mistä ruoka tulee? (67.4)
- Liukas, Linda:** Hello Ruby (61.3) **TAI** jokin kirja *sarjasta*
- Löhönen, Vesa:** Lasten lakikirja (30.8)
- Löytönen, Markku:** Viidakotanssi: tutkimusmatkaaja Rafael Karsten Ecuadorissa (99.14) **TAI** jokin *Löytösen tutkimusmatkaajista kertova kirja*
- Marttinen, Tittamari:** Voiko tuulipuvussa lentää? (88.2)
- Niemelä, Reetta:** Nähdään majalla, pörriäisagentit (56.8) **TAI** jokin kirja *Nähdään majalla -sarjasta*
- Socha, Piotr:** Mehiläinen
- Spilsbury, Louise:** On hienoa olla minä! (17.3)
- Valmu, Leena:** Filius ja elinkaikkeuden arvoitus (84.2) **TAI** Probus ja suuri suoliston taistelu (84.2)
TAI Odina ja uuden elämän alku (84.2)
Jokin muu tietokirja

3. luokalla lukemani kirjat

	Kirjailijan ja kirjan nimi	Mielipiteeni kirjasta	Päiväys	Aikuisen kuittaus
Kuvakirjat ja sarjakuvat		☆☆☆☆☆		
Sadut ja klassikot		☆☆☆☆☆		
Helppolukuiset kirjat		☆☆☆☆☆		
Lasten- ja nuorten kertomakirjallisuus		☆☆☆☆☆		
Runokirjat		☆☆☆☆☆		
Tietokirjat		☆☆☆☆☆		

Lopullinen suorituspäivä ja opettajan allekirjoitus:

_____ / _____ / _____

Paljon onnea!

Olet nyt suorittanut 3. luokan lukudiplomin!

4. luokalla lukemani kirjat

	Kirjailijan ja kirjan nimi	Mielipiteeni kirjasta	Päiväys	Aikuisen kuittaus
Kuvakirjat ja sarjakuvat		☆☆☆☆☆		
Sadut ja klassikot		☆☆☆☆☆		
Helppolukuiset kirjat		☆☆☆☆☆		
Lasten- ja nuorten kertomakirjallisuus		☆☆☆☆☆		
Runokirjat		☆☆☆☆☆		
Tietokirjat		☆☆☆☆☆		

Lopullinen suorituspäivä ja opettajan allekirjoitus:

_____ / _____ / _____

Paljon onnea!

Olet nyt suorittanut 4. luokan lukudiplomin!

Kemin kaupunginkirjaston
LUKUDIPLOMI

Omistaja:

Diplomivihko 5.-6. lk.

Kemin kaupunginkirjaston lukudiplomi

Kemin kouluissa on mahdollisuus suorittaa vapaaehtoinen lukudiplomi. Voit sopia opettajasi kanssa lukudiplomin suorittamisesta. Lukudiplomi vie sinut mukaan jännittäviin seikkailuihin, hauskoihin tapahtumiin ja uusiin maailmoihin. Matkallasi tapaat monenlaisia tyyppisiä: erilaisia ihmisiä, viisaita eläimiä ja jopa puhuvia kasveja! Samalla kun koet erilaisia elämyksiä, tutustut myös erilaisiin kirjallisuuden lajeihin. Löydät kirjoista uusia sanoja ja sanavarastosi kasvaa. Tietokirjoja lukemalla tietosi ja taitosi karttuvat – ja voit jopa löytää itsellesi uuden harrastuksen tai ällistyttää ystäväsi kirjoista oppimillasi tempuilla!

Diplomin suorittaminen

Jokaiselle alakoulun luokalle on oma diplominsa ja joka vuosi luetaan yhteensä kuusi kirjaa. Tästä diplomivihkosta löydät luokallasi laaditut kirjalistat. Tutustu kirjoihin ja valitse jokaisesta ryhmästä sellainen kirja, joka sinua itseäsi kiinnostaa lukea. Voit lukea kirjat siinä järjestyksessä kuin itse haluat. Sovi opettajasi kanssa, jos haluat lukea kirjan e-kirjana, kuunnella äänikirjana tai lukea muulla kuin suomen kielellä.

Kun olet lukenut kirjan, merkitse kirjan tiedot tässä diplomivihossa olevaan luettujen kirjojen listaan. Pyydä opettajan tai vanhemman kuittaus listaan, kun olet lukenut kirjan. Kun olet lukenut kaikki kuusi kirjaa, saat opettajaltasi lukudiplomin. Diplomin jakamisen ajankohdasta päättää opettaja.

Jokaiseen luettuun kirjaan liittyy pieni tehtävä. Tehtävät löytyvät erilliseltä tehtävälialta. Voit sopia tehtävien tekemisestä ja tarkistamisesta opettajasi kanssa. On myös mahdollista, että opettajasi ei teetä tehtäviä, vaan kirjojen lukusuoritusta seurataan jollakin muulla tavalla, esimerkiksi huoltajan allekirjoituksella. Kun kirja on luettu ja mahdollinen tehtävä tehty, opettajasi tai huoltajasi lisää allekirjoituksensa luettujen kirjojen listaan.

Voit myös suorittaa alempien luokka-asteiden diplomin, jos se on jostain syystä jäänyt sinulta väliin ja haluat sen suorittaa. Luettavat kirjat valitaan sen luokan diplomikirjalialta, jonka lukudiplomia suoritat.

Mukavia hetkiä lukudiplomin parissa!

5.–6. luokkien kirjalliset

Molempina lukuvuosina luetaan yksi kirja jokaisesta ryhmästä, yhteensä siis **kuusi** kirjaa vuodessa. Voit myös lukea kirjan, jota ei ole listassa. Sovi asiasta opettajan kanssa. Helppolukuisempi kertomakirjallisuus on merkitty tähdellä (*). Kirjasarjoista voi lukea minkä tahansa osan.

Sarjakuvat:

Bravo, Émile: Kultakutri ja seitsemän kääpiökarhua **TAI** Kaunotar ja kääpiökarhut **TAI**

Seitsemän nälkäistä kääpiökarhua

Charlier, Jean-Michel: Punaparta: Karibian demoni

Colfer, Eoin: Artemis Fowl: sarjakuvaversio

Franquin, André: Pieleen menee **TAI** jokin *Niilo Pielinen -sarjakuva*

Gosciny: Asterix ja Kleopatra **TAI** jokin *Asterix-sarjakuva* (myös muita tekijöitä)

Herge: Tintti Neuvostojen maassa **TAI** jokin *Tintti-sarjakuva*

Juba: Minerva: Sipulirengassuon vanki **TAI** jokin *Minerva-sarjakuva*

Koskela, Ilpo: Rajalinja

Morris: Arkajalka **TAI** jokin *Lucky Luke -sarjakuva* (myös muita tekijöitä)

Muhonen, Anne: Universumin avain

Neel, Julien: Päiväkirjaelämää **TAI** jokin *Mimu-sarjakuva*

Rinne, Miha: Lopunperä **TAI** jokin kirja *sarjasta*

Takahashi, Yoshihiro: Karhukoira Gin syntyy! **TAI** jokin *Hopeanuoli-sarjakuva*

Telgemeier, Raina: Hymy **TAI** Siskot

Jokin muu sarjakuvakirja

Sadut ja fantasia:

Collins, Suzanne: Ylismaan Gregor **TAI** jokin kirja *Alismaan tarinat -sarjasta*

Cowell, Cressida: Näin koulutat lohikäärmeesi **TAI** Opi lohikärmeskieltä **TAI** Merirosvoilun alkeet

Grey, Jacob: Varismiekka **TAI** jokin kirja *Kraa-trilogiasta*

Heikkilä, Mervi: Revonpuro

Helakisa, Kaarina: Sinitukkainen tyttö ja muita satuja

Hurme, Vuokko: Kiepaus

Isto, Sanna: Maan alaiset

Koskinen, Juha-Pekka: Haavekauppias **TAI** jokin kirja *Haavekaupunki-sarjasta*

Laulajainen, Leena: Hopeasarvinen poro: satuja Lapista

Lipasti, Roope: Viikinkisolmu* **TAI** jokin kirja *Viikinki-trilogiasta*

Meloy, Colin: Sysimetsä **TAI** jokin kirja *Sysimetsän kronikat -sarjasta*

Parland, Milena: Kun kuu nauroi

Parvela, Timo & Sortland, Bjørn: Kepler62: Kirja yksi: kutsu* **TAI** jokin kirja *Kepler62 -sarjasta*

Peltoniemi, Sari: Taivazalan joutsen **TAI** jokin kirja *Avaimenkantaja-trilogiasta*

Puikkonen, Arja: Äänihäkki

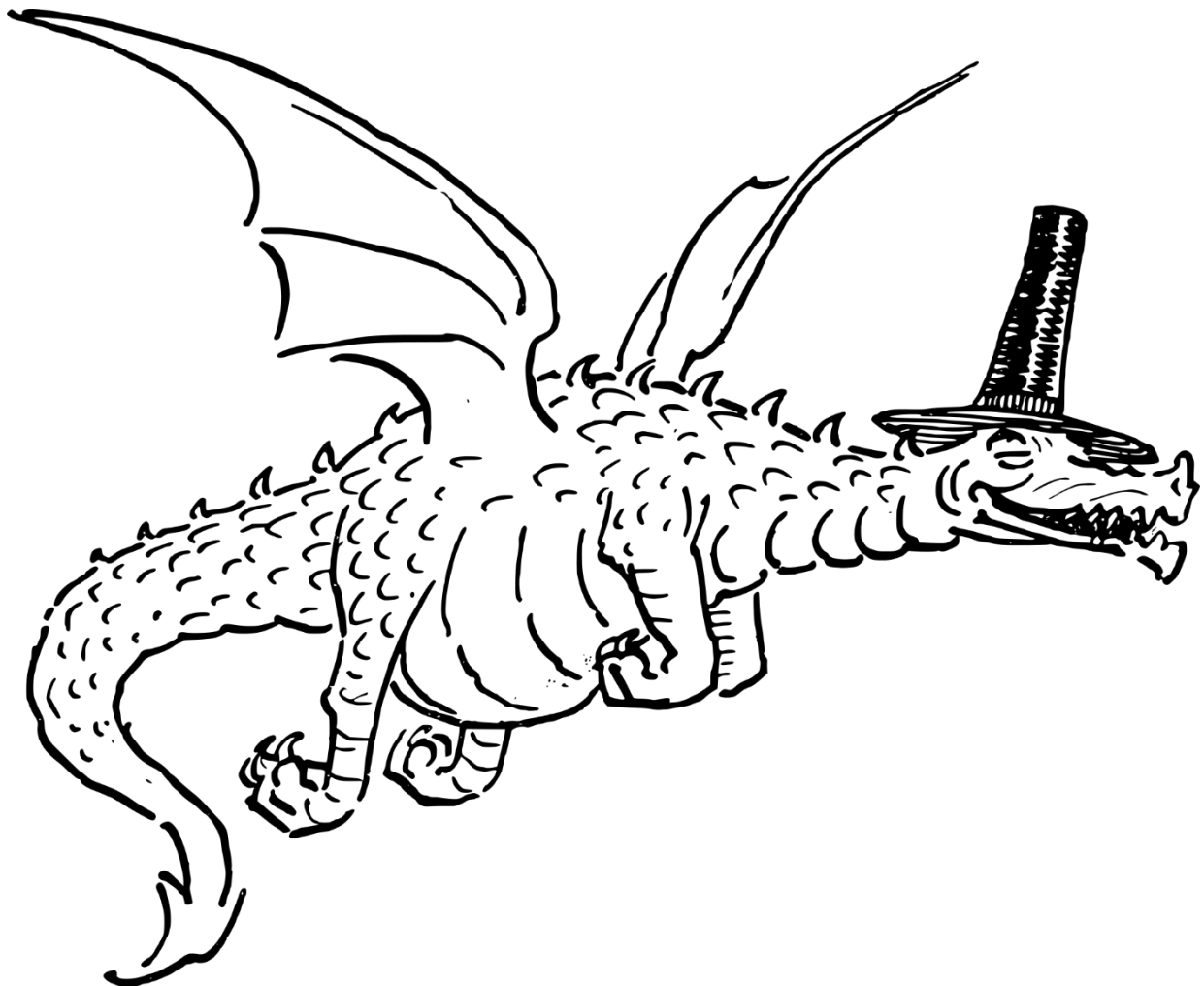
Rowling, J. K.: Siuntio Silosäkeen tarinat

Tan, Shaun: Etäisten esikaupunkien asioita

Timonen, Eija: Lymyvuoren peikot

Townsend, Jessica: Nevermoor: Morriganin koetukset **TAI** jokin kirja *sarjasta*

Jokin muu satu- tai fantasiakirja

Klassikot:

Adams, Richard: Ruuhometsän kansa
Alcott, Louisa M.: Pikku naisia **TAI** Pikku miehiä
Andersen, H. C.: H.C. Andersenin satuaarteita **TAI** jokin *Andersenin satukokoelma*
Baum, L. Frank: Ihmemaan Oz **TAI** jokin kirja *sarjasta*
Burnett, Frances Hodgson: Salainen puutarha
Burroughs, Edgar Rice: Tarzan, apinoiden kuningas **TAI** jokin kirja *Tarzan-sarjasta* **TAI**
Marsin sankari **TAI** jokin kirja *John Carter -sarjasta*
Carroll, Lewis: Liisan seikkailut ihmemaassa **TAI** Liisan seikkailut peilimaassa
Carter, John: Marsin sankari **TAI** jokin kirja *Mars-sarjasta*
Christopher, John: Viimeinen tukikohta **TAI** jokin kirja *Tripodien aika -sarjasta*
Ellis, Edward: Nopsajalka: intiaaniromaani **TAI** jokin kirja *Nopsajalka-sarjasta*
Ende, Michael: Tarina vailla loppua
Huygen, Wil: Suuri tonttukirja
Le Guin, Ursula: Maameren Velho **TAI** jokin kirja *Maameren tarinat -sarjasta*
Lewis, C. S.: Velho ja leijona **TAI** jokin kirja *Narnian tarinat -sarjasta*
Marck, Mary: Eevan luokka **TAI** jokin kirja *Eeva-sarjasta*
Saint-Exupery, Antoine de: Pikku Prinssi*
Somersalo, Aili: Mestaritontun seikkailut
Stevenson, Robert Louis: Aarresaari
Swan, Anni: Tottisalmen perillinen **TAI** jokin *Swanin nuortenkirja*
Vik, Merri: Lottapa tietenkin* **TAI** jokin kirja *Lotta-sarjasta*
Virtanen, Rauha: Seljan tytöt **TAI** jokin kirja *Selja-sarjasta*
Jokin muu klassikkokirja

Lasten- ja nuorten kertomakirjallisuus:

Byng, Georgia: Molly Moon: hervoton hypnoosiseikkailu **TAI** jokin kirja *sarjasta*
Cassidy, Cathy: Kirsikkasydän **TAI** jokin kirja *Suklaamuruset-sarjasta*
Haig, Matt: Poika nimeltä Joulukuu **TAI** Tyttö joka pelasti joulun
Helmi, Henna: Miisan kaksoisaxel **TAI** jokin kirja *Miisa-sarjasta*
Hirvonen, Hannu: Tohtori Kalikali
Horst, Jørn Lier: Salamannerin arvoitus
Johansson i Backe, Kerstin: Näkymätön Elina
Kallioniemi, Tuula: Villi viikko* **TAI** Pako*
Kohonen, Laila: Miehuuskoe 1917*

Kujanpää, Mari: Emman salainen toive
Kökkö, Hanna: Kätkö* **TAI** jokin kirja *Kätkö-sarjasta*
Larry, H. I.: Jäätävää jännitystä* **TAI** jokin kirja *Zac Power -sarjasta*
Luhtanen, Sari: Täydellisen mokaamisen taito **TAI** jokin kirja *Totuus Tarusta -sarjasta*
Mazetti, Katarina: Varjoja ja vakoojia **TAI** jokin kirja *Seikkailuserkut-sarjasta*
Murray, Tamsyn: Neronleimaus **TAI** jokin kirja *Kaikkien aikojen Camilla -sarjasta*
Rodkey, Geoff: Tapperin kaksoset sotajalalla (keskenään) **TAI**
jokin kirja *Tapperin kaksoset -sarjasta*
Rubin, Sarah: Näkymätön vihje **TAI** jokin kirja *Alice Jones koodaa ja ratkoo -sarjasta*
Sachar, Louis: Paahde
Salmi, Ronja: Onks noloo?* **TAI** Onks noloo? Leirikoulussa*
Scarrow, Simon: Gladiaattori: taistelu vapaudesta **TAI** jokin kirja *Gladiaattori-sarjasta*
Wallden, Netta: Ruben ja rouva Mallamudin tapaus **TAI** jokin kirja *Ruben-sarjasta*
Walliams, David: Gangsterimummi* **TAI** Maailman rikkain poika
Wegelius, Jakob: Merten gorilla
Veirto, Kalle: Kivimutka ja laukaus pimeässä* **TAI** jokin kirja *Kivimutka-sarjasta*
Jokin muu lasten- tai nuortenkirja

Runokirjat:

Dahl, Roald: Riimihärkää muusilla **TAI** Tautisia tarinoita
Eliot, T. S.: Kissojen kielen kompasanakirja
Itkonen, Jukka: Laulavat lenkkittosut **TAI** Astronautin rusinapulla **TAI** Aprillipäivä
Korolainen, Tuula: Mikä onni 6B
Lehtinen, Lauri: Ankin manki ja muita motskariloruja
Leijona se venytteli: 100 vuotta suomalaista lastenrunoutta
Niemelä, Reetta: Pipsa Pipariviulun 42 kaveria
Savisaari, Aira: Joku siipi pitäis olla
Tiihonen, Ilpo: Jees ketsuppia!
Jokin muu runokirja

Tietokirjat (kirjastoluokka suluissa):

Aikamoinen ajantieto (49.2)

Brooks, Ben: Rohkeiden poikien kirja (91)

Cruz, Carlos da & Nevala, Heikki: Tutut oudot eläimet (58.9)

Ertimo, Laura: Yö: kirja unesta ja pimeän salaisuuksista (50) **TAI**

Vesi: kirja maailman tärkeimmästä aineesta (55.6)

Favilli, Elena & Cavallo, Francesca: Iltasatuja kapinallisille tytöille (99.1) **TAI**

Iltasatuja kapinallisille tytöille 2 (99.1)

Frith, Alex; James, Alice & Martin, Jerome: 100 asiaa avaruudesta (52.2) **TAI**

jokin kirja *100 asiaa -sarjasta*

Jääskinen, Anne-Mari: Mitä sä rageet #tunteita sikanolosta sairaan siistiin (14.61)

Kalliola, Iiris & Laine, Lasse J: Suomen lasten retkeilyopas (56.8)

Kolu, Siri: Rännettäntää, rosvoruokaa (68.2)

Laine, Lasse & Kalliola, Iiris: Suomen lasten luontokirja (56.8)

Manninen, Kirsti & Cruz, Carlos da: Suomen lasten Suomi (92)

Mikkanen, Raili: Suomen lasten linnakirja (49.2) **TAI** Suomen lasten majakkakirja (69.63) **TAI**

Mennään sirkukseen (79.91)

Mäki-Kihniä, Nina: Tallitytön käsikirja (79.15)

Nissinaho, Aino: Muinaishaudan salaisuus ja kuinka se paljastetaan (92.1)

Pääskysaari, Jenni: Tyttö sinä olet... (17.3) **TAI** Poika sinä olet... (17.3)

Scolik, Gabriela: Jalkapallo: pelaajan kirja (79.31)

Sewell, Matt: Pöllöt: yöllisiä ystäviämme ympäri maailman (58.12)

Jokin muu tietokirja

5. luokalla lukemani kirjat

	Kirjailijan ja kirjan nimi	Mielipiteeni kirjasta	Päiväys	Aikuisen kuittaus
Sarjakuvat		☆☆☆☆☆		
Sadut ja fantasia		☆☆☆☆☆		
Klassikot		☆☆☆☆☆		
Lasten- ja nuorten kertomakirjallisuus		☆☆☆☆☆		
Runokirjat		☆☆☆☆☆		
Tietokirjat		☆☆☆☆☆		

Lopullinen suorituspäivä ja opettajan allekirjoitus:

_____ / _____ / _____

Paljon onnea!

Olet nyt suorittanut 5. luokan lukudiplomin!

6. luokalla lukemani kirjat

	Kirjailijan ja kirjan nimi	Mielipiteeni kirjasta	Päiväys	Aikuisen kuittaus
Sarjakuvat		☆☆☆☆☆		
Sadut ja fantasia		☆☆☆☆☆		
Klassikot		☆☆☆☆☆		
Lasten- ja nuorten kertomakirjallisuus		☆☆☆☆☆		
Runokirjat		☆☆☆☆☆		
Tietokirjat		☆☆☆☆☆		

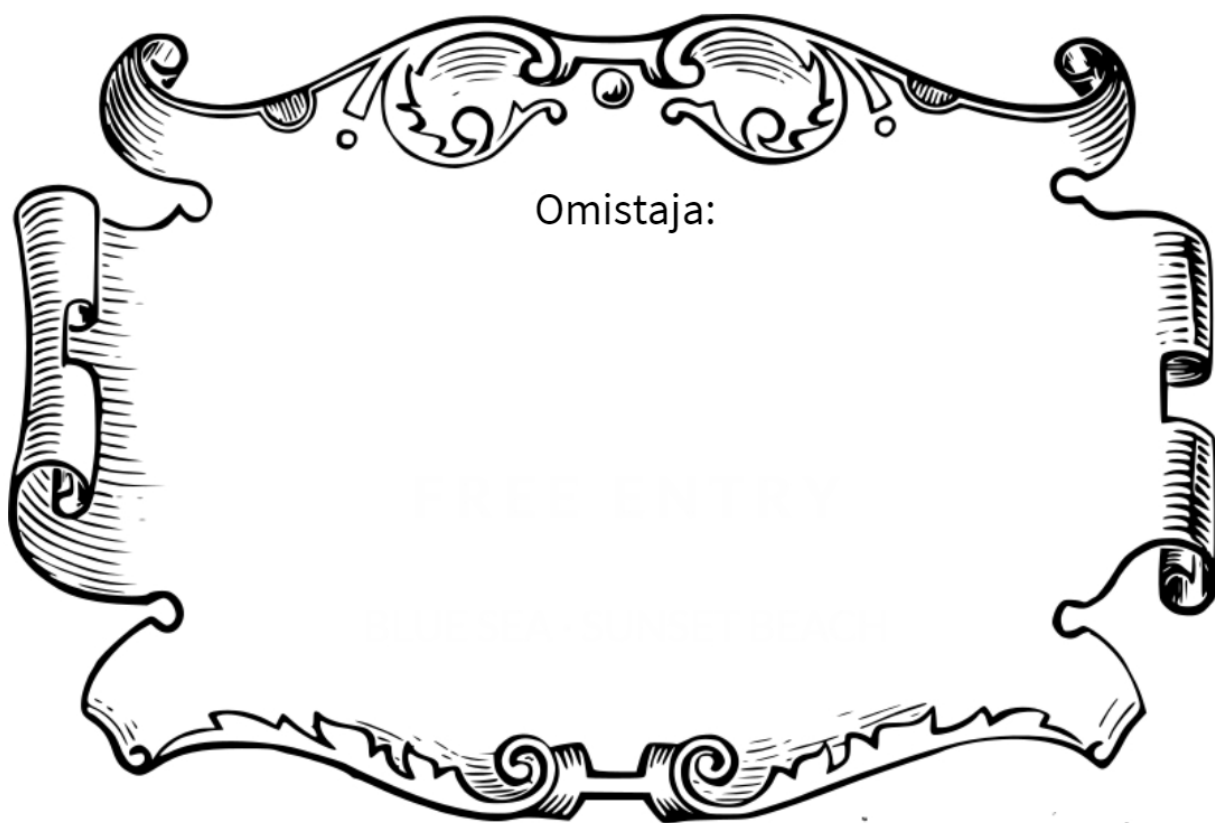
Lopullinen suorituspäivä ja opettajan allekirjoitus:

_____ / _____ / _____

Paljon onnea!

Olet nyt suorittanut 6. luokan lukudiplomin!

Kemin kaupunginkirjaston
LUKUDIPLOMI

Diplomivähke 7.-9. lk.

Kemin kaupunginkirjaston lukudiplomi

Kemin kouluissa on mahdollisuus suorittaa vapaaehtoinen lukudiplomi. Sovi lukudiplomin suorittamisesta esimerkiksi äidinkielen ja kirjallisuuden opettajasi tai luokanvalvojasi kanssa. Lukudiplomi tutustuttaa sinut monenlaisiin kirjoihin – jännittäviin, hauskoihin, uusia maailmoja esitteleviin, ajatuksia ja tunteita herätteleviin. Samalla kun koet monenlaisia elämyksiä, tutustut myös erilaisiin kirjallisuuden lajeihin. Kaunokirjallisuuden lukeminen on viihdyttävyyden lisäksi hyödyllistä, sillä se helpottaa oppimista, kehittää lukutaitoa, kasvattaa sanavarastoa ja antaa eväitä työelämään.

Diplomin suorittaminen

Jokaiselle yläkoulun luokka-asteelle on oma diplominsa ja joka vuosi luetaan yhteensä **seitsemän** kirjaa. Kirjalistat ovat koko yläkoululle yhteiset, ja ne löytyvät tästä diplomivihkosta. Valitse kirjat siten, että luet seuraavista ryhmistä **yhden kirjan per ryhmä, eli yhteensä neljä kirjaa: 1.** runot ja novellit **2.** klassikot **3.** sarjakuvat **4.** tietokirjat. Seuraavista ryhmistä luet yhteensä **kolme valitsemaasi kirjaa** (*jokainen kirja eri ryhmästä*): **1.** fantasia ja scifi **2.** dekkarit ja jännitys **3.** rakkaus, tunteet ja ihmissuhteet **4.** urheilu ja harrastukset **5.** muu nuorten kertomakirjallisuus. Valitse jokaisesta ryhmästä sellainen kirja, joka sinua itseäsi kiinnostaa! *Kirjat voit lukea siinä järjestyksessä, kuin itse haluat.*

Kun olet lukenut kirjan, merkitse kirjan tiedot tässä diplomivihossa olevaan luettujen kirjojen listaan. Voit sopia opettajan kanssa, jos haluat lukea kirjan e-kirjana, kuunnella äänikirjana tai lukea muulla kuin suomen kielellä. Pyydä opettajan tai vanhemman kuittaus listaan, kun olet lukenut kirjan. Kun olet lukenut kaikki seitsemän kirjaa, saat opettajaltasi lukudiplomin. Diplomin jakamisen ajankohdasta päättää opettaja.

Jokaiseen luettuun kirjaan liittyy pieni tehtävä. Tehtävät löytyvät erilliseltä tehtävälialta. Voit sopia tehtävien tekemisestä ja tarkistamisesta opettajasi kanssa. On myös mahdollista, että opettajasi ei teetä tehtäviä, vaan kirjojen lukusuoritusta kontrolloidaan jollakin muulla tavalla, esimerkiksi huoltajan allekirjoituksella, kun kirja on luettu.

Voit myös suorittaa alempien luokka-asteiden diplomin, jos se on jostain syystä jäänyt sinulta väliin ja haluat sen suorittaa. Luettavat kirjat valitaan sen luokka-asteen diplomikirjalialta, jonka lukudiplomia suoritat.

Mukavia hetkiä lukudiplomin parissa!

7.–9. luokkien kirjalistat

Seuraavista ryhmistä luetaan **yksi kirja jokaisesta ryhmästä**: sarjakuvat, runot ja novellit, klassikot, tietokirjat. Seuraavista ryhmistä luetaan **kolme valinnaista kirjaa** (*yksi kirja per ryhmä*): fantasia ja scifi, dekkarit ja jännitys, rakkaus, tunteet ja ihmissuhteet, urheilu ja harrastukset, muu nuorten kertomakirjallisuus. Kirjoja luetaan siis yhteensä **seitsemän**. Voit myös lukea kirjan, jota ei ole listassa. Sovi asiasta opettajan kanssa. Helppolukuisempi kertomakirjallisuus on merkitty tähdellä (*) ja aikuisten kokoelmista löytyvät teokset AIK-lyhenteellä. Kirjasarjoista voi lukea minkä tahansa osan.

Sarjakuvat:

Ahndongshik: Lindbergh 1 **TAI** jokin kirja *sarjasta*

Brown, Chester: En koskaan pitänyt sinusta (AIK)

Charlier, Jean Michel: Fort Navajo (AIK) **TAI** jokin *Blueberry-sarjakuva* (myös muita tekijöitä) **TAI**

Ilmojen kotkat (AIK) **TAI** jokin *Haikaralaivue-sarjakuva*

Delisle, Guy: Pjongjang (AIK) **TAI** jokin *Delislen sarjakuvakirja*

Hypen, Tuuli: Nanna (AIK) **TAI** jokin *Nanna-sarjakuva*

Jansson, Tove: Muumit: parhaat sarjakuvat väreissä **TAI** Muumipeikko ja marsilaiset **TAI**

Muumit: Sarjakuvaklassikot **TAI** jokin kirja *sarjasta*

Jay: Sherlock 1: vaaleanpunainen kuolema **TAI** jokin kirja *sarjasta*

Korhonen, Karoliina: Suomalaisten painajaisia (AIK) **TAI** Suomalaisten painajaisia 2 (AIK)

Kukkonen, Janne: Voro: kolmen kuninkaan aarre

Mangin, Valérie: Verikotkat **TAI** jokin kirja *Alix Senator -sarjasta*

Mezieres, J.-C.: Auringoton planeetta **TAI** jokin kirja *Avaruusagentti Valerianin seikkailuja -sarjasta*

Närhi, Kati: Saniaislehdon salaisuudet **TAI** jokin kirja *Agnes-sarjasta*

Paloniemi, Milla: En vaan osaa! (AIK)

Raassina, Marko: Kalevala **TAI** Kullervo

Scott, Jerry: Teinin tajunnanvirtaa **TAI** jokin kirja *Jere-sarjasta*

Siira, Marja: Kirjoitukset

Spiegelman, Art: Maus: selviytyjän tarina (AIK) **TAI**

Maus: Selviytyjän tarina 2: ja täällä vaikeudet alkoivat (AIK)

Tee, Tea: Mad tea party (AIK) **TAI** jokin kirja *sarjasta*

Tolppanen, Petri: Sarasvatin hiekkaa (AIK)

Vehniäinen, Jarkko: Kamala luonto (AIK) **TAI** jokin kirja *sarjasta*

Jokin muu sarjakuvakirja

Runot ja novellit:

Alatalo, Katri: Älä riko pintaa (AIK)

Carrol, Lewis: Kraukijahti

Christie, Agatha: Kuoleman koira ja muita kertomuksia (AIK)

Hotakainen, Kari: Näytän hyvältä ilman paitaa

Huotarinen, Vilja-Tuulia: Iloisen lehmän runot (AIK)

Huovi, Hannele: Gepardi katsoo peiliin

Hämäläinen, Karo & Simukka, Salla: Luokkakuva*

Jansson, Tove: Bulevardi ja muita kirjoituksia (AIK)

Joka tytön runokirja (AIK)

Kilkku, Elina: Onks tää normaali?

Kontio, Tomi: Lyyran harhautukset

Kuronen, Kirsti: Pönttö* **TAI** Likkojen lipas

Laaksonen, Heli: Pulu uis (AIK) **TAI** jokin *Laaksosen runokirja*

Le Guin, Ursula K.: Sisämeren kalastaja: science fiction -novelleja (AIK)

Lehtinen, Tuija: Lemmikkilyhärit **TAI** Kundi kuin kameleontti ja muita muodonmuutoksia

Levola, Kari: Suurin mutka ikinä* **TAI** Syväältä veistoluokan uumenista

Maailma on sun: tarinoita nuoruudesta (AIK)

Niemi, Juuli: Tule hyvä (AIK) **TAI** Yömatkat (AIK) **TAI** Tuhat tytärtä

Peltoniemi, Sari: Ainakin tuhat laivaa

Pilkun paikka: Brasilialaisia jalkapallotarinoita (AIK)

Pää auki!: säkeitä nuorille

Raevaara, Tiina: En tunne sinua vierelläni (AIK)

Rakastaa, ei rakasta: pohjoismaisia novelleja nuorille

Salovaara, Anne: Afroditen askelin

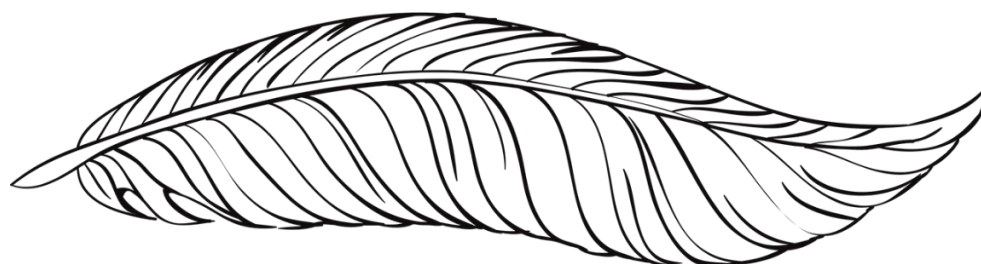
Savolainen, Päivi Katariina: Sateen ääni on sinun äänesi

Tolkien, J. R. R.: Tom Bombadilin seikkailut **TAI** Bilbon viimeinen laulu

Voutilainen, Maiju "Mansikkka": Itke minulle taivas*

Vuorio, Maria: Eräänä valtavana maanantaina

Jokin muu runo- tai novellikirja

Klassikot:

Adams, Douglas: Linnunradan käsikirja liftareille **TAI** jokin kirja *Linnunrata-sarjasta*

Austen, Jane: Järki ja tunteet (AIK) **TAI** Ylpeys ja ennakkoluulo (AIK) **TAI** jokin *Austenin kirja*

Bach, Richard: Lokki Joonatan*

Brontë, Charlotte: Kotiopettajattaren romaani (AIK)

Charrière, Henri: Vanki nimeltä Papillon (AIK)

Christie, Agatha: Kuolema Niilillä (AIK) **TAI** Murha maalaiskylässä (AIK) **TAI** jokin *Christien kirja*

Doyle, Conan Arthur: Baskervillen koira (AIK) **TAI** jokin *Sherlock Holmes -kirja*

Dumas, Alexandre: Monte-Criston kreivi (AIK)

Finnemore, John: Robin Hood ja hänen iloiset toverinsa

Frank, Anne: Päiväkirja: 12. kesäkuuta 1942 - 1. elokuuta 1944 (AIK)

Jansson, Tove: Muumipappa ja meri **TAI** jokin *Janssonin muumikirja*

Kallas, Aino: Sudenmorsian (AIK)

Kokko, Yrjö: Pessi ja Illusia*

L'engle, Madeleine: Hyppy ajassa

Lee, Harper: Kuin surmaisi satakielen (AIK)

London, Jack: Erämaan kutsu **TAI** Korpien kutsu

Meri, Veijo: Manillaköysi (AIK)

Oksanen, Sofi: Puhdistus (AIK)

Otava, Merja: Priska kesästä kesään

Peltonen, Juhani: Elmo (AIK)

Rannamaa, Silvia: Kadrin päiväkirja

Remarque, Erich Maria: Länsirintamalta ei mitään uutta (AIK)

Rintala, Paavo: Pojat (AIK)

Salinger, J. D.: Sieppari ruispellossa (AIK)

Shelley, Mary: Frankenstein (AIK)

Tolkien, J.R.R.: Hobitti eli Sinne ja takaisin **TAI** Satujen valtakunta

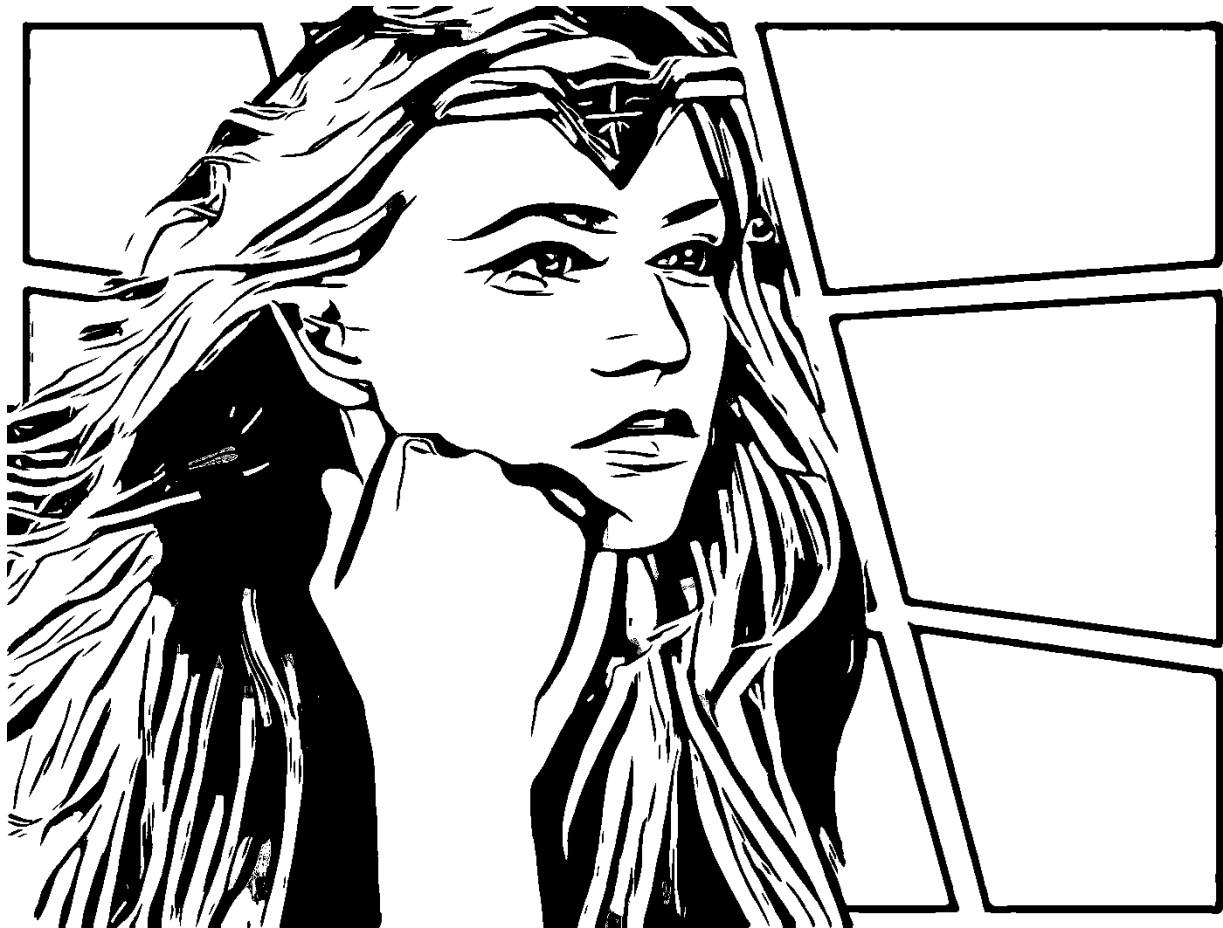
Twain, Mark: Huckleberry Finnin seikkailut

Waltari, Mika: Komisario Palmun erehdys (AIK) **TAI** jokin *Waltarin kirja*

Wells, H.G.: Maailmojen sota (AIK)

Verne, Jules: Kapteeni Nemo **TAI** jokin *Vernen kirja*

Jokin muu klassikkokirja

Fantasia ja scifi:

Ahern, Cecelia: Viallinen

Alongi, K.K.: Kevätuhrit **TAI** jokin kirja *Kevätuhrit-sarjasta*

Andri Snaer Magnason: Aika-arkku

Campbell, Jack: Taipumaton **TAI** jokin kirja *Kadonnut laivasto -sarjasta*

Cline, Ernest: Ready Player One (AIK)

Dashner, James: Labyrintti **TAI** jokin kirja *Maze Runner -sarjasta*

Dibben, Damian: Myrsky nousee **TAI** jokin kirja *Historian vartijat -sarjasta*

Enoranta, Siiri: Surunhauras, lasinterävä

Ezer, Sini: Aavikkohaukka

Garber, Stephanie: Caraval **TAI** Valenda

Hai, Magdalena: Kerjäläisprinsessa* **TAI** jokin kirja *Gigi ja Henry -sarjasta*

Isomäki, Risto: Sarasvatin hiekkaa (AIK) **TAI** Kurganin varjot (AIK) **TAI** jokin *Isomäen kirja*

Itäranta, Emmi: Teemestarin kirja (AIK)

Kolu, Siri: P.I.: Pelko ihmisessä **TAI** I P: Ihmisen puolella

Leinonen, Anne: Kirjanoita **TAI** Noitakirja **TAI** Ilottomien ihmisten kylä

Luther, Annika: Kodittomien kaupunki

Lähteenmäki, Laura: Niskaan putoava taivas **TAI** jokin kirja *North End -sarjasta*
Mikama, Anniina: Taikuri ja taskuvaras
Moers, Walter: Uinuvien kirjojen kaupunki
Ohtonen, Kimmo: Ikimaa: soturin tie **TAI** jokin kirja *sarjasta*
Paolini, Christopher: Eragon
Riggs, Ransom: Neiti Peregrinen koti eriskummallisille lapsille (AIK) **TAI** Kolkko kaupunki (AIK)
Roth, Veronica: Viillot
Rouhiainen, Elina: Muistojenlukija **TAI** jokin kirja *Väki-sarjasta*
Salama, Annukka: Käärmeenlumooja **TAI** jokin kirja *Faunoidit-sarjasta*
Scarrow, Alex: Time Riders **TAI** jokin kirja *sarjasta*
Turtschaninoff, Maria: Maresi* **TAI** jokin kirja *Punaisen luostarin kronikoita -sarjasta* **TAI**
Helsingin alla
Vacklin, Anders & Parhamaa, Aki: Beta **TAI** jokin kirja *Sensored Reality -sarjasta*
Waris, Helena: Vuori **TAI** Linnunsitoja*
Wasiljeff, Nonna: Loukkupoika
Vik, Erika: Hän sanoi nimekseen Aleia (AIK) **TAI** jokin kirja *Kaksoisauringot-trilogiasta*
Yancey, Rick: 5. aalto **TAI** jokin kirja *sarjasta*
Jokin muu fantasia- tai scifikirja

Dekkarit ja jännitys:

Bergstrom, Scott: The Cruelty: nyt olet yksin **TAI** The Cruelty 2: mihin voit luottaa?

Bradley, Alan: Piiraan maku makea (AIK) **TAI** jokin kirja *Flavia de Luce -sarjasta*

Coben, Harlan: Pakopaikka **TAI** jokin kirja *Myron Bolitar -sarjasta*

Colfer, Eion: Salamurhaajan oppipoika **TAI** jokin kirja *W.A.R.P.-sarjasta*

Gagnon, Michelle: Kukaan ei kaipaa sinua

Halme, Antti: Mafiakesä

Harstad, Johan: Darlah: 172 tuntia kuussa

Horowitz, Anthony: Alex Rider & Stormbreaker **TAI** jokin kirja *Alex Rider -sarjasta*

Hämeen-Anttila, Virpi: Yön sydän on jäätä (AIK) **TAI** jokin kirja *Björk-sarjasta*

Järvelä, Jari: Tyttö ja pommi **TAI** jokin kirja *Metro-sarjasta*

Levola, Kari: Halpaa asfalttia* **TAI** Viisi askelta vaaraan*

Lönn, Pasi: Hyppy syvyyteen* **TAI** Harhaisku **TAI** Rosvonkultaa **TAI** Aavetanssi

McCall Smith, Alexander: Naisten etsivätoimisto nro 1 (AIK) **TAI**

jokin kirja *Mma Ramotswe tutkii -sarjasta*

McNab, Andy: Sotilaan oppipoika **TAI** jokin kirja *sarjasta*

Mulligan, Andy: Roskaa

Mäkitalo, Janne: Pääkallokiitäjät **TAI** jokin kirja *sarjasta*

Ojanen, Soila: Pokerinaamat* **TAI** Petos paketissa*

Palviainen, Jukka-Pekka: Suunnaltaan vaihtelevaa tuulta*

Remes, Ilkka: Piraatit **TAI** jokin kirja *Aaro Korpi -sarjasta*

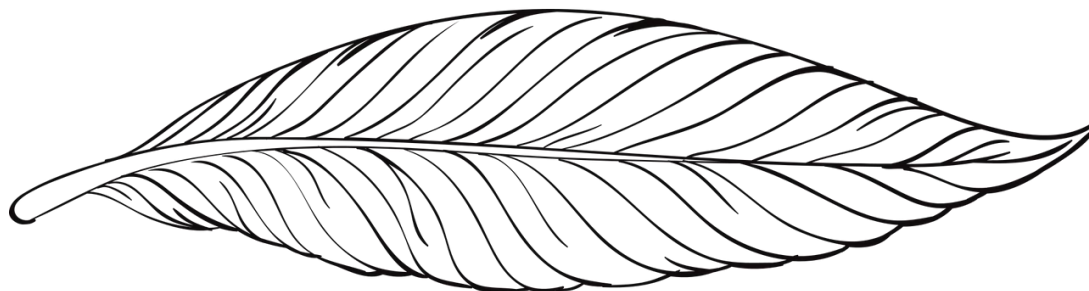
Rossi, Nemo: Rooman sudet **TAI** jokin kirja *Arkeomysteeri-sarjasta*

Smith, Dan: Big Game

Sten, Camilla & Viveca: Syvyyksissä **TAI** jokin kirja *Synkät vedet -sarjasta*

Valmu, L.K.: Poika: murha seitsemännellä luokalla

Jokin muu dekkari tai jännityskirja

Rakkaus, tunteet ja ihmissuhteet:

- Abrahamson, Emmy:** Kuinka selviytyä puolalaisesta äidistä
- Asher, Jay:** Sinä ja minä sitten joskus
- Berry, Julie:** Kunnes kerron totuuden
- Crossan, Sarah:** Yksi
- Green, John:** Arvoitus nimeltä Margo **TAI** Teoria Katherinesta **TAI** Kilpikonnän kuorella
- Hallava, Anna:** Sammakkoprinsessa **TAI** Operaatio Huulituli
- Handler, Daniel:** Ja sen takia me erosimme
- Kinsella, Sophie:** Kadonnut: Audrey
- Kitti, Marko:** Oliivityttö*
- Latvus, Sisko:** Kaksi sateenkaarta
- Lehtinen, Tuija:** Traktori
- Let it Snow: kolme talvista rakkaustarinaa
- Maskame, Estelle:** Heittäydy jos uskallat
- Nadin, Joanna:** Rakkaus odottaa, Rachel Riley **TAI** jokin kirja *Rachel Riley -sarjasta*
- Niven, Jennifer:** Yksi täydellinen päivä
- Palviainen, Jukka-Pekka:** Perjantai on hyvä päivä lähteä* **TAI** Tarpeeksi reilua
- Rannela, Terhi:** Scarlettin puvussa
- Romppainen, Katariina:** Sori vaan, se on totuus*
- Rowell, Rainbow:** Eleanor & Park
- Schiefauer, Jessica:** Ester & Isak
- Siirilä, Jussi:** Barrikadikesä
- Sloan, Holly Goldberg:** Näkymätön poika
- Smith, Jennifer E.:** Tilastollinen todennäköisyys kohdata se oikea
- Suomela, Laura:** Silmäkääntötemppe
- Tiainen, Marja-Leena:** Khao Lakin sydämet **TAI** Kahden maailman tyttö
- Tiitinen, Esko-Pekka:** Neljän tuulen paita*
- Yoon, Nicola:** Kaikki kaikessa **TAI** Aurinko = tähti
- Jokin muu ryhmään sopiva kirja*

Urheilu ja harrastukset:

Andrews, Jesse: Maailmankaikkeuden huonoin elokuva

Bourgault, Catherine: Veriviholliset (*Girls Club -sarja*)

Delikouras, Aleks: Nörtti: new game* **TAI** jokin kirja *Nörtti-sarjasta*

Haahti, Taina: Gladiaattorikoutsu

Honkasalo, Laura: Kotikutoista: itsetekemisen ihanuudesta (AIK)

Hornby, Nick: Skeittari (AIK)

Kelly, Jacqueline: Luonnonlapsi Calpurnia Tate

Keränen, Mika: Maaliviivalla*

Kuronen, Kirsti: 4 x 100* **TAI** Piruettiystävyyt

Lehtinen, Tuija: Mopo

Mack, W.C.: Hattutemppu **TAI** Ketjunvaihto **TAI** Läpiajo

Palviainen, Jukka-Pekka: Joku vieraileva tähti*

Paretskoi, Jyri: Shell's Angles **TAI** jokin kirja *sarjasta*

Peet, Mal: Maalivahti

Pehkonen, Kirsi: Voittolaukaus

Pietarinen, Mariel: Saariston suolaiset kyyneleet **TAI** jokin kirja *Kavionjälkiä sydämessä -sarjasta*

Puikkonen, Arja: Mustarastas **TAI** Vastalaukkaa

Rekola, Teija: Top Models

Sairio, Anna-Riikka: Pohkeenväistöä ja pitkiä katseita **TAI** jokin kirja *Milja-sarjasta*

St John, Lauren: Yhden dollarin hevonen **TAI** Myrskyvaroitus **TAI** Tulimyrsky

Tiainen, Marja-Leena: Päin mäntyä

Turetsky, Bianca: Muotimatkaaja Titanicin kannella

Veirto, Kalle: Kyläkaukalon lupaus* **TAI** jokin kirja *Tähtiketju-sarjasta* **TAI** Säbätalvi

Vesala, Juha: Kaksoiskuljetus* **TAI** Tähtäimessä voitto*

Wickström, Mika: Meidän jengin Zlatan* **TAI** jokin kirja *sarjasta*

Jokin muu ryhmään sopiva kirja

Muu nuorten kertomakirjallisuus:

- Aho, Henry:** Arvet: romaani kiusatuista
- Autio, Maria:** Ajatustenlukija*
- Autio, Maria:** Lohikäärmeessä
- Benjamin, Ali:** Mitä sain tietää meduusoista
- Bourgault, Catherine:** Unohtumaton ilta (*Girls Club -sarja*)
- Bourne, Holly:** Oonko ihan normaali? **TAI** jokin kirja *Normaali-sarjasta*
- Boyne, John:** Poika raidallisessa pyjamassa **TAI** Poika vuoren huipulla
- Cheng, Jack:** Kosmoksessa tavataan
- Hai, Magdalena:** Haiseva käsi
- Hallava, Anna:** Valpuri Vaahteran maaginen korva*
- Huotarinen, Vilja-Tuulia:** Kimmel*
- Korkea-aho, Kaj & Forsström, Ted:** Zoo: viraalit nerot
- Lukkarila, Päivi & Mäkinen, Emilia:** En ikinä luovuta
- Lähteenmäki, Laura:** Nutcase **TAI** Yksi kevät
- Marttinen, Tittamari:** Linnean laiskanlinna
- Mattila-Laine, Satu:** Parantola*
- Melli, Aleksander:** Lapsihallitus
- Murphy, Julie:** Dumplin
- Niemi, Juuli:** Et kävele yksin
- Palacio, R.J.:** Ihme **TAI** Auggie ja minä: kolme Ihme-tarinaa
- Palviainen, Jukka-Pekka:** Virityksiä
- Salmi, Veera:** Saari
- Sepetys, Ruta:** Harmaata valoa
- Stoltz, Lina:** Huomenna ei tarvitse pelätä
- Sumanen, Nadja:** Rambo **TAI** Terveisin Seepira
- Teräs, Mila:** Perhosen varjo
- Thomas, Angie:** Viha jonka kylvät
- Veirto, Kalle:** Ohut hauska kirja* **TAI** The Next One* **TAI** Leiri*
- Vuorela, Seita:** Lumi **TAI** Karikko
- Jokin muu opettajan kanssa sovittu kirja*

Tietokirjat (kirjastoluokka suluissa):

- Andrews, John:** Jalkapallon maailma (79.31)
- Ardagh, Philip:** Tove Janssonin Muumilaakson maailma (80.2)
- Asikainen, Merja:** Minusta tulee eläinlääkäri, ravitsemusterapeutti, toimitusjohtaja, sisustussuunnittelija, lakimies, IT-suunnittelija, personal trainer, myyntipäällikkö, tiedottaja, valokuvaaja (38.8)
- Back, Roni:** Tubettajan käsikirja* (61.72)
- Balague, Guillem:** Cristiano Ronaldo (AIK) (79.3109)
- Cacciatore, Raisa:** Mieleton fiilis: hyvän mielen käsikirja (14.61)
- Capella, Massimiliano:** Barbie™: the icon (30.12063)
- Dedopulos, Tim:** Sherlock Holmesin arvoitukset (79.814)
- Dinwiddie, Roberts:** Tieteestä tinkimättä (16.8)
- Hagström, Torkel & Hagström, Elisabeth:** Suuri Pohjolan nisäkäskirja (58.11)
- Hyeonseo, Lee & John, David:** Seitsemän nimen tyttö: pakoon Pohjois-Koreasta (AIK) (99.1)
- Ibrahim, Marawa:** Tytön oma kirja (59.13)
- Kotro, Arno & Pääksyaari, Jenni:** Elämän A ja Ö (17.3)
- Kristiansson, Mattias:** Vegeä aamusta iltaan (68.221)
- Leyson, Leon:** Poika joka pelastui: Schindlerin listan kuopus (AIK) (99.139)
- Manzos, Aleksandr:** Kaikkien aikojen pelit (79.8109)
- Paarmas, Taina:** Ihmetiikkaa: ihonhoito- ja kosmetiikkaopas nuorille (59.3)
- Puikkonen, Arja & Emma:** Käsikirja mielikuvituksen matkaajille (86.07)
- Shetty, Sanjeev:** Messi-ilmiö (AIK) (79.3109)
- Sisättö, Vesa:** Tuhansien mokien maa: tunaroinnin Suomen historia (AIK) (92)
- Stowell, Louie:** Oikeella tavalla online (61.72)
- Suominen, Timo & Lempinen, Marko:** Matkaopas onneen (17.3)
- Telkänranta, Helena:** Millaista on olla eläin? (AIK) (58.9)
- Tell, Johan & Kalliola, Iiris:** Pelastetaan Itämeri (50.13)
- Trunko, Emily:** Rakas kuka vaan: kirjeitä joita ei koskaan lähetetty (14.8)
- Turunen, Ari:** Ettekö te tiedä kuka minä olen: ylimielisyyden historiaa (AIK) (90.2)
- Ubaud, Anu:** Suuria unelmia (17.3)
- Wagenen, Maya van:** Suosittu (99.1)
- Walker, Richard:** Kuka minä olen? (59.1)
- Ylimartimo, Sisko:** Alppipolku: L.M. Montgomeryn elämä ja teokset (86.53)
- Jokin muu tietokirja*

7. luokalla lukemani kirjat

Kirjaryhmä	Kirjailijan ja kirjan nimi	Päivämäärä	Suoritus hyväksyty

Lopullinen suorituspäivä ja opettajan allekirjoitus:

_____ / _____ / _____

Onnittelut!

Olet nyt suorittanut 7. luokan lukudiplomin!

8. luokalla lukemani kirjat

Kirjaryhmä	Kirjailijan ja kirjan nimi	Päivämäärä	Suoritus hyväksytty

Lopullinen suorituspäivä ja opettajan allekirjoitus:

_____ / _____ / _____

Onnittelut!

Olet nyt suorittanut 8. luokan lukudiplomin!

9. luokalla lukemani kirjat

Kirjaryhmä	Kirjailijan ja kirjan nimi	Päivämäärä	Suoritus hyväksytyy

Lopullinen suorituspäivä ja opettajan allekirjoitus:

_____ / _____ / _____

Onnittelut!

Olet nyt suorittanut 9. luokan lukudiplomin!

Kemin kaupunginkirjaston

LUKUDIPLOMI

Onnea!

Olet suorittanut 1. luokan lukudiplomin.

____/____/____

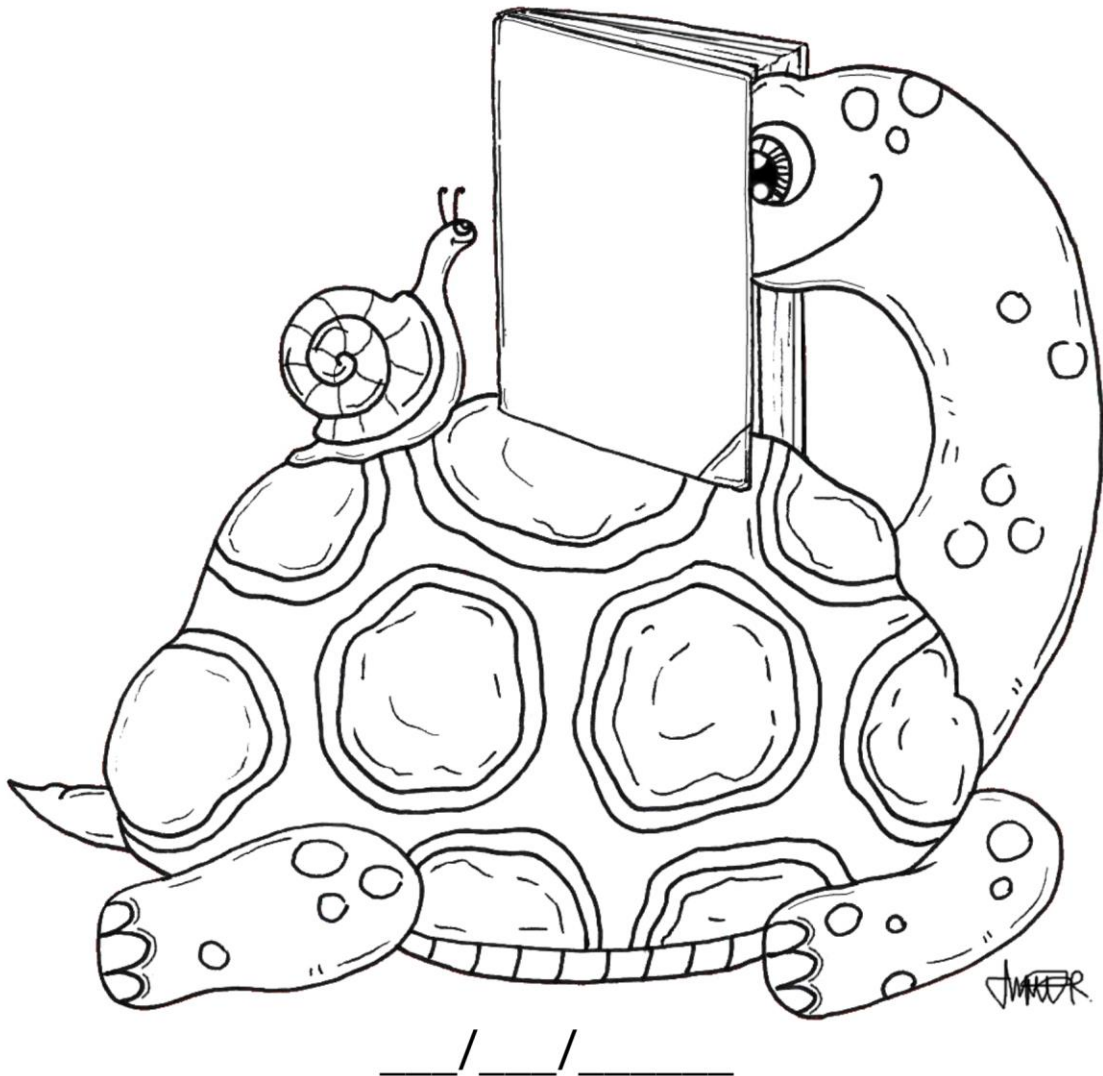
Opettajan allekirjoitus

Kemin kaupunginkirjaston

LUKUDIPLOMI

Onnea!

Olet suorittanut 2. luokan lukudiplomin.

Opettajan allekirjoitus

Kemin kaupunginkirjaston

LUKUDIPLOMI

Onnea!

Olet suorittanut 3. luokan lukudiplomin.

___/___/___

Opettajan allekirjoitus

Kemin kaupunginkirjaston

LUKUDIPLOMI

Onnea!

Olet suorittanut 4. luokan lukudiplomin.

Opettajan allekirjoitus

Kemin kaupunginkirjaston

LUKUDIPLOMI

Onnea!

Olet suorittanut 5. luokan lukudiplomin.

____/____/____

Opettajan allekirjoitus

Kemin kaupunginkirjaston

LUKUDIPLOMI

Onnea!

Olet suorittanut 6. luokan lukudiplomin.

Opettajan allekirjoitus

Kemin kaupunginkirjaston
LUKUDIPLOMI

Onnea!

Olet suorittanut 7. luokan lukudiplomin.

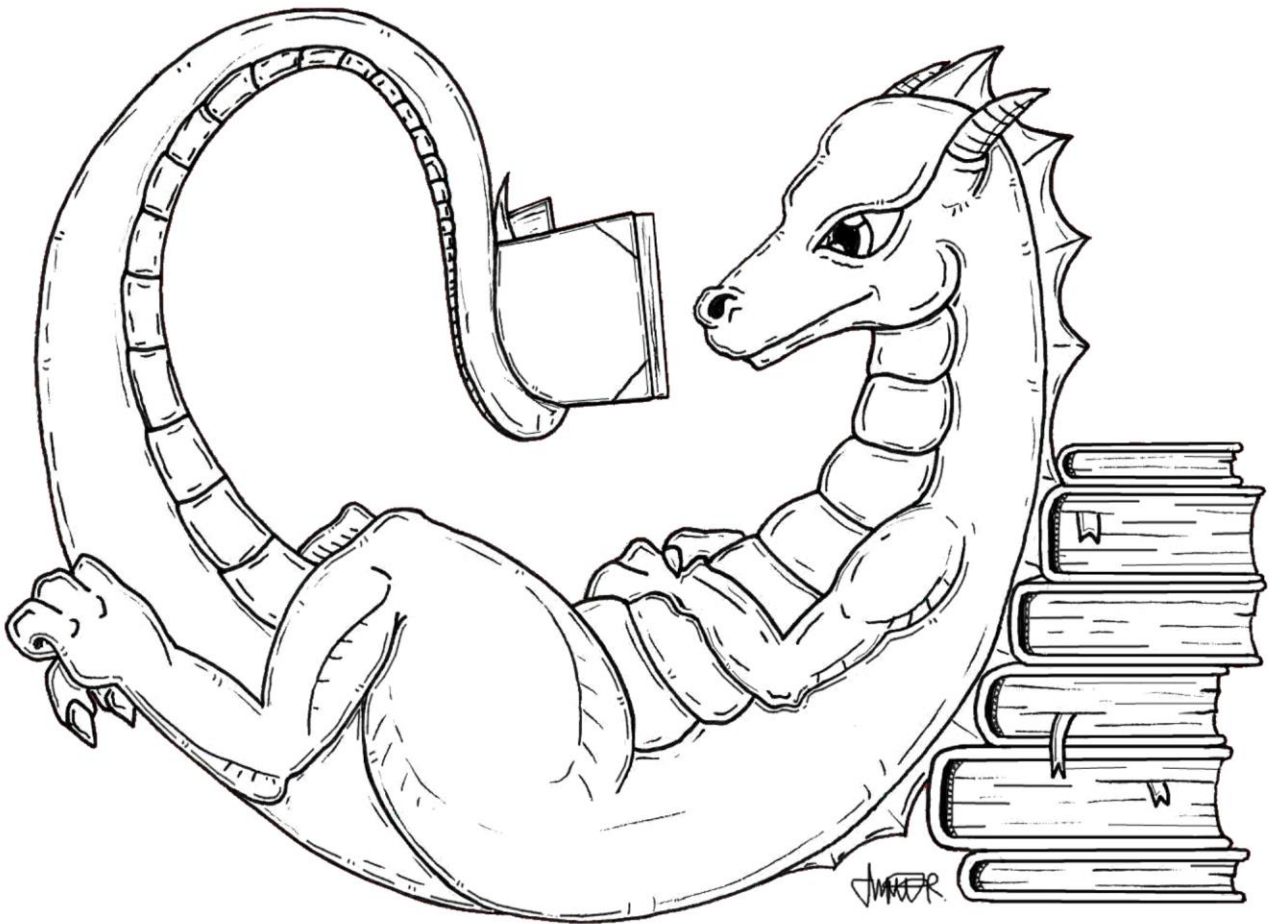
___/___/___

Opettajan allekirjoitus

Kemin kaupunginkirjaston
LUKUDIPLOMI

Onnea!

Olet suorittanut 8. luokan lukudiplomin.

___/___/___

Opettajan allekirjoitus

Kemin kaupunginkirjaston
LUKUDIPLOMI

Onnea!

Olet suorittanut 9. luokan lukudiplomin.

___/___/___

Opettajan allekirjoitus